

**”MINUN KULTANI KAUNIS ON, SE ON KUIN AURAN KUKKA” –
REKILAULUJEN OPETUSTA PERUSKOULUSSA**

Nina Halkola
Maisterintutkielma
Jyväskylän yliopisto
Musiikin, taiteen ja kulttuurin
tutkimuksen laitos
Musiikkikasvatus
Toukokuu 2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos
Tekijä – Author Halkola, Nina	
Työn nimi – Subject ”Minun kultani kaunis on, se on kuin auran kukka” – rekilaulujen opetusta peruskoulussa	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2017	Sivumäärä – Number of pages 71s. + liitteet 17s.
Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä toimintatutkimuksessa luotiin peruskoululaisille suunnattu rekilaulujen opetuskokonaisuus, jota testattiin neljällä eri koululaisryhmällä sekä esitutkimusvaiheessa kahdella yliopiston kansanmusiikin ryhmällä. Opetuskokonaisuus oli kaksiosainen: ensimmäisellä oppitunnilla rekilauluihin tutustuttiin laulamalla ja leikkimällä, ja toinen oppitunti painottui omien rekilaulujen tekoon. Opetuskokonaisuutta kehitettiin ja muokattiin jokaisen oppitunnin jälkeen oppitunneilla tehtyjen havaintojen pohjalta.</p> <p>Aineistoa kerättiin usealla eri menetelmällä. Keskeinen aineistonkeruutapa oli osallistuva havainnointi ja oppituntien jälkeen kirjoitetut päiväkirjat. Havaintoja täydennettiin videoimalla oppitunnit. Opetuskokonaisuudesta saatiin palautetta oppilailta oppituntien jälkeen suoritetun kyselyiden avulla, minkä lisäksi oppitunteja seuranneita opettajia haastateltiin.</p> <p>Opetuskokonaisuuden leikit, harjoitteet ja laulun tekemateriaali osoittautuivat tutkimuksen perusteella toimiviksi. Opettajat antoivat opetuskokonaisuudesta ja sen harjoitteista positiivista palautetta. Oppilaiden mielipiteet oppitunneista vaihtelivat, mutta suhtautuminen oli enemmän positiivista kuin negatiivista. Rekilaulun opetuskokonaisuudesta saa vinkkejä rekilaulujen opettamiseen peruskoulussa, mutta opetuskokonaisuutta kannattaa muokata kullekin oppilasryhmälle sopivaksi.</p>	
Asiasanat – Keywords Kansanmusiikki, rekilaulu, peruskoulu	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
2	KANSANMUSIIKIN JA KANSANLAULUN OMINAISUUKSISTA	7
2.1	Suomalaisen kansanmusiikin määrittelyä	7
2.2	Rekilaulut	8
2.3	Formulateoria	12
2.4	Kansanlaulujen keräys	14
3	KANSANMUSIIKKI, SÄVELTÄMINEN JA LUOVA ILMAISU KOULUSSA	16
3.1	Kansanlaulut kansakoulussa ja peruskoulussa	16
3.2	Kansanmusiikki opetussuunnitelmissa	18
3.3	Kansanmusiikin opettaminen	19
3.4	Luovuuden määrittelyä	23
3.5	Säveltämisen opettaminen	23
4	TUTKIMUSASETELMA	27
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä	27
4.2	Aineiston keruu ja analyysi	28
5	TUTKIMUSTULOKSET	31
5.1	Opetusmenetelmän kehittäminen	31
5.1.1	Rekilaulukorttien kehittäminen	31
5.1.2	Rekilaulukorttien ensimmäinen kokeilu yliopiston kansanmusiikkiryhmällä	32
5.1.3	Rekilaulukorttien toinen kokeilu yliopiston kansanmusiikkiryhmällä	33
5.1.4	Peruskoululaisille suunnatun opetuskokonaisuuden kokoaminen	34
5.2	Oppituntikuvaukset	37
5.2.1	Ryhmä A, ensimmäinen tunti: rekilaulut tutuksi	37
5.2.2	Ryhmä B, ensimmäinen oppitunti: rekilaulut tutuksi	39
5.2.3	Ryhmä A, toinen oppitunti: tehdään oma rekilaulu	41
5.2.4	Ryhmä C, ensimmäinen ja toinen oppitunti: rekilaulut tutuksi ja tehdään oma rekilaulu	43
5.2.5	Ryhmä B, toinen oppitunti: tehdään oma rekilaulu	46
5.2.6	Ryhmä D, ensimmäinen ja toinen oppitunti: rekilaulut tutuksi ja tehdään oma rekilaulu	47
5.3	Tutkimustulokset osa-alueittain	48
5.3.1	Rekilaulukortit	48
5.3.2	Alkuleikit: Rekilaulusalaatti ja Tervehdys	51
5.3.3	Riimirinki	52
5.3.4	Etsi säkeelle pari	52
5.3.5	Tieto-osuus	53
5.3.6	Soittamista vai laulamista	54
5.3.7	Muita huomioita	55
5.4	Oppilaiden palaute	56
5.5	Opettajien palaute	59
5.6	Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden pohdintaa	62
6	PÄÄTÄNTÖ	65
	LÄHTEET	67
	LIITTEET	72
	Liite 1. Tutkimuksen vaiheet	72
	Liite 2. Oppilaiden vastaukset kyselylomakkeen ensimmäiseen kohtaan: "Arvio omin sanoin oppitunteja"	74
	Liite 3. Oppilaiden vastaukset kyselylomakkeen toiseen kohtaan: "Oliko oppitunneilla mielestäsi kyseisestä osa-alueesta liian paljon, liian vähän vai sopivasti?"	77
	Liite 4. Kyselylomake oppilaille	79

Liite 5. Tutkimuslupa oppilaiden huoltajille	80
Liite 6. Rekilaulujen opetuskokonaisuuden harjoitteet	81

1 JOHDANTO

Rekilaulut edustavat riimillistä suomalaista kansanlauluperinnettä, jonka kukoistusaika oli 1800-luvulla. Näitä kielenkäytöltään rehvakkaita ja tunteikkaita lauluja laulettiin siellä, missä nuoriso kokoontui: kyläkeinuilla, yöjuoksuilla, tanssipaikoilla ja piirileikeissä. Yhteislaulussa oli voimaa, laulaminen yhdisti ihmisiä ja kevensi raskasta työtä. Kaikki lauloivat, joku paremmin kuin toinen, mutta laulu oli jokaisen ihmisen oikeus. (Asplund 2006, 148–157.) Tämä elinvoimainen suullinen laulukulttuuri hiipui hiljalleen 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä muun muassa äänilevyteollisuuden ja radion yleistymisen myötä (ks. Jalkanen 1981, 221–233).

Itselleni rekilaulut olivat pitkään lähes tuntematon musiikin laji. Olin kyllä kuullut muutamia rekilauluja, kuten Taivas on sininen ja valkoinen, mutta sen syvällisempää tietoa minulla eri niistä ollut, eivätkä ne minua juuri kiinnostaneetkaan. Oma polkuni kansanmusiikin parissa alkoi viulutunneilla 17-vuotiaana, kun viulunsoiton opettajani opetti minulle korvakuulolta kansansävelmiä. Tämä kaikki oli minulle, aiemmin lähinnä klassista musiikkia soittaneelle, uutta ja hieman pelottavaa. Vuosia myöhemmin päädyin opiskelemaan musiikkia ammatikseni ja kansanmusiikista tuli pikkuhiljaa suurempi osa elämäni. Kävin kansanlaulutunneilla, joilla opettajani rohkaisivat minua säveltämään ja sovittamaan itse omia kappaleita. Klassista musiikkia harrastaneena olin tottunut soittamaan ja laulamaan juuri niin kuin nuottiin oli kirjoitettu. Korvakuulolta opetetut melodiat saivat aluksi minut epätoivon partaalle, kun en millään muistanut mitä piti soittaa tai laulaa. Tämä kuitenkin pakotti minut irtautumaan nuottikuvasta ja keksimään omaa silloin kuin en muistanut opetettua. Ja mikä parasta, oman melodian luominen ei ollut väärin, vaan jopa toivottavaa!

Huomasin yllätyksekseni melko pian, että uusia melodioita alkoi syntyä itsestäni mielessäni. Opin improvisoimaan ja rohkaistuin kehittelemään melodia-aiheitani sävellyksiksi asti. Vaikka olin soittanut koko ikäni, musisoinnista oli pitkään puuttunut ilo ja se tuntui mekaaniselta. Itse tehdyt kappaleet ja improvisaatio saivat kuitenkin minut innostumaan musiikista jälleen uudella tavalla. Kiinnostukseni rekilauluihin syttyi nimenomaan myös omien laulujen tekemisen kautta. Sain lauluopettajalta tehtäväksi tehdä rekilaulun, josta tuli mielestäni hyvä ja kaunis. Sen jälkeen tein toisen... ja kolmannen.

Valmistun pian koulun musiikinopettajaksi, ja kansanmusiikin opettamiseen liittyvät kysymykset ovat mietityttäneet minua opiskelujeni ajan. Gradun aihetta miettiessäni oli selvää, että halusin

tehdä sen kansanmusiikkiin liittyvästä aiheesta. Koska omien rekilaulujen teko oli herättänyt minussa kiinnostuksen rekilauluihin, ryhdyin pohtimaan, miten kansanlaulujen tekoa voitaisiin opettaa koululaisille. Kansanlaulujen tekemisen opettaminen kiinnosti minua myös siksi, että musiikin luova tuottaminen, säveltäminen, sovittaminen ja improvisaatio ovat yhä keskeisemmässä asemassa uudessa opetussuunnitelmassa. Mielestäni kansanmusiikin opetuksen peruskouluissa ei tule olla vain valmiiden kansanmusiikkikappaleiden läpisoittoa, vaan entisajan pelimannien ja runonlaulajien tapaan musiikin tunneilla voidaan luoda uusia melodioita, tekstejä ja muunnelmia.

Tämän toimintatutkimuksen tarkoituksena oli kehittää peruskoululaisille suunnattu rekilaulujen opetuskokonaisuus ja testata sitä käytännön kouluympäristössä. Opetuskokonaisuus sisältää rekilauluntekoon tarkoitettua oppimateriaalia sekä erilaisia rekilauluun liittyviä leikkejä, lauluja ja muita harjoitteita. Opetuskokonaisuutta testattiin neljällä koululaisryhmällä keväällä 2017.

Tutkielman toisessa luvussa perehdyn yleisesti kansanmusiikkiin ja sen määritelmiin, rekilauluihin sekä kansanlaulujen synty- ja luomisprosessiin. Kolmannessa luvussa käsittelen kansanmusiikin opettamista Suomessa, ja neljännessä luvussa luovan ilmaisun ja säveltämisen pedagogiikkaa. Viidennessä luvussa kuvaan tutkimusprosessin vaihe vaiheelta ja kerron aineistonkeruumenetelmistäni. Kuudennessa luvussa esitän tutkimustulokset eri osa-alueittain mukaan lukien opettajien ja oppilaiden antamat palautteet.

2 KANSANMUSIIKIN JA KANSANLAULUN OMINAISUUKSISTA

2.1 Suomalaisen kansanmusiikin määrittelyä

Kansanmusiikki on käsitteenä laaja. Sitä on aikakaudesta riippuen määritelty hieman eri tavoin. Suomalaisessa tietokirjassa hakusana ”kansanmusiikki” esiintyi ensimmäistä kertaa vuonna 1934. Määritelmä oli A.O Väisäsen tekemä, ja hän muotoili sen seuraavasti: "Kansanmusiikki, rahvaan keskuudessa viljelty laulu- ja soitinmusiikki" (Laitinen 1982, 178).

Laitisen (1982) mukaan kansanmusiikilla on tarkoitettu perinteisesti musiikkia, jota ovat harjoittaneet lähinnä alemmat yhteiskuntaluokat, talonpoikaissäestö. Käsite on peräisin sääty-yhteiskunnan ajoilta, jolloin sitä käyttivät säätyläiset nimityksenä heihin kuulumattomiin eli kansaan. (Laitinen 1982, 177–179.) Teollistumisen myötä kansanmusiikki levisi myös kaupunkiympäristöön (Kennedy 1997, 309). Leisiö on määritellyt, että kansanmusiikin voidaan ymmärtää olevan historiallista talonpoikien harjoittamaa laulua ja soittoa, mutta myös nykypäivän musiikkia, jossa historialliset tyylit ovat edustettuina (Leisiö 1988, 38).

Sahan (1996) mukaan käsitettä kansanmusiikki ryhdyttiin käyttämään pikkuhiljaa vasta 1900-luvun aikana. Kansanmusiikiksi kutsuttua musiikkityyliä ei talonpoikaisten musiikkikulttuurissa tunnettu, vaan he viittasivat musiikkiin muilla ilmaisuilla kuten soitto, peli ja kappale. (Saha 1996, 33.) Termin kansanlaulu (Volkslied) puolestaan otti ensimmäisen kerran käyttöön saksalainen Johann Gottfried Herder, joka käytti termiä viittaamaan vuonna 1774 ja 1778 tehtyihin laulukokoelmiin (Burke 2009, 23). 1800-luvun kansanmusiikista on käytetty rinnakkaista termiä talonpoikaismusiikki (Laitinen 1982, 177) sekä pelimannimusiikki (Ala-Könni 1986, 13–14). Pelimanni-termi on viitannut alun perin kansansoittajaan, yleensä viulunsoittajaan (Ala-Könni 1986, 47).

Yleisesti hyväksytyjä historiallisen kansanmusiikin kriteereitä ovat Sahan (1996) mukaan muistinvaraisuus, muuntelurikkaus, improvisaatio ja sosiaalinen sidonnaisuus. Perinteisen määritelmän mukaan kansansävelmien tekijä on yleensä nimeltä tuntematon. (Saha 1996, 26.) Kansanmusiikki siirtyi kuulonvaraisesti sukupolvelta toiselle. Entisajan yhteiskunnassa ei tunnettu kirjoitusjärjestelmää, mistä johtuen koko kulttuuri perustui muistinvaraisuuteen. Laulaminen ja runous olivat keinoja välittää ja muistaa tietoa. (Gronow 1981, 12–14). Tunnusomainen piirre kansanmusiikille on sanojen ja melodian muuntuminen, sillä sävelmät liikkuvat ihmisten mukana kylästä toiseen muistinvaraisesti saaden uusia muotoja. Tuloksena oli sävelmän toisintoja tai jopa

uusia sävelmiä. (Ala-Könni 1977, 9; Kennedy 1997, 309.) Muuntelurikkaus tulee esille esimerkiksi kuunnellessa taitavien pelimannien soittoa hidastettuna. Musiikista voidaan havaita kuinka soittajan persoonallinen tyyli koostuu joukosta pieniä yksityiskohtia. (Laitinen 1973, 12–13.)

Ala-Könni (1977 & 1986) kirjoittaa kansanmusiikin olleen alun perin käyttö- ja tarvemusiikkia, joka oli kiinteä osa jokapäiväistä elämää. Musiikki oli läsnä arjen tapahtumissa: työnteossa, uskonnollisissa seremonioissa ja rituaaleissa, lasta nukuttaessa tai viihdyttäessä sekä karjanhoidossa. Se oli myös itseilmaisun ja ajanvieton muoto. (Ala-Könni 1986, 8; Ala-Könni 1977, 9.) Laulujen avulla pystyttiin ilmaisemaan myös sellaisia asioita, joita puheessa ei tohdittu tai ollut sopivaa sanoa (Virtanen 1999, 146).

Kansanmusiikki on yleisnimitys eri kansanmusiikin lajeille ja käsitteen alle kuuluu useita erilaisia laulu- ja soittoperinteitä (Leisiö 1988, 38). Lauluperinteestä vanhempaan vaiheeseen kuuluvat ennen 1600-lukua syntyneet tyyli, kuten esimerkiksi kalevalamittainen laulu, itkuvirret, joiut ja erilaiset merkinantoäänet: huhuilut ja karjankutsuhuudot (Ala-Könni 1986, 7–8) sekä balladit (Asplund 1996, 195). Uudempaa kerrostumaa lauluperinteen osalta edustavat muun muassa tanssilaulut, polskalaulut, arkkiveisut ja rekilaulut (Asplund 1996, 137–257).

Tänä päivänä ei ole helppoa määritellä, mikä on kansanmusiikkia ja mikä ei. Tähän päivään tullessa käsite kansanmusiikista on hämärtynyt, koska se ei ole enää vain historiallinen ilmiö, eikä sanalla ”kansa” ole samaa merkitystä kuin aikaisemmin (Laitinen 1982, 178). Nykykansanmusiikissa perinteisiä tyyliä yhdistellään luovasti muihin musiikin lajeihin, kuten esimerkiksi pop-, jazz- ja maailmanmusiikkiin (Hill 2012, 86).

2.2 Rekilaulut

Suomalainen kansanlaulu ajautui 1600-luvulla murrosvaiheeseen, kun satoja vuosia laulettua runokielen rinnalle tuli virsilaulun ja ruotsalaisen kansanlaulun vaikutuksesta uusia sävelmiä ja metrisiä malleja. Parin sadan vuoden ajan näiden uusien laulujen säkeistörakenteet olivat moninaisia ja mitallisesti vakiintumattomia, eivätkä ne siten noudattaneet selkeästi kalevala- tai rekirytmisiä. Tällaisista lauluista on käytetty nimitystä välimuotoiset laulut. (Asplund 1981b, 67–93.)

1800-luvulla nelisäkeinen rekilaulu kehittyi muita säkeistömalleja suosittumaksi ja kalevalamittainen laulu joutui väistymään rekilaulujen tieltä. Rekilauluja laulettiin kaikkialla Suomessa, mutta erityisen vahvaa rekilaulukulttuuria oli Etelä-Pohjanmaalla ja Karjalankannaksella

(Asplund 2006, 144–145, 159).

Rekilauluja vastaavia loppusoinnullisia tanssilauluja tunnetaan myös Euroopassa (Ala-Könni 1977, 17; Virtanen 1999, 170). Vastineita niille voidaan löytää esimerkiksi Saksasta, varhaiskeskiajalla laulettua eroottis-satiirisesta kansanlaulusta (Asplund 2006, 146), mutta myös Skandinaviasta sekä Venäjältä (Hako 1968, 7).

Rekilauluja on nimitetty mm. rekivirsiksi, piirileikkilauluiksi, tanssilauluiksi, keinulauluiksi (Ala-Könni 1977, 88). Hako (1967, 6) arvelee rekilaulu-termin olevan peräisin saksankielisestä sanasta ”reigenlied”, joka viittaa piirilauluun. Hän esittää, että sana olisi lainautunut ensin saksan kielestä viron kieleen ja sitten suomeen. Reki-sanana ei siis katsota viittaavan rekeen. (Hako 1967, 6.) Vihtori Laurilan näkemyksen mukaan rekilaulu-termi juontaa juurensa ruotsinkielisestä, jonoa eli piiritanssia, tarkoittavasta räcka-sanasta (Asplund 2006, 147).

Millaisissa tilanteissa rekilauluja sitten laulettiin? Rekilaulut olivat ennen kaikkea 1800-luvun naimattomien nuorten kulttuuria. Oli tavallista, että nuoret kokoontuivat yhteen viettämään iltaa ja laulamaan piirileikin lomassa. Yleisiä laulupaikkoja olivat myös muun muassa kyläkeinut. (Asplund 1981b, 110; Virtanen 1999, 170, 179.) Matti Moilanen (viittaus teoksessa Hako 1967, 5–6) kertoo rekilauluja laulettuun myös esimerkiksi soutamisen, mallassaunan, tappeluiden, yöjuoksujen ja häiden yhteydessä. Laulaa saatettiin myös vain ajankuluksi. Lisäksi tyttö- ja poikaryhmät lauloivat toisilleen vuorolaulantana lauluja kiusoittelemielessä. (Hako 1967, 5–6.) Asplundin (1981b, 112) mukaan oli tavallista, että kaikki lauloivat taitotasosta riippumatta.

Rekilaulusäkeistö on perusmuodoltaan yksisäkeistöinen. Se koostuu kahdesta riimillisestä ja loppusoinnullisesta säeparista, joissa molemmissa on seitsemän runojalkaa. Laulun ensimmäisessä säeparissa ilmaistaan usein yleinen havainto, toteama, mieltelmä tai luontokuvaus. Jälkimmäisessä säeparissa tuodaan esille laulun varsinainen idea, jokin tunnelma tai henkilökohtainen ajatus. Näillä kahdella säeparilla ei tarvitse olla sisällöllistä yhteyttä toisiinsa (Asplund 2006, 146; Asplund 1981b, 95–96). Lauluissa esiintyvät riimiparit ovat useimmiten kaksitavuisia, kuten näitä - häitä, kuusi - uusi. Riimien ei tarvitse olla täydellisiä, vaan epätäydellisiäkin riimejä voidaan käyttää. (Asplund 1981, 96.) Rekilauluja on laulettu sekä juonellisina kokonaisuuksina että yksisäkeistöisinä, jolloin säkeistöt eivät ole liittyneet toisiinsa (Hako 1967, 8).

Laulujen yleisin aihepiiri oli rakkaus, jota käsiteltiin lauluissa eri näkökulmista. Laulamalla ilmaistiin monenlaisia tunteita ilosta, surusta ja uskollisuudesta lemmensuruihin: "Minun kultani

kaunis on, se on kuin kesällä kaste. Tämä maailman ihannus on luotu sitä vasten" (Hako 1967, 9, 11, 72). Nämä ilmaisultaan itsetietoiset ja estottomat rekilaulut kuvastavat uhmaa vuosisataista vanhempien ylivaltaa ja sääty-yhteiskunnan normeja vastaan. (Hako 1967, 9–10; Asplund 2006, 152–153.) Haon mukaan ensimmäiset protestilaulut olivatkin rekilauluja (Hako 1967, 9). Nuorten moraalialta valvovia kylän naisia, laulujen juoruäämiä, ja muita kyläläisiä pilkattiin pilkka- ja kerskalauluin, ja myös moraaliltaan löyhähköt naiset saivat omat laulunsa. Rekilaulut herättivät pahennusta vanhempien kyläläisten keskuudessa, vaikka lauluilla ilmaistiin myös paljon positiivisia tunteita. Sivistyneistön piirissä rekilauluja ryhdyttiin kutsumaan renttulauluiksi, koska ne olivat laulukieleltään rehvakkaita ja arkisia sekä asenteeltaan kevytkenkäisiä. (Asplund 2006, 153.) "Sinun kanssas minä ryyppään vaikka vettä virrasta. Ennenko muitten flikkain kanssa puhdasta viinaa pullosta" (Asplund 1981b, 105).

Lauluissa heijastuvat yhteiskunnan rakenteelliset muutokset; sääty-yhteiskunnan ajan päättymisen ja teollistuminen, joka loi massamuuton maalta kaupunkeihin tuoden mukanaan siirtolaisuuden Amerikkaan ja Venäjälle: "Amerikkaan minäkin menen, sinne menee kaikki. Kultasannalla sannoitettu on Ameriikan raitti" (Hako 1967, 180). Muutokset aiheuttivat väkivaltaisuuksia ja synnyttivät tappelu- ja vankilalauluja: "toisilla käres puukkoo, toisilla pannunvarsi, kun nämä poiijat viinan vimmas toisia vastaha marsi" (Hako 1967, 157). Laulujen aiheita olivat asepalvelus ja rautateiden ja teiden rakentaminen: "Kasarmin portilla hilsuni mulle kirjalapun pisti. Tottapa raukan ikävä oli, kun vedet juoks kasvoja pitkin" (Hako 1967, 176). Hulivili-, kulkuri- ja tukkipojista sekä merimiehistä sepitettiin myös lauluja, joissa kuvastuu ajalle ominainen vapauden ihannointi. (Asplund 2006, 156.)

Laulajat eivät laulaneet vain valmiita lauluja, vaan niitä keksittiin myös itse. Samuli Paulaharju kuvaa teoksessaan Härmän aukeilta (viittaus teoksessa Asplund 2006), kuinka nuoret viettivät illalla yhdessä aikaa sepittäen uusia lauluja: "Joku hoksasi hyvän asian, toinen pani vielä paremmaksi, ja kolmas työnsi jotain erinomaista joukkoon" (Asplund 2006, 157). Ryhmätilanteessa saatettiin improvisoida lauluja esimerkiksi siten, että ensimmäinen säe, esimerkiksi luonnonjohdanto, säilytettiin samana ja tämän toistuvan säkeen jatkoksi jokainen laulaja keksi oman, uuden säkeen (Hako 1967, 8).

Laulujen säkeistöjä voitiin vaihdella lauluista toiseen sekä tilanteen vaatiessa säkeistöjen sanoja saatettiin muokata (Virtanen 1999, 170). Mikä tahansa rekilaulun säkeistö voidaan siis laulaa millä tahansa rekisävelmällä. Esimerkiksi Kainuun laulukirjasta (Huttunen 2001) voidaan löytää useita eri säkeistövaihtoehtoja laulettavaksi eri melodioilla. Myös Suomen Kansan e-sävelmät (Eerola &

Toiviainen 2004) on kattava internet-sivusto, joka perustuu Ilmari Krohnin vuosien 1904–1933 toimittamaan Suomen Kansan Sävelmiä -kokoelmaan. Sivustolle on koottu lukuisia Suomesta kerättyjä rekilaulumelodioita ja rekilaulujen sanoituksia.

Teollistumisen myötä 1920-luvulla tallennettu musiikki tuki tuloaan elävän musiikin rinnalle. Gramofonit ja äänilevyt yleistyivät, ja säännölliset radiolähetykset aloitettiin. Myös iskelmäkulttuuri tuli suomeen ja kuorolaulu yleistyi. Näiden muutosten seurauksena kiinnostus kansanmusiikista alkoi siirtyä Atlantin takaiseen afroamerikkalaiseen musiikkiin. (Jalkanen 1981, 221–233.) Kansanlauluja laulettiin kuitenkin 1940-luvun lopulle saakka piirileikkien yhteydessä, sillä vaikka tanssiminen oli sodan aikana kiellettyä, piirileikit hyväksyttiin (Asplund 1981a, 234).

Rekilauluista puhuttaessa on syytä tuoda esille myös romanit, sillä rekilaulut ovat kuuluneet vahvasti myös heidän lauluperinteeseensä. Rekilaulujen esitystapa on kuitenkin romaneilla ollut toisenlainen kuin valtaväestöllä. Laulujen melodiikassa esiintyy mm. alennettua toisen asteen säveltä ja glissandoa. Lisäksi laulut on esitetty usein vapaarytmisemmin ja hitaammassa tempossa. Kun valtaväestön rekilauluston on havaittu olevan suurimmalta osin nelisäkeistä, romaneilla sen sijaan yleistä on ollut kaksisäkeisyys. (Blomster 2006, 105–119.)

2.3 Formulateoria

Kuten jo ensimmäisessä luvussa mainittiin, kuulon- ja muistinvaraisuus on ollut yksi entisajan kansanmusiikin tunnusomaisista piirteistä. Tässä luvussa kuvataan tarkemmin muistinvaraisen laulun synty- ja luomisprosessia formulateorian näkökulmasta. Tutkimuksen osana luomaani opetuskokonaisuuteen kuuluu Rekilaulukortit-niminen sävellyttämismateriaali, jonka avulla pyritään jäljittelemään tätä muistinvaraisen laulun luomisprosessia.

Vuonna 1960 musiikintutkija Albert Lord esitti kirjassaan *Singer of Tales* teorian siitä, miten laulut ovat syntyneet muistinvaraisuuteen perustuvassa kulttuurissa. Tämä Formulateoriaksi kutsuttu teoria sai musiikintutkijoilta erinomaisen vastaanoton, ja sitä ryhdyttiin soveltamaan suomalaiseen kansanmusiikintutkimukseen. Tutkijat uskoivat, että kalevalamittaiset laulut muodostuvat tällä Lordin esittämällä tavalla (Hill 2012, 90). Suomalaisista tutkijoista formulateoriaa ovat soveltaneet muun muassa Jukka Louhivuori (1988) rukoilevaisten lauluperinteeseen sekä Pekka Toivanen (2001) keskiaikaiseen walesilaiseen harppumusiikkiin.

Lord ja Milman Parry tutkivat 30-luvun Jugoslaviassa serbo-kroatialaista muistinvaraista eepistä lauluperinnettä ja perehtyivät esittäjien laulujentuottamis- ja esitystapoihin. Tutkimuksissa havainnoitiin runonlaulajien työskentelyä; millä tavoin he omaksuvat ja muodostavat lauluja elävässä muistinvaraisessa perinteessä. (Lord 1960, 3–5.) Parryn ja Lordin tutkimukset johtivat päätelmiin, että luku- ja kirjoitustaidottomat laulajat kautta aikojen olisivat tuottaneet kertovia lauluja muistinvaraisesti tietynlaisella formulateknikalla. Jugoslavialaiset runonlaulajat kykenivät läpi yön kestävään tarinankerrontaan. Esiintyjä ei kuitenkaan ollut opetellut laulua ulkomuistista, vaan hänellä oli mielessä vain laulun juoni, jonka pohjalta laulaja loi kappaleen esityshetkellä soveltamalla oppimiaan formuloita eli kiinteitä sanaryhmiä tai säkeitä. Näillä eri rytmikaavoja sisältävillä fraaseilla ilmaistaan runojen yleisimmät ideat ja teemat. (Lord 1960, 18–49, 4-5)

Laulaja oppii perinteisen laulutyylin vaihe vaiheelta; kuunnellen muita laulajia, jäljitellen ja omaksuen formuloita. Pikkuhiljaa hän omaksuu perinteensä runokielen lainalaisuudet, juonen, rytmin ja melodian ja oppii luomaan uusia fraaseja perusformulakaavan pohjalta. Formuloita voidaan verrata puhuttuun kieleen: ne ovat tämän “erityisen runokieliopin lauseita, virkkeitä ja ajatuksia”. Formuloiden mieleenpainaminen ei ole tietoista, vaan prosessi on samankaltainen kuin äidinkieltä opeteltaessa eli kielioppi omaksutaan tiedostamatta. (Lord 1960, 21–33, 43.) Laulaja on yhtäaikaaisesti perinteen säilyttäjä sekä yksilöllisesti uutta luova taiteilija. Muistinvaraisen laulajan jokainen esitys ja tyyli muodostuu ainutkertaiseksi ja erilaiseksi. Mitään tarinaa ei toisteta

sanatarkasti, vaan esiintyjä luo sen uudelleen omin sanoin. Näin laulajien versiot samasta laulusta ovat keskenään erilaisia. (Lord 1960, 4, 26.) Opittuaan riittävästi lauluja ja formuloita laulajalle muodostuu yleisimmin käytetyistä formuloista formularepertuaari, josta laulaja voi ottaa säkeitä ja formuloita omaan lauluunsa. Kunkin laulajan repertuaari on erilainen ja riippuu laulajan kokemuksesta ja hänen tuntemistaan teemoista. (Lord 1960, 49.)

Lordin teoria huomioitiin myös Sibelius-Akatemian kansanmusiikkiosastolla. Hill (2009, 95), käyttää nimitystä simuloitu äänellä säveltäminen (simulated oral composition) tekniikasta, jolla Lord päätteli runolaulajien tuottavan sävelmiä. Kyseisestä tekniikasta tuli kansanmusiikkiosaston käytetyin opetusmetodi. Sen sijaan, että opiskelijoille olisi opetettu yksi versio tietyistä sävelmästä, heille opetettiin saman sävelmän eri toisintoja ja variaatioita. Tämän jälkeen opiskelijoiden tehtävänä oli ryhtyä improvisoimaan ja luoda laulusta oma versio. Näin opiskelijat kokosivat itselleen muistinvaraisen motiiveita, kaavoja, säkeitä ja teemoja sisältävän "säevaraston", jota he pystyivät vapaasti soveltamaan laulussaan ja soitossaan. Esimerkiksi runonlauluja Outi Pulkkinen kertoo (Hill 2012, 90 mukaan), että edellä mainittua tapaa käyttämällä laulajan on mahdollista varioida tarinaa ja laulaa, kuten kullakin hetkellä haluaa. (Hill 2009, 95–101; Hill 2012, 88–93.)

Myös rekilauluja luotiin ja improvisoitiin tietyillä toistuvilla sanaparsilla tai ilmaisuilla, joita Asplund (2006) nimittää formuloiksi tai kliseiksi. Esimerkki yleisestä formulasta on luonnonjohdanto. Kun laulaja hallitsi rekilaulukielen, riimin ja formulankäytön, hän pystyi luomaan lauluun uusia säkeistöjä rekilaulumitan mukaisesti, vaistomaisesti ja ennakoimatta (Asplund 2006, 146). Seuraavassa Asplundin (2006, 146) antamassa esimerkissä tulee hyvin esille formulakaavan käyttö, jossa laulaja muuttaa aina hieman ensimmäistä säettä hieman ja keksii sen jatkoksi uuden säkeen:

”Raita se kasvaa rannalla vaan ei kasva koivu / Hyvää iltaa rakas heila kuinkas olet voinu.”

”Raita se kasvoi rannalla ja railan alla paju / Selvänä heilani hyvä on, mutta juovuksissa raju.”

”Raita se kasvaa rannalla niin monihaarallinen / Tän kylän poikien vieressä maata on kovin vaarallinen.”

2.4 Kansanlaulujen keräys

Suomesta tuli autonominen osa Venäjää vuonna 1809. Suomeen levisi Saksasta kansallisuusaate, jonka vaikutuksesta innostuttiin tutkimaan ja kehittämään omaa kansallista identiteettiä. Suomalaisuuden katsottiin löytyvän muun muassa vanhasta kansanrunoudesta, jota ryhdyttiin keräämään muistiin. (Helsingin yliopisto 2006.) Kansanrunouden järjestelmällinen tallentaminen aloitettiin 1800-luvun puolivälissä, ja sitä organisoivat ja rahoittivat 1831 perustettu Suomalaisen kirjallisuuden seura. Seuran toimesta lukuisat kansanmusiikin tallentajat tekivät keruumatkoja eri puolille Suomea. (Asplund 2006, 250.) Varhaisemmassa keruuvaiheessa keskityttiin lähinnä katoavan ja arvokkaampana pidetyn kansanrunouden tallentamiseen, eivätkä riimillinen laulu- ja pelimannimusiikki saaneet yhtä suurta huomiota osakseen kuin kalevalamittainen runous (Asplund 1976, 26). Tutkijat ja kerääjät väheksyivät rekilauluja runoutena, jonka takia ne jätettiin tutkimatta. Musiikille sen sijaan annettiin enemmän arvoa (Laitinen 2003, 332).

1800-luvun yhteiskunnan kulttuuri jakautui jyrkästi kahtia: säätyläisten ja valtaväestöä edustavan talonpoikaisten kulttuuriin. Kansanmusiikin kerääjät olivat säätyläisiä ja heidän musiikillinen estetiikkansa poikkesi rahvaan musiikista. (Laitinen 1982, 179–183.) Kansanlaulut päätyivät sivistyneistön käsissä vahvaan muokkausprosessiin, jonka seurauksena syntyi sellainen kansanlaulu, millaiseksi säätyläiset halusivat Suomen kansan laulannan mieltää. Tämä kansanvalistuksen tuottama, koululaulukirjoihin päätynyt kansanlaulu, jota Mustakallio nimittää tyyppikansanlauluksi, oli porvarillisen maailmankuvan mukainen, piirteiltään kaunis, ylevä, surullinen ja yksinkertainen, rytmiltään tasajakoinen ja sävellajiltaan mollissa. (Mustakallio 1986, 222–224; Ks. myös Laitinen 2003, 126.) Tyyppikansanlauluissa erityishuomio oli sanoissa, joiden tuli noudattaa kansanvalistuksen ihanteita: siveellisyyttä ja isänmaallisuutta. Laulujen sanat eivät olleet peräisin kansan keskuudesta, vaan ne olivat taiderytmiilijöiden, kuten J. Juteinin ja J.H Erkon tekemiä. (Mustakallio 1986, 222–225.)

Kansanlauluista, mukaan lukien rekilaulut, tehtiin muun muassa piano-, yksinlaulu- ja kuorosovituksia (ks. SKS 2008; Laitinen 1982, 182). Esimerkiksi Lönnrot keräsi hänen aikanaan laulettuja `maallisia nykyisajan lauluja`, joita hän liitti Kantelettaren nuottiliitteeseen. Lönnrotin jälkeen myös muiden kansanmusiikin tallentajien keruutuloksia ilmestyi useissa sävelmäjulkaisuissa, jotka sisältävät myös rekilauluja. (Ks. SKS 2008; Asplund 2006, 253.) Kun kuolonvaraisesta musiikista siirryttiin nuottimusiikkiin, melodiat yksinkertaistuivat ja musiikillinen ilmaisutapa muuttui (Laitinen 1982, 185). Kansanmusiikin arkistotallennuksia kuunnellessa ja nuotteja lukiessa onkin hyvä ottaa huomioon, että äänite ja nuotti eivät tee oikeutta

muistinvaraiselle musiikille. Arkistoäänite on tallennettu usein epäluonnollisessa tilanteessa, tutkijan ja tutkittavan ollessa kahden. Tilanne ei muistuttanut esityksen normaalia käyttöyhteyttä, sillä esimerkiksi piirileikkilaulut, joita esitettiin pääasiallisesti ryhmissä, tallennettiin yksilöiltä. Lisäksi esitystyylillä, kuten esityksen sisäinen muuntelu on jätetty kirjaamatta ylös, koska laulut on nuotinnettu taidemusiikin näkökulmasta. Laitinen (2003) on kiteyttänyt osuvasti: "elävästä, alati muuttuvasta musiikin virrasta ne (nuotti ja äänite) pysäyttävät vain sattumanvaraisen silmänräpäyksen ja jähmettävät sen ikuisiksi ajoiksi". Rekilaulujen tekstejä lukiessa kannattaa myös huomioida, että laulujen kerääjät tekivät laulujen teksteistä yleiskielisiä poistaen niistä esimerkiksi murteet. Siksi on mahdotonta tietää tarkasti, millaista kieltä rekilauluissa alun perin käytettiin. (Laitinen 2003, 326–330.)

3 KANSANMUSIIKKI, SÄVELTÄMINEN JA LUOVA ILMAISU KOULUSSA

3.1 Kansanlaulut kansakoulussa ja peruskoulussa

Vuonna 1886 perustetulla kansakoululla oli suuri merkitys kansallisuusaatteen levittäjänä (Pajamo 1999, 12, 24). Kansakoululla haluttiin sivistää oppimatonta rahvasta arvostamaan niitä asioita, jotka sivistyneistö koki tärkeiksi ja tarpeellisiksi (Mustakallio 1986, 222). Ihanteellinen kansanlaulusto, joka oli muodostettu ja jalostettu säätyläisten sävelmäjulkaisujen pohjalta, levitettiin kansan keskuuteen kansakoulun välityksellä (Asplund 2006, 253–254). Lauluopetus oli aiemmin painottunut lähinnä hengelliseen musiikkiin, mutta kansakoulussa otettiin koulun opetusohjelmaan isänmaallisia ja kansanlauluja virsien lisäksi. Samoihin aikoihin julkaistiin ensimmäiset koululaulukirjat. (Pajamo 1999, 12.) Laulun opettaja Heinrich Wächterillä oli tärkeä osuus maallisten laulujen tuomisessa opetukseen, sillä hän valitsi säätyläisten kansanlaulukaisuista lauluja vuonna 1864 julkaistuun, ensimmäiseen suomenkieliseen laulukirjaansa 50 Koulu-Laulua (Asplund 2006, 255–256).

Kansanlaulut eivät kuitenkaan sellaisenaan kelvanneet koululauluiksi. Ensimmäiseen kansankoulun opetussuunnitelmaan kirjattiin vuonna 1925 ohjeistus kansanlaulun sanojen muuttamisesta, mikäli ne olivat sopimattomat (Maalaiskansakoulun opetussuunnitelma: komiteamietintö 1925). Lauluja muutettiin ja korjailtiin sanoitusten osalta paremmiksi, ja moraalilta arveluttavia säkeistöjä ja sopimattomia sanoja karsittiin (Asplund 2006, 179, 148). Musiikinlehtori Aksel Törnuddin mukaan koulun lauluopetuksen tuli perustua kansalliseen sävelmistöön. Hän ja liitti vuonna 1913 ilmestyneeseen Koulun laulukirjaan lähes pelkästään kansanlauluja, mutta muutti laulun tekstejä hyväksyttävään muotoon liittäen niitä kauniisiin kansanmelodioihin. Esimerkiksi tunnetut kansansävelmät, kuten On suuri sun rantas autius ja Karjalan kunnaila saivat Törnuddilta uudet sanat. (Pajamo 1999, 17–18, 26.)

Sen sijaan mielenkiintoisen ja realistisen kuvan rekilauluista antaa C.A. Gottlundin kokoelma, sillä hän merkitsi muistiin kaiken hänelle laulettua (Asplund 2006, 148). Uudemmat versiot rekilauluista ovat tuoneet myös aiemmin sensuroituja säkeistöjä kuulijoiden korviin. Hyvänä esimerkkinä on vuonna 1901 Rääkkylästä kerätty Värttinän Miinan laulu, josta tuli yleisön suosikki. Keikoilla

laulusta saatettiin laulusta esittää jopa sellaisia säkeitä, mitä siveellisyysyistä oli sensuroitu levyttä, kuten esimerkiksi ”renki heitti piian pilluun kourallisen täitä”. (Nevalainen 2001, 97, 29.)

50-luvulla tehdystä Parviaisen laulukirjan (1950) kansanlaulu-osioista voidaan löytää rekilauluja. Osassa suomalaisiksi kansanlauluiksi merkityissä ja selkeästi rekimittaa olevissa lauluissa on kuitenkin ilmeisesti muutetut sanat, sillä tekstin kirjoittaja on erikseen mainittu. (Parviainen 1950, 322–336.)

Kansakoulusta peruskoulujärjestelmään siirtyminen 70-luvulla synnytti uusia musiikin oppikirjoja, joissa kansanmusiikin osuus vuosikymmenen aikana vähitellen lisääntyi (Kekkonen 1991). Kansanmusiikin keskusliitto (1991) on kuitenkin kritisoinut 80-luvun peruskoulun opetusaineistoa luonnehtien sitä usein pinnalliseksi ja jopa virheelliseksi. Heidän mielestään luovuuden ideaaliin ei oltu kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Opettajien tietojen ja taitojen puute nähtiin myös ongelmaksi, ja liitto ehdottikin kansanmusiikkia opettajankoulutuksen musiikinopetuksen lähtökohdaksi. (Kansanmusiikin keskusliitto 1991, 20, 28.)

Vuonna 1991 Ilpo Saastamoinen toi uutta näkökulmaa koulumusiikinopetukseen julkaisemalla kansanmusiikkiin perustuvan musiikin oppikirjan nimeltä Keiteleen oudompi nuottikirja. Kirjan lähtökohdaksi oli, että jokainen koululainen kykenee luomaan itse musiikkia. Se sisältää mm. oppimateriaalia luovaan musisointiin, kuten improvisaatioon. (Saastamoinen 1990.)

2000-luvulle tultaessa musiikin kirjat alkoivat painottaa yhä enemmän pop-, rap- ja rockmusiikkiin. Kuitenkin monien tuntema rekilaulu, kuten esimerkiksi Taivas on sininen ja valkoinen, on Riihimäen selvityksen mukaan säilynyt musiikin oppikirjoissa 1920-luvulta 2000-luvulle saakka. (Riihimäki 2008, 52.) Tein katsauksen muutamiin tämän päivän musiikin oppikirjoihin nähdäkseni kuinka paljon ne sisältävät rekilauluja. Yläkoulun musiikin oppikirjoista tarkastelin *Musa soi 8-9* (Juutilainen & Kukkula 2014) ja *Musa soi 7* (Juutilainen & Kukkula 2010) -kirjoja sekä *Musiikin mestarit 8-9* (Hyypä, Kangas & Suomela 2011) ja *Musiikin mestarit 7* (Hyypä, Kangas & Suomela, M. 2009) -kirjoja. Alakoulun kirjoista tarkastelussa oli *Soi 5-6* (Ruodemäki, Ruoho & Salminen, 2010). Sekä *Soi että Musiikin mestarit* -kirjojen kansanmusiikki-osioissa oli kussakin yksi rekilaulu. *Musa soi* -kirjan sisältämistä kansanlauluista sen sijaan ei löytynyt yhtään rekilaulua.

3.2 Kansanmusiikki opetussuunnitelmissa

Ensimmäiset opetussuunnitelmakohtaiset maininnat kansanlauluista tehtiin vuoden 1952 opetussuunnitelmakomitean mietinnössä, jossa todetaan: “sopivia ja suotavia lauluja ovat: kansansävelmät, joita olisi käytettävä tähänastista enemmän jo alaluokilla!” (Kansakoulun opetussuunnitelmakomitean mietintö II: Varsinaisen kansakoulun opetussuunnitelma). Peruskouluun siirryttäessä laulun oppiaine vaihtui musiikiksi, ja vuoden 1970 opetussuunnitelmassa musiikinopetuksen suunta olikin työtavoiltaan ja musiikkityyleiltä entistä monipuolisempi. Kansanmusiikki ja oman maan musiikkikulttuuri asetettiin yhdeksi musiikinopetuksen tavoitteista (Peruskoulun opetussuunnitelmakomitean mietintö 2, 1970). Vuoden 1985 opetussuunnitelmassa suomalaisen kansanmusiikin ohella puhutaan muiden maiden musiikkikulttuureista. Maininta löytyy myös omien sävellysten teosta kansanomaiseen tyyliin. (POPS 1985, 15–16, 27.)

Viimeisimmässä perusopetuksen yläkoulun opetussuunnitelmassa (2014) on niukasti suoria viittauksia kansanmusiikkiin. Siinä tuodaan kuitenkin esille, että ohjelmiston ja erityisesti kuunteluohjelmiston tulisi käsittää monipuolisesti eri aikakausien ja kulttuurien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin huomioiden myös ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt. Ohjelmiston valinnassa tulisi ottaa huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen (POPS 2014, 423).

Vuoden 2014 opetussuunnitelmassa keskeistä on laaja-alainen osaaminen, jota myös musiikin opetuksen tulisi tukea. Yksi laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuksista on Kulttuurillinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (POPS 2014, 16–21). Osana tätä kokonaisuutta mainitaan, että ”perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana”. (POPS 2014, 21.) Kulttuurillinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu -kokonaisuus sopii hyvin kansanmusiikkiin, koska kansanmusiikki on osa suomalaista kulttuuriperintöä ja se tarjoaa mahdollisuuden kansallisen identiteetin vahvistamiseen. Opiskelemalla kansanmusiikkia oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan musiikillisia juuriaan. Oppilaat, jotka eivät ole syntyperältään suomalaisia, tutustuvat suomalaisen kansanmusiikin avulla kansanmusiikin avulla suomalaisuuteen.

3.3 Kansanmusiikin opettaminen

Sotien jälkeen kansanmusiikki ei ollut enää kansan suosiossa, sillä kiinnostus oli siirtynyt populaari- ja klassiseen musiikkiin. 60-luvulla Suomeen levisi folk-liike, jonka seurauksena kansanmusiikista innostuttiin jälleen. (Asplund 2006, 507–513.) Kansanmusiikin ympärille alkoi syntyä formaalia opetustoimintaa, aluksi vuonna 1974 perustetun Kansanmusiikki-instituutin järjestämänä. Samoihin aikoihin kansanmusiikin opetus alkoi Sibelius-Akatemiassa, mikä johti kansanmusiikin osaston perustamiseen vuonna 1983. Sen ansiosta kansanmusiikista oli mahdollisuus saada yliopistotasoinen tutkinto. Myöhempinä vuosina kansanmusiikin ammattiopetusta ryhdyttiin antamaan myös muissa oppilaitoksissa. (Hill 2009, 87–88.)

Sibelius-Akatemian kansanmusiikkikoulutuksen osuutta suomalaisen kansanmusiikkipedagogiikan kehittymisessä ei voi sivuttaa. Sen seurauksena kansanmusiikin ideologia; estetiikka, pedagogiikka ja arvot ovat levinneet ympäri Suomea muihin kansanmusiikkia opettaviin oppilaitoksiin. Kansanmusiikkiosaston (nyk. aineryhmän) ideologiassa korostuu yksilöllinen luovuus. Hillin mukaan ihanteena on monipuolinen, eri instrumentteja soittava, tanssiva ja opettava muusikko, joka soittaa perinteistä musiikkia, mutta myös säveltää ja sovittaa uutta materiaalia (Hill 2005, 178). Opinnoissa perehdytään perinteiseen kansanmusiikkiin, jonka lisäksi opiskelijoita rohkaistaan persoonallisen, uuden ja oman kansanmusiikin luomiseen (Hill 2005, 178, 332–336).

”Miksi et voi opettaa vaan jotain normaalia musiikkia?”, teini-ikäinen pikkusiskoni kysyi minulta, kun kerroin hänelle tekäväni tutkielmaa rekilauluista. Vaikka hieman huvituin tästä kysymyksestä, se kuitenkin sai minut pohtimaan, miksi oikeastaan pidän kansanmusiikin opetusta tärkeänä ja se sai minut miettimään perusteluita sen opettamiselle. Kansanmusiikin opetusfilosofia istuu mielestäni koulumusiikkikasvatukseen erityisen hyvin, sillä se tukee oppilaan luovuutta ja rohkaisee musisointiin omalla persoonallisella tavalla. Minusta on myös hienoa, että säveltämistä myöskään ei kansanmusiikissa mielletä vain erityislahjakkuuksien yksinoikeudeksi, vaan jokaisen ajatellaan olevan siihen kykeneväinen. Myös liikkuminen on tärkeä ja luonteva osa musisointia. ”Raja-aitoja ei ole; ei erikseen säveltäjiä, ei sanoittajia eikä tanssijoita. Kaikki tekee kaikkea”, sanoo Laitinen kansanmusiikista (Heikki Laitinen Perkiön haastattelussa, Perkiö 2006). Nämä samat asiat ovat vahvasti esillä myös perusopetuksen musiikin opetussuunnitelmassa.

Johdannossa esille tuotujen kokemusten pohjalta voin sanoa kansanmusiikin vaikuttaneen omaan musiikilliseen luovuuteeni merkittävästi ja tuoneen minulle musisoinnin iloa ja nautintoa. Tätä samaa haluan välittää musiikin opettajana myös oppilailleni tulevaisuudessa. Näen

kansanmusiikissa valtavasti potentiaalia luovuuden lisäämiseen. Itselläni kansanmusiikin vaikutus luovaan musisointiin näkyy siinä, että olen aiempaa rohkeampi sovittamaan kappaleita omanlaisiksi ilman rajoitteita. Improvisaatioon olen oppinut pikkuhiljaa, ja pystyn nykyään keksimään esityshetkellä kappaleeseen esimerkiksi välisoiton, mikä ei aiemmin ollut mahdollista. Myös ryhmässä improvisoitu musiikki on tuonut minulle sellaisia elämyksiä, joita en nuoteista soittaessa olisi kokenut. Kansanmusiikki on opettanut uteliaisuutta ja hetkeen tarttumista sekä vähentänyt virheiden pelkoa. Koska kansanmusiikissa ei tunneta alkuperäistä versiota kappaleesta, vaan on olemassa vain toisintoja, jokainen niistä on yhtä oikea. Siispä kappaleita voi kukin huoletta muokata haluamallaan tavalla.

Haluan tuoda opetuksessa esille kansanmusiikkia myös sen vuoksi, että joku nuori saattaa saada siitä kipinän musiikin harrastukseen ja voi kokea sen itseä kiinnostavaksi musiikinlajiksi. Vapaa-ajalla nuorten kuuntelema musiikki saattaa usein rajoittua vain tiettyyn tyyliin, joten musiikinopettajan tehtävänä on tutustuttaa ja välittää ennakkoluulotonta suhtautumista myös niihin musiikkityyleihin, jotka eivät ole oppilaille ennalta tuttuja. Koulun musiikintunnit saattavat olla nuoren elämässä ainoita tilaisuuksia tutustua kansanmusiikkiin.

Kansanmusiikin opetusta Suomessa vahvasti muokannut, Sibelius-Akatemian kansanmusiikkiosaston perustaja Heikki Laitinen (1989) (Hill 2005 mukaan) perustelee kansanmusiikin opetusta ensinnäkin sillä, että hänen mielestään suomalaisilla on oikeus tuntea oma musiikillinen traditionsa, ja jotta kansanmusiikista voisi tulla kaikkien suomalaisten, kaikissa yhteiskuntaluokissa harjoitettua ja kuunneltua musiikkia. Sitä tulisi hänen mukaansa opettaa myös siksi, ettei kansanmusiikki näivettyisi ja kuolisi pois, sillä yhteiskunnassamme ainoastaan kaupalliset asiat elävät ja kehittyvät. Hän pitää myös tärkeänä, että musiikinopettajat ja muusikot eivät valmistuisi oppilaitoksistaan ajatellen, että länsimainen taidemusiikki on kaiken musiikin historian kivijalka tietämättä mitään kansanmusiikista tai maailmanmusiikista. Ja etteivät oppilaat kuvittelisi, että on olemassa vain yksi musiikin teoria, tekniikka ja soittotapa. Lisäksi Laitinen perustelee kansanmusiikin opetusta luovan ilmaisun pelastamisella. (Hill 2005, 156–157.)

Oman maamme musiikillisen tradition tuntemisen lisäksi opittavaa löytyy myös muiden maiden kansanmusiikeista. Tänä päivänä koululuokat koostuvat useista kansallisuuksista. Oppilaille on erilaisia musiikillisia taustoja ja heidän synnyinmaansa kansanmusiikki saattaa poiketa hyvinkin paljon suomalaisesta kansanmusiikista. Oppilaiden kulttuuritaustat tulee ottaa huomioon opetuksessa, jotta kukin oppilas saisi vahvistusta omalle kulttuuri-identiteetilleen. On myös tärkeä muistaa, että suomalainen kansanmusiikki on lähtökohtaisesti monikulttuurista ja se on

muotoutunut aikojen saatossa eri kulttuurien vaikutuksesta (Gronow 1981, 14). Myös Suomen vähemmistöillä, romaneilla (Blomster 2006, 97–129), saamelaisilla, (Laitinen, 1981, 179.) ja suomenruotsalaisilla (Eriksson-Karlsson 1981, 172), on omat musiikkikulttuurinsa.

Eri kansanmusiikkikulttuurien opetuksen voidaan ajatella edistävän eri kulttuurien tuntemusta yleisimminkin ja lisäävän ymmärrystä erilaisista olosuhteista ja elämäntilanteista tulevia ihmisiä kohtaan. Voidaan myös todeta, että kansanmusiikin opetus edistää opetussuunnitelman laaja-alaista osaamista sekä kulttuuriselle moninaisuudelle perustuvia arvoja. Musiikintunneilla voidaan tehdä nykykansanmusiikin tapaan kansanmusiikkia, jossa eri maiden musiikkikulttuurit sekoittuvat toisiinsa.

Vaikka kansanmusiikin opetusta pidetään tärkeänä, omien kokemusten mukaan monet nuoret eivät juurikaan tunne kansanmusiikkia ja osa nuorista suhtautuu siihen kielteisesti. Nuoret kuuntelevat mieluiten pop-musiikkia, eikä kansanmusiikki näytä vastaavan heidän musiikkimakuaan, mikä käy ilmi myös Anttilan ja Juvosen (2006, 280) tutkimuksesta.

Anu Lindströmin (2010) maisterintutkielmassa, jossa tutkittiin luokanopettajien ja aineenopettajien opettajien näkemyksiä kansanmusiikin opettamista, tuli esille, että oppilaat tuntevat opettajien mukaan kansanmusiikkia mukaan vain vähän tai jonkin verran (Lindström 2010). On ymmärrettävää, että kansanmusiikki ei herätä suurta kiinnostusta eikä sitä kovin paljon tunneta, sillä sitä ei juurikaan soiteta esimerkiksi kaupallisilla radiokanavilla. Jos kansanmusiikki olisi mukana musiikin opetuksessa alakoulusta alkaen ja oppilaat ikään kuin kasvaisivat siihen, uskon, että tämä synnyttäisi myönteisempää suhtautumista kansanmusiikkia kohtaan.

Anttila ym. ovat sitä mieltä, että musiikkia kannattaisi aluksi opettaa nuorelle tutuista musiikinlajeista käsin ja sen jälkeen laajentaa hänen musiikillista kokemuspiiriä, maailmankuvaa ja kiinnostusta (Anttila ym. 2002, 8). Siksi kansanmusiikkia kannattaisi opettaa nuorille juuri heille tuttujen musiikkityylien kautta tai etsiä musiikista jokin kiinnekohta nuoren elämään ja kokemusmaailmaan. Rekilaulujen aiheet ovat ajankohtaisia edelleen nykypäivänä, niissä käsitellään samoja aiheita kuin nykyajan pop- ja rock-lyriikoissa. Nuorten on helppo samaistua lauluteksteihin, jotka liittyvät heidän elämäänsä.

Alan asiantuntijat ovat kirjoittaneet kansanmusiikin tulevaisuutta hahmottelevaan kansanmusiikkipoliittiseen tavoiteohjelmaan (Kansanmusiikin ja tanssin edistämiskeskus 2013) kansanmusiikin opetuksen haasteeksi sen, etteivät koulujen musiikinopettajat tunne alaa.

Peruskoulun kansanmusiikinopetukselle on asetettu tavoitteeksi se, että nuoret kasvaisivat sisään alaan ja tunnistavat kansanmusiikin ja kansantanssin siihen törmätessään. (Kansanmusiikin ja tanssin edistämiskeskus 2013.) Huoli opettajien tiedon ja taidon puutteesta esitettiin jo vuosikymmeniä sitten Kansanmusiikkiliiton vuoden 1991 julkaisussa (Kansanmusiikin keskusliitto 1991). Nykyään kansanmusiikin opetusta opettajaopiskelijoille tarjotaan esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa, jossa aineenopettajaopiskelijat perehtyvät monipuolisesti suomalaiseen ja muiden maiden kansanmusiikkeihin lukuvuoden mittaisella kurssilla.

Yhdysvaltalaisessa Marilyn Wardin (2003) tutkimuksessa havaittiin, että oppilaat eivät juurikaan muistaneet ulkoa tunnettuja yhdysvaltalaisia kansanlauluja, eikä suurin osa opettajista opettanut niitä ollenkaan. Laajassa kyselytutkimuksessa selvitettiin, kuinka paljon amerikkalaiset musiikinopettajat opettavat lasten kansanlauluperinteeseen kuuluvia lauluja. Ward loi kyselyiden ja musiikkikirjallisuuden perusteella 4000 musiikinopettajalle lähetettävän sadan kappaleen listan, joka sisälsi kansanlauluja sekä perinteisiä-, isänmaallisia-, lasten lauluperinteeseen kuuluvia lauluja. Opettajilta kysyttiin kuinka monta listan lauluista heidän oppilaansa pystyvät laulamaan ulkomuistista. (Ward 2003.)

Kansanmusiikkia hyödynnetään Suomessa tunnetuista musiikkipedagogiikoista esimerkiksi Kodaly-metodissa, orff-pedagogiikassa ja näppäripedagogiikassa. Mauno Järvelän kehittämä musiikkikasvatusmenetelmä, näppäripedagogiikka, innostaa eri-ikäisiä ihmisiä musisoimaan yhdessä. Pedagogiikka on rakentunut kaustislaisen pelimanniperinteen ympärille ja se hyödyntää myös klassista musiikkia. Näppäritavoitteita on mm. pelimanniperinteen elävänä säilyttäminen ja musisoinnin liittäminen osaksi ihmisen arkea. (Näppärit 2017.) Kodaly-menetelmän kehittäjä, unkarilainen musiikkipedagogi Zoltan Kodaly (1882–1967), korosti opetusfilosofiassaan kansanperinteen merkitystä. Hänen mielestä kunkin maan musiikkikasvatus tuli pohjautua maan omalle kansanperinteelle. (Forrai 1988, 33.) Myös Orff-pedagogiikassa musiikinopetuksen yksi lähtökohdista on oma musiikkikulttuuri (JaSeSoi ry. 2017).

Kansanmusiikin opettamiseen liittyviä tutkimuksia on tehty muun muassa opinnäytetöinä ammattikorkeakouluissa sekä yliopistoissa. Sibelius-Akatemian kansanmusiikin ryhmällä on Internetissä etno.net – sivustolla kansanmusiikkipedagogiikkaa käsitteleviä, monipuolisia oppimateriaaleja. Esimerkiksi Milla Viljamaa laatinut harjoituksia, jossa sivustolla olevien äänitteiden päälle voidaan harjoitella improvisointia eri moodeissa. Toinen oppimateriaali improvisaation harjoitteluun on Timo Alakotilan luoma, jossa keskitytään pelimannimusiikkiin. (Sibelius Akatemia N.d.)

Nieminen (2005) teki maisterintutkielman Australian aboriginaalien musiikin opettamisesta. Hän loi oppimateriaalia ja testasi sitä yläasteen valinnaisella ryhmällä. Tutkimuksella pyrittiin selvittämään, miten aboriginaalien musiikki soveltuu 8.-9. luokkalaisten oppilaiden opetukseen, ja miten vierasta musiikkikulttuuria pitäisi opettaa. (Nieminen 2005.)

3.4 Luovuuden määrittelyä

Luovuus käsitteenä on moniulotteinen ja vaikeasti määriteltävä. Odena (2012) määrittelee luovuuden mielikuvitukselliseksi ajatteluksi tai prosessiksi, jossa syntyneitä uusia ideoita hyödynnetään. Luokkahuonekontekstissa musiikillisella luovuudella on viitattu sekä oppilaiden kekseliääseen ajatteluun että luoviin aktiviteetteihin, kuten säveltämisen ja sovittamiseen. Musiikkikasvatuksessa luovuudella tarkoitetaan yleisimmin säveltämistä ja improvisaatiota, mutta luovuus liitetään myös esiintymiseen (Odena 2012). Juntusen (2013) mukaan musiikillisesta toiminnasta tulee luovaa, kun siihen musiikin valmiin toistamisen sijaan liitetään mukaan improvisaatiota ja säveltämistä (Juntunen 2013, 45). Toisaalta myös laulaminen ja soittaminen sisältävät mahdollisuuksia luovaan toimintaan, sillä musiikkia voidaan tulkita eri tavoin.

Musiikin opetussuunnitelmassa luova ilmaisu on erityisen merkittävässä asemassa. Opetussuunnitelman (POPS) mukaan oppilaille tulisi tarjota ”säännöllisesti mahdollisuuksia ja tilanteita monipuoliseen luovaan ilmaisuun ja luovaan tekemiseen”. Heitä kannustetaan improvisointiin, sovittamiseen, säveltämiseen ja taiteiden väliseen työskentelyyn. Sisältöalueissa mainitaan, että ”Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen”. Opetussuunnitelman mukaan ohjelmistoon tulee valita myös oppilaiden omia luovia tuotoksia ja sävellyksiä. (POPS 2014, 422–424.)

3.5 Säveltämisen opettaminen

Musiikin luovaan tekemiseen voidaan viitata useilla käsitteillä, joita ovat mm. improvisaatio, sepittäminen, musiikillinen keksintä, sävellyttäminen (Ojala & Väkevä 2013, 7). Ojalan ja Väkevän (2013) mukaan säveltäminen voidaan ymmärtää kahdessa merkityksessä. Suppeamman käsityksen mukaan säveltäminen on yleensä koulutetun ammattilaisen toimintaa, jonka tavoitteena on luoda musiikillinen teos eli sävellys. Tällöin säveltämistä voidaan pitää projektina, jonka lopputulos on

musiikillinen tuote. Laveamman käsityksen mukaan säveltäminen viittaa kaikkeen sellaiseen toimintaan, jossa "tutkitaan musiikillisesti järjestettyyn ääneen liittyviä luovia mahdollisuuksia". Tässä yleiselle musiikkikasvatukselle ominaisessa näkökulmassa korostuu säveltämisen prosessi, ei niinkään lopputulos, ja säveltäminen ymmärretään kenen tahansa luovia mahdollisuuksia korostavana toimintana. (Ojala & Väkevä 2013, 10–11). Laitisen (1990) mielestä säveltäminen on ennenkuulumattoman musiikin tekemistä, jota voi syntyä ennen esitystä tai esityshetkellä. Improvisaatio voidaan myös siis lukea säveltämiseksi. (Laitinen 1990, 230–232.)

Englanninkielinen säveltämistä tarkoittava sana ”compose” on peräisin latinan kielestä, jossa verbillä *componere* tarkoitetaan mm. järjestämistä, yhteen liittämistä ja sekoittamista, muokkaamista ja muuttamista (Partti 2016, 21). Vaikka säveltämiseen liitetään helposti käsitys, että se vaatisi mystisiä erikoistaitoja, siinä ei kuitenkaan ole sen kysymys kuin uuden luomisesta erilaisia palasia yhdistelemällä. Berkley korostaa, että säveltämistä voidaan harjoittaa kaiken tasoisten oppilaiden kanssa, ja että jokaisella on potentiaalia säveltää, vaikka oppilaiden säveltämistaidoissa olisikin yksilöllisiä eroja (Berkley 2001, 135).

Säveltämistä voidaan käyttää sekä opetuksen sisältönä että työtapana. Kun säveltäminen on opetuksen sisältönä, keskeistä on kokemus sävellysprosessista, ja tavoitteena voi olla myös valmis tuotos. Työtapana säveltäminen puolestaan sopii erilaisten musiikillisten perustietojen ja -taitojen opetteluun (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen 2013, 66.), jolloin se palvelee esimerkiksi musiikin rytmin, harmonian, sointiväriin ja muodon oppimista (Juntunen 2013, 66).

Karjalainen-Väkevä & Nikkanen (2014) ehdottavat säveltämiselle erilaisia lähtökohtia. Säveltämisessä voidaan lähteä liikkeelle esimerkiksi riffistä, sointukierrosta, sanoista, rytmistä, melodiasta, bassolinjasta, ostinatosta, biiteistä tai loopeista tai tunnelmasta. Lähtökohtina toimivat myös liike, kuva tai jokin musiikkityyli. Koulussa voidaan säveltää pienissä ryhmissä, yksin tai koko luokan kanssa. (Karjalainen-Väkevä ym. 2013, 72–74.) Säveltämistä voidaan hyvin linkittää myös muihin oppiaineisiin, kuten kieltenopiskeluun (Ahola & Partti 2016, 77). Mielestäni yksinkertaiset riffit toimivat hyvin kansanmusiikin taustalla, ja itse olen käyttänyt niitä muun muassa runo- ja rekilauluissa. Kansanmusiikissa viisikielinen kantele soveltuu erinomaisesti improvisaation ja muuntelun harjoitteluun, sillä viisikielistä soittaessa jopa vierekkäiset kielet kuulostavat päällekkäin soidessa korville miellyttäviltä. Niinpä ns. ”väärä ääni” ei oikeastaan voi soittaa. Myös kalevalamittaisissa lauluissa sävelikkö on jo valmiiksi hyvin rajattu ja melodia helposti muunneltavissa. Rekilaulujen käyttäminen improvisaatioon ei ole yhtä yksinkertaista kuin

kalevalamittaisessa laulussa, sillä rekilaulut ovat ambitukseltaan laajempia. Tässä tutkimuksessa esittelen kuitenkin yhden mallin, jonka avulla rekilauluja voidaan tehdä koulun musiikintunneilla.

Säveltämisen aloittaminen voi olla oppilaalle pelottavaa ja jännittävää. Jotta oppilaat uskaltautuisivat tuomaan ryhmässä esille omia musiikillisia ideoitaan, opettajan on kiinnitettävä huomiota hyvään oppimisilmapiiriin. Karjalainen-Väkevä ym. mukaan omaa keksimistä vaativat työtavat edellyttävät ryhmän keskinäistä luottamusta ja virheet sallivaa ilmapiiriä. Tärkeää on, ettei oppilas koe tulevansa nolatuksi (Karjalainen-Väkevä ym. 2013, 70). Myös sopivan tasoiset harjoitteet ja tehtävien rajausta lisäävät turvallisuuden tunnetta. Annettu tehtävä on helpompi suorittaa selkeiden raamien sisällä kun vaihtoehtoja on vähemmän, vastakohta sille, että oppilaalle annettaisiin ohjeeksi tehdä "ihan mitä vaan". Rajauksena voi olla esimerkiksi määrättyssä tahtilajissa improvisointi tai vain muutaman sävelen käyttö. (Juntunen 2013, 43). Aholan ym. (2016) mielestä "sävellyslihakset" kannattaa joskus verryttää ennen sävellykseen ryhtymistä esimerkiksi siten, että oppilaat keksivät lauseita johonkin esineeseen liittyen. Spontaanista tekstin tuottamista voi harjoitella esimerkiksi antamalla oppilaille tehtäväksi kirjoittaa lyhyen ajan annetusta sanasta. (Ahola ym. 2016, 90.) Muhosen näkemyksen mukaan oppilaan omakohtaiset kokemukset säveltämisestä voivat motivoida häntä oppimaan lisää musiikista (Muhonen 2013, 97). Myös Juntusen (2013) mukaan oppilaan suhde soitettavaan ohjelmistoon voi muuttua, jos hänelle annetaan mahdollisuus keksiä osa siitä itse. (Juntunen 2013, 45.) Kuten johdannossa kerroin, tein henkilökohtaisella tasolla saman havainnon, sillä kiinnostukseni rekilauluihin heräsi vasta tehtyäni niitä itse.

Vuonna 2014 yli 600 musiikkia opettavalle ala-, yläkoulun ja lukion opettajalle teetetystä kyselytutkimuksessa (Partti 2014) tuli esille, että säveltäminen ja oman musiikin luominen ovat musiikintunneilla vähäistä. Vain 5% kyselyyn vastanneista opettajista sanoi opettavansa säveltämistä ja lauluntekoa säännöllisesti. Suuri osa, 80%, opettajista oli vailla musiikin luovan tuottamiseen liittyvää koulutusta. Haasteiksi luovan tuottamisen opetuksessa opettajat näkevät koulutuksen puutteen lisäksi mm. opetusmenetelmien puutteen, ryhmän koon ja ajanpuutteen. (Partti 2014, 5–14.) Partin tutkimustulosten perusteella voidaan olettaa, että myöskään kansanmusiikin opetukseen ei kovin helposti liitetä musiikillista keksintää.

Myös Lindströmin (2010) pro gradu -tutkielmaansa haastatteleminen musiikinopettajien mukaan musiikin tunneilla kansanmusiikkia opetetaan useimmiten laulamalla ja soittamalla, ja esimerkiksi improvisaation opetuksen työtapana mainitsee käyttävän vain 22% tutkimukseen vastanneista viidestäkymmenestä opettajasta (Lindström 2010, 86–88).

Edellä mainituista tutkimuksista on jo muutamia vuosia aikaa ja tilanne on onneksi muuttumassa. Opettajille on järjestetty esimerkiksi lisäkoulutusta säveltämisen opettamiseen, ja musiikinopettajien koulutuksissa säveltäminen tulee olemaan keskeisemmässä asemassa. Kouluissa on myös järjestetty erilaisia säveltämiseen liittyviä hankkeita. (Ks. Ahola ym. 2016, 62, 80).

Muhonen (2013) näkee aineenopettajien kohdalla sävellyttämisen haasteeksi vähäisen musiikinopetuksen tuntimäärän ja mahdollisuuden huomioida oppilaita yksilöllisesti. Hän esittääkin kysymyksen: onko säveltäminen mahdollista musiikin oppitunneilla, joihin on varattu viikossa aikaa vain yksi tai kaksi tuntia? (Muhonen 2013, 95). Tätä samaa kysymystä pohdin myös itse ennen tutkimusaiheen valintaa. Tunneilla luotujen musiikillisten ideoiden ei kuitenkaan tarvitse olla isoja, vaan voidaan lähteä liikkeelle hyvin pienistä ja helpoista sävellystehtävistä.

4 TUTKIMUSASETELMA

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessa tutkimustehtävänäni oli kehittää peruskoululaisille suunnattu rekilaulujen opetuskokonaisuus opetusmenetelmineen ja testata sen toimivuutta kouluympäristössä. Tavoitteena oli luoda monipuolinen kahden oppitunnin mittainen opetuskokonaisuus, jonka aikana oppilas tutustuu rekilauluperinteeseen laulamalla, leikkimällä sekä tekemällä oman rekilaulun.

Tutkimusaihetta valitessa oli selvää, että haluaisin tehdä tutkielman jostain käytännöllisestä aiheesta, josta olisi minulle apua tulevaisuuden työelämässä. Mielessäni oli jonkin aikaa pyörinyt ajatuksia kansanmusiikin sävellyttämisestä ja olin pohtinut, miten peruskoulun musiikintunneilla voitaisiin tehdä kansanlauluja. Koska luova toiminta on uudessa opetussuunnitelmassa keskeisessä roolissa, lauluntekoon liittyvän oppimateriaalin luominen tuntui ajankohtaiselta ja hyödylliseltä. Halusin luoda sellaista oppimateriaalia, jonka avulla laulunteko olisi yksinkertaista ja toteutettavissa lyhyen oppitunnin aikana. Tärkeänä kriteerinä oli myös, se etteivät oppilaat tarvitsisi aiempaa kokemusta laulunteosta suoriutuakseen tehtävästä.

Laadullinen tutkimus toteutettiin toimintatutkimuksena lukuvuoden 2016–2017 aikana. Tutkimusstrategiaksi valikoitui toimintatutkimus, sillä se soveltuu hyvin uusien käytänteiden kehittämiseen ja käytännön ongelmien ratkaisemiseen (ks. Valli & Aaltola 2015, 209; Metsämuuronen 2006, 102). Toimintatutkimuksessa käytännön kehittämistyö ja tutkimus nivoutuvat yhteen. Kuten perinteisessä tutkimuksessa, toimintatutkimuksessa ei olla kiinnostuneita, kuinka asiat ovat, vaan sen sijaan halutaan selvittää, miten asioiden tulisi olla ja kuinka ne voisi tehdä paremmin (Valli & Aaltola 2015, 209). Toimintatutkimukselle ominainen piirre on reflektiivisyys. Reflektiossa ihminen asettaa omat uskomuksensa, ajatustapansa ja kokemuksensa tarkastelun alaiseksi ja pyrkii katsomaan ajatteluaan uudesta näkökulmasta. Reflektion kautta voidaan ymmärtää toimintaa eri näkökulmista ja kehittää sitä. (Valli & Aaltola 2015, 209–217). Toimintatutkimuksen vaiheita on kuvattu spiraalimallilla, jossa suunnittelu, toiminta, havainnointi, reflektointi ja uudelleensuunnittelu seuraavat toisiaan. (Valli & Aaltola 2015, 209–217).

Tutkimuksessani toteutuivat nämä toimintatutkimuksen eri vaiheet ja sama sykli toistui useita kertoja. Opetuskokonaisuuden suunnittelu käynnistyi rekilaulukorttien, lauluntekoon tarkoitetun oppimateriaalin, suunnittelusta. Tämän jälkeen kokeilin rekilaulukortti-menetelmää kahdella eri Jyväskylän yliopiston kansanmusiikin ryhmällä. Opiskelijoiden parissa tehtyjen havaintojen,

palautteen ja reflektion kautta ryhdyin kehittämään peruskoululaisille suunnattua rekilaulun opetuskokonaisuutta, jota kokeiltiin eri koululaisryhmillä. Jokaisen oppitunnin jälkeen pyrin tekemään parannuksia ja muutoksia opetuskokonaisuuteen silloin, kun havaitsin siinä jotain kehitettävää. Muutokset pyrin mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan seuraavalla oppitunnilla tai seuraavan ryhmän kanssa. Tein muutoksia ja tarkennuksia harjoitteisiin sekä kehitin uusia toimintoja. Tutkimuksen aikana opetuskokonaisuuteen tehdyt muutokset ja keskeisimmät havainnot esitetään sekä oppituntikuvauksissa että liitteessä 1.

Opetuskokonaisuutta testattiin tammi- ja helmikuun 2017 aikana kolmessa jyvaskyläläisessä koulussa. Marraskuussa otin yhteyttä muutaman eri koulun musiikinopettajaan ja kyselin heidän kiinnostustaan osallistua tutkimukseen. Sain myönteiset vastaukset kolmen eri koulun opettajalta ja rehtorilta. Sovimme, että tulisin keräämään aineiston alkuvuodesta 2017. Tutkimusluvut kerättiin oppilailta ennen tutkimukseen osallistumista. Vaikka tarkoituksenani oli testata kokonaisuutta yläkoulun oppilailta, opettajan ehdotuksesta tutkimukseeni valikoitui lopulta myös kuudesluokkalaisten ryhmä.

Tutkimukseen osallistui yhteensä neljä ryhmää kolmesta eri koulusta:, yksi 6. ja 7. luokan ja kaksi 8. luokan ryhmää. Pidin jokaiselle neljälle ryhmälle kaksi oppituntia. Kahdeksaluokkalaisten ryhmille pidin yhden kaksoistunnin ja seitsemäs- ja kuudesluokkalaisten oppitunnit jakaantuivat eri päiville. Opetuksen ajankohdat määräytyivät sen mukaan, miten opettajille parhaiten sopi sen jälkeen kun oppilaat olivat palauttaneet tutkimusluvut. Kahdeksannen luokan oppilaita oli toisessa ryhmässä 11 ja toisessa 10. Nämä ryhmät olivat musiikin valinnaisia. Kuudennen luokan ryhmässä oppilaita oli 16 ja seitsemännen luokan ryhmässä 17. Yhteensä oppilaita oli 54.

4.2 Aineiston keruu ja analyysi

Keräsin aineistoa useaa eri menetelmää käyttämällä. Koska tutkimus oli toimintatutkimus ja opetin itse laatimaan opetuskokonaisuutta, keskeisin aineistonkeruumenetelmä oli osallistuva havainnointi. Lisäksi kaikki oppitunnit videoitiin, jotta pystyisin palaamaan tiettyihin hetkiin jälkikäteen ja täydentämään havaintojani, sillä opettamisessa huomio suuntautuu useaan asiaan, eikä kaikkea ehdi huomata. Käytin suurimmassa osassa tunneista 360-asteen kameraa, jonka sijoitin luokan keskelle. Yhden oppitunnin kuvasin kännykällä. Apuna reflektoinnissa toimi tutkimuspäiväkirja, johon kirjoitin ylös havaintoni ja oivallukseni pidetystä tunnista jokaisen oppitunnin jälkeen. Arvion systemaattisesti, miten kukin harjoite toimi ryhmien kanssa ja miten oppilaat omaksuivat ja suhtautuivat niihin. Lisäksi panin merkille, mitä seuraavalla kerralla pitäisi

muistaa ottaa huomioon. Havaintojen kirjoittaminen jokaisen oppitunnin jälkeen oli tärkeää, sillä osa opetuskokonaisuuteen tekemistäni muutoksista tuli mieleen vasta refleктоituani kokemuksiani kirjoittamalla.

Haastattelin oppituntia seuranneita opettajia teemahaastattelulla, sillä halusin saada opetuskokonaisuudesta myös heidän näkökulmansa. Haastattelu toteutettiin kahden opettajan kanssa oppituntien jälkeen. Haastatteluihin käytettiin aikaa 10–20 minuuttia. Kuitenkin keskustelun edetessä saatoin kommentoida tai kysyä tarkennuksia, kun tilanne sitä vaati. Nauhoitin palautteet kännykällä ja litteroin ne sanatarkasti tuntien jälkeen. Annoin opettajille ohjeeksi kertoa vapaasti omia havaintojaan oppitunneista. Yksi opettaja, Ari, antoi minulle palautetta kaksi kertaa, ensimmäisen sekä toisen tunnin jälkeen, joten pystyin hyödyntämään hänen kommenttejaan seuraavan tunnin suunnittelussa. Toinen opettaja, Jaakko, antoi haastattelun vain yhden kerran ja kommentoi samalla myös edellisellä viikolla ja haastattelupäivänä pidettyä tuntia. Kolmannelta opettajalta, Paulalta, sain palautetta lyhyesti paperille kirjoitettuna, sillä opettajalla ei ollut haastattelulle aikaa. Opettajien nimet on muutettu.

Luin päiväkirjat ja litteroidut opettajien haastattelut analyysivaiheessa huolellisesti useaan otteeseen. Päiväkirjani tekstiä täydensin videohavainnoillani ja muokkasin sitä helpommin luettavaksi poistaen siitä epäolennaisuuksia tarvittaessa. Sekä opettajien haastattelutekstien että päiväkirjojen analyysissä menettelin samaan tapaan. Jaottelin tekstit kappaleittain teemoittain aihepiirien perusteella. Tämän jälkeen kiteytin kussakin kappaleessa esille tulleen asian muutamalla lauseella, jotta pystyisin hahmottamaan paremmin tekstin sisällön ja löytämään sieltä tutkimuksen kannalta olennaisimmat tiedot.

Halusin myös selvittää oppilaiden mielipiteitä opetuskokonaisuudesta heille laaditulla kyselyllä. Kysyin lomakkeen ensimmäisessä kohdassa, joka oli avoin, vapaasti palautetta oppitunneista. Toisessa kohdassa oppilaita pyydettiin arvioimaan tunnilla käytettyjä työtapoja sen mukaan, käytettiinkö oppitunneilla tiettyä työtapaa heidän mielestään liian vähän, riittävästi vai liian paljon. Vastausasteikosta tein toiseen kysymykseen selkeyden vuoksi kolmiportaisen, jotta se olisi helppolukuinen ja nopeasti vastattava. Kyselyn ensimmäinen vastaus oli avoin, muut kysymykset olivat monivalinta-vastauksia. Saadakseni oppilailta tietoa rekilaulutehtävän vaikeustasosta liitin kyselyyn sitä koskevan kysymyksen, johon vastattiin viisiportaisella asteikolla. Neljännen kysymyksen tuloksia en analysoinut enkä tuo niitä esille, sillä kysymys ei liity tutkimustehtävääni.

Oppilaat vastasivat kyselyyn viimeisen oppitunnin päätteeksi. Kyselylle varattiin aikaa 10

minuuttia, mutta myöhemmin aikaa lyhennettiin, kun huomasin oppilaiden täyttävän lomakkeen nopeammin. Päädyin lomakekyselyyn, sillä ajattelin sen olevan paras tapa saada palautetta jokaiselta oppilaalta. Vaikka aluksi harkitsin ryhmähaastattelua, ajattelin, että osa oppilaista olisi saattanut jättää ryhmähaastattelussa asioita sanomatta, mutta avoimeen kysymykseen voi vastata anonyymisti. Kysely oli myös ryhmähaastattelua nopeampi toteuttaa. Avoimen kysymyksen vastaukset kirjoitin ylös, jonka jälkeen ryhmittelin ne teemoittain (ks. liite 2). Monivalintakysymysten vastaukset kirjasin taulukkolaskentaan. Esitän vastaukset pylväsdiagrammeina (ks. liite 3 ja sivu 57).

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Opetusmenetelmän kehittäminen

5.1.1 Rekilaulukorttien kehittäminen

Tutkimukseni ensimmäinen vaihe oli rekilaulukorttien kehittäminen, jonka aloitin syyskuussa 2016. Muutamia vuosia sitten olin tehnyt omia rekilauluja yhdistelemällä erilaisia, valmiita rekilaulujen säkeistöjä keskenään ja säveltämällä niille sopivan melodian. Näiden kokemusten pohjalta sain idean rekilaulukortteihin, joiden ajattelin voivan hyvin toimia rekilaulujen teossa peruskoululaisten kanssa.

Rekilaulukortit ovat erivärisiä kortteja, joissa jokaisessa on yksi rekilaulun säkeistö. Oppilas yhdistelee erilaisia kortteja keskenään haluamallaan tavalla luoden itse oman rekilaulun. Koska eri säkeistöyhdistelmiä on lukemattomasti, on myös jokaisen oppilaan tekemä laulu ainutlaatuinen ja erilainen. Laululle keksitään melodia joko itse tai valitaan valmiista vaihtoehdoista. Se voidaan valita joko ennen tai jälkeen laulun tekstin tekoa.

Valmiiden säkeistöjen yhdistämisen lisäksi oppilas voi keksiä oman säkeistön tai säkeistöjä ja liittää sen osaksi laulua. Rekilaulukorttien tarkoituksena on, että rekilauluja voidaan tehdä helposti ja melko nopealla aikataululla, ja että aloittelevakin lauluntekijä pystyisi luomaan oman laulun. Muistinvaraisessa kulttuurissa rekilauluja keksittiin itse ja luotiin esityshetkellä erilaisia formuloita käyttäen, joten omien laulujen sepittäminen säkeistökortteja yhdistelemällä ja omia säkeistöjä keksimällä pyrkii jäljittelemään tätä historiallista perinnettä.

Korttien kehittelyn alkuvaiheessa etsin rekilaulusäkeistöjä Suomen kansan e-sävelmät -nettisivustolta, johon on koottu useita rekilauluja eri puolelta Suomea. Valitsin sieltä säkeistöjä, jotka olivat mielestäni helposti ymmärrettäviä sekä mahdollisimman erilaisia. Jaottelin säkeistöt kolmeen kategoriaan: iloiseen, surulliseen ja neutraaliin. Osa säkeistöistä oli synkkiä, ja ne liittyivät menetettyyn rakkauteen, eroon, suruun tai ikävään, kuten `Rakkaus se sydämessä napsuttaa kuin seppä. Voi, voi, rakas ystäväni, kun saatoit mun näin pettää; Toisissa säkeistöissä taas ilmaistiin rakkautta ja ihailtiin mielitettyä: `Raita kasvaa rannalla se on yli muita puita. Minun kultani kaunis on, se on kaunihimpi muita.` Jotkut säkeistöistä eivät kuuluneet kumpaankaan kategoriaan, vaan säkeistössä ennemmin vaan todettiin joku asia ilman suuria tunteita. Tulostin säkeistöt ja liimasin ne kolmelle eriväriselle kortille: punaiselle, vihreälle ja mustalle riippuen säkeistön tunnelmasta.

Jaottelin kortit kolmeen väriin ja kategoriaan, sillä huomasin niiden olevan niin helpommin nopeasti luettavissa ja hahmotettavissa. Korttien kehittelyvaiheessa mietin, miten esimerkiksi oppilaat, joilla on lukihäiriö, pystyvät hahmottamaan ja yhdistelemään kortteja. Sain vinkkejä eräältä asiaan perehtyneeltä ystävältäni, joka kehotti minua korostamaan korteissa jotain tiettyjä sanoja, jotta tekstistä tulisi helppolukuisempi. Kuitenkin tätä kokeiltuani en halunnut tehdä kortteihin mitään lisämerkintöjä, sillä mielestäni se teki korteista vain sekavampia.

Aluksi mietin myös mahdollisuutta yhdistellä kahta eri säeparia keskenään, eli yhteen korttiin olisi tullut vain puolikas säkeistö. Kuitenkin suomen kieli asetti rajoituksensa. Koska jokainen säepari päättyy rekilaulussa riimiin, en löytänyt niille riittävästi vastineita. Vaihtoehdoksi jäi joko keksiä itse keskenään rimmaavia säepareja tai laittaa jokaiseen korttiin yksi säkeistö, mutta yksinkertaisuuden vuoksi päädyin jälkimmäiseen vaihtoehtoon.

Seuraavaksi suunnittelin rekilaulukortteille käyttöohjeet. Helpoin ja nopein tapa tehdä rekilaulu on yhdistellä valmiita kortteja keskenään. Seuraava vaihtoehto on keksiä lauluun esimerkiksi yksi säkeistö itse tai toinen säeparin esimerkiksi valmiin luonnonjohdannon jälkeen. Pohdin myös, että haastetta kaipaavat oppilaat voisivat keksiä itse laulunsäkeistöjä valmiiksi annetuista riimisanoista. Esimerkiksi jos oppilaalle annetaan sanat ”tulla-mulla”, hän keksii itse näiden pohjalta kaksi säeparia.

Korteilla syntyvään sanoitukseen täytyy tietenkin liittää jokin melodia, jotta rekilaulu saadaan aikaan. Helpoin tapa on harjoitella valmis rekilaulu ja liittää sen melodia uuteen tekstiin. Toinen vaihtoehto on keksiä laululle oma melodia. Kortteja voidaan tietenkin käyttää myös yksin, mutta tässä tutkimuksessa rekilaulut tehtiin ryhmässä yhteistoiminnallisesti.

5.1.2 Rekilaulukorttien ensimmäinen kokeilu yliopiston kansanmusiikkiryhmällä

Saadakseni käsitystä rekilaulukorttien toimivuudesta kokeilin niitä kahdella Jyväskylän yliopiston kansanmusiikkiryhmällä. Ensimmäinen kokeilukerta oli lokakuussa 2016. Oppitunnin kesto oli puolitoista tuntia. Olin suunnitellut ensimmäisen tunnin kulun siten, että oppitunnin ensimmäisellä puoliskolla tutustuisimme rekilauluihin yleisesti laulamalla ja kuuntelemalla, ja toisella puoliskolla keskittyisimme laulujen tekoon ryhmissä. Opetin kolme erilaista rekilaulua piirimuodostelmassa liittäen laulamiseen kehorytmiikkaa.

Laulamisen jälkeen siirryimme 2–3 henkilön ryhmissä rekilaulujen tekoon. Annoin ohjeeksi, että opiskelijat sanoittaisivat viimeisen säkeistön itse, mutta muutin ohjeen opiskelijan toiveesta, että oma säkeistö voi olla myös laulun keskellä. Kun ryhmät olivat valmiita, kuuntelimme neljä erilaista rekilaulua arkistotallenteilta, joista opiskelijat valitsivat melodian omaan lauluunsa. Vaikka musiikinopiskelijat omaksuivat melodiat nopeasti, jälkikäteen huomasin, että uusia melodioita oli ehkä liikaa. Lopuksi lauloimme jokaisen ryhmän tekemän laulun siten, että kukin ryhmä toimi oman laulunsa esilaulajana.

Oppitunnin jälkeen pyysin opiskelijoilta palautetta oppitunneista. Eräs opiskelija kommentoi, että voisiko omiin lauluihin lisättävä melodia olla joku alussa opetetuista melodioista, ja toinen opiskelija olisi kaivannut tietoa tai ohjeita rekilaulumitasta ennen oman säkeistön tekemistä. Opiskelijoiden mukaan rekilaulujen tekeminen tuntui luovalta. Rekilaulukorttien ulkoasusta sain myös myönteistä palautetta. Oppitunnin perusteella ryhdyin kehittelemään erilaisia leikkejä ja harjoitteita, jotka tutustuttaisivat opiskelijat paremmin rekimittaan hausalla ja luovalla tavalla ennen omien laulujen ja säkeistöjen tekoa. Vähensin opetettavien laulujen määrää ja päätin, että alussa harjoitellut laulumelodiat toimisivat omien laulujen melodioina. Lisäksi vähensin rekilaulutehtävässä käytettävien korttien määrää kymmenestä yhdeksään.

5.1.3 Rekilaulukorttien toinen kokeilu yliopiston kansanmusiikkiryhmällä

Pari viikkoa myöhemmin pääsin kokeilemaan kortteja uudestaan, tällä kertaa toisella kansanmusiikkiryhmällä. Tässä ajassa olin ehtinyt kehitellä muutamia leikkejä ja harjoitteita, joita halusin kokeilla ryhmällä. Kerron leikeistä tarkemmin seuraavassa luvussa.

Opetin opiskelijoille kolme laulua: yhden duurissa, yhden mollissa ja yhden doorisessa moodissa. Viimeiseen laulumelodian taustalle olin tehnyt pienen riffin ja kehorytmikaavan, jotka opetin melodian tultua tutuksi. Valitsin kolme hyvin erilaista laulua, sillä halusin opiskelijoiden saavan monipuolisen käsityksen rekilauluista.

Laulujen jälkeen siirryimme omien laulujen tekoon rekilaulukorteilla. Omien laulujen melodioiksi annoin ohjeen valita jonkun kolmesta aiemmin opetellusta melodiasta. Aikaa jäi sen verran runsaasti, että kun ryhmät olivat harjoitelleet laulut, ohjeistin heitä tekemään laululle liike- tai kehorytmitaustan. Mielestäni tämä idea oli hyvä, sillä jokainen ryhmä sai aikaan hyvin erilaisia ja hauskoja liike/kehorytmi ja rekilauluyhdistelmiä.

Tämän kokeilutunnin jälkeen pidin ryhmässä pienen palautekeskustelun. Opiskelijat suhtautuivat positiivisesti opetuskokonaisuuteeni ja harjoitteisiin. Heidän mielestään voisin mennä hyvin kokeilemaan peruskouluun vastaavaa opetuskokonaisuutta. Eräs opiskelija antoi viimeisen laulun sovitukselta positiivista kommenttia ja sanoi sen tekevän laulusta mielenkiintoisemman. Kehitysideoita ja negatiivista palautetta kysyessäni eräs opiskelija mainitsi, että olisin voinut käyttää laulujen opettamiseen enemmän aikaa, sillä ihmiset omaksuvat kuulonvaraisesti melodioita eri tahtiin.

Tämän oppitunnin perusteella päädyin valitsemaan osan leikeistä opetuskokonaisuuteen. Leikit rekilaulusalaatti ja riimirinki toimivat mielestäni tarkoituksenmukaisesti. Yksi leikki, jossa näytellään ilman puhetta rekilaulukorttien tekstejä, olisi mielestäni vaatinut hieman vielä kehittelyä, joten päätin jättää sen pois. Päätin opiskelijapalautteen perusteella jättää laulun taustalle kehorytmiikkaa ja beatboxausta, jotta laulusta tulisi mielenkiintoisempi. Lisäksi vähensin kolme opetettavaa laulua kahteen. Päätin myös, että oppilaiden tekemien laulujen taustalla lauletaan aina yksi melodia.

5.1.4 Peruskoululaisille suunnatun opetuskokonaisuuden kokoaminen

Kansanmusiikin ryhmissä tekemiäni havaintojen ja opiskelijoiden antamien palautteiden pohjalta ryhdyin suunnittelemaan peruskoululaisille suunnattua opetuskokonaisuutta, jossa rekilaulukortit ovat osa opetusmateriaalia. Valitsin kohderyhmäksi nuoret, sillä ajattelin nuorten pystyvän samaistumaan lauluteksteihin, jotka ovat lähellä heidän omaa kokemusmaailmaansa. Oppilaiden tuli myös olla sen ikäisiä, että rekilaulukorttien lukeminen luonnistuisi helposti.

Aluksi oli pohdittava, miten pitkä opetuskokonaisuuden olisi hyvä olla. Päädyin tekemään siitä kahden oppitunnin mittaisen. Oman laulun kannalta mielestäni kaksi oppituntia oli vähimmäismäärä, sillä voidakseen tehdä oman rekilaulun oppilaan on ensin tunnettava rekilauluja. Mieltäni kyllä kutkutti ajatus pidemmästä opetuskokonaisuudesta, jossa omia lauluja voitaisiin myös jatkokehittää, mutta tämä ei ajanpuutteen vuoksi tuntunut järkevältä vaihtoehdolta.

Rekilaulujen opetuskokonaisuus muodostui seuraavanlaiseksi. Ensimmäisen oppitunnin pääpaino on rekilauluihin tutustumisella leikin, laulun ja musiikkiliikunnan keinoin, ja toisessa osiossa keskitytään oman rekilaulujen tekoon. Selkeyden vuoksi olen nimennyt tunnit seuraavalla tavalla: 1. Rekilaulut tutuksi 2. Tehdään oma rekilaulu. Opetuskokonaisuuden suunnitteluvaiheessa perehdyin tarkemmin rekilauluja ja kansanmusiikkia käsittelevään kirjallisuuteen. Sain kehittämiini

leikkeihin ideoita myös muun muassa draamakasvatuksen kirjallisuudesta. Perusopetuksen opetussuunnitelma kulki taustalla mukana ja oli myös perusteena niille ratkaisuille, joita tein opetuskokonaisuutta luodessani. Pyrin tekemään opetuskokonaisuudesta mahdollisimman monipuolisen. Seuraavaksi esittelen opetuskokonaisuuteen sisällyttämiäni harjoitteita ja perustelen valitsemani työtapoja ja käyttämiäni opetusmetodeja.

Ennen kuin oppilaat tekevät omat rekilaulut, pidin tärkeänä, että he ovat sitä ennen tutustuneet valmiisiin rekilauluihin laulamalla. Tästä syystä halusin liittää opetukseen paljon laulamista. Laulujen opetuksella on merkitystä myös jälkimmäisellä tunnilla, sillä tarkoituksena on, että ensimmäisellä tunnilla opetellut, valmiit laulumelodiat toimivat oppilaiden itse tekemien laulujen melodioina. Opetan laulut korvakuulolta ja vuorolauluna eli toimin esilaulajana, ja oppilaat toistavat. Kuulonvarainen opettaminen on kansanmusiikin pedagogiikan työtapana ja perustuu kansanmusiikkitraditioon, joka on siirtynyt alun perin muistinvaraisesti.

Seuraavaksi oli valittava opetuskokonaisuuteen sopivat laulut. Laulujen valinta oli hankalaa, sillä mielekkäitä vaihtoehtoja oli paljon. Selasin monia laulukirjoja ja etsin mahdollisimman erilaisia melodioita. Halusin melodioiden olevan helposti omaksuttavia ja ambitukseltaan enintään oktaavin laajuisia. Päädyin valitsemaan opetuskokonaisuuteeni niistä kaksi erisävyistä: yhden doorisen ja yhden duurimelodian.

Leikeistä muodostui tärkeä osa opetuskokonaisuutta. Arvioin oman rekilaulujen teon olevan oppilaille helpompaa, jos he olisivat tutustuneet rekimittaan ja riimittelyyn laulamisen lisäksi myös erilaisin leikein ja harjoittein. Tähän tarkoitukseen syntyikin Etsi säkeelle pari -leikki. Leikissä oppilas etsii omalle lapulle kirjoitetulle rekilaulusäkeelleen parin, joka on toisella oppilaalla. Oppilaat kiertävät luokassa ja sanovat toisilleen omia säkeitään verraten niitä keskenään. Mikäli oma säe ei rimmaa toisen säkeen kanssa, etsintä jatkuu kunnes pari löytyy. Leikin tarkoituksena on auttaa oppilasta hahmottamaan se, että rekilaulusäkeistö muodostuu kahdesta riimillisestä säeparista. Kun oppilas joutuu kuuntelemaan muiden säkeistöjä ja sanomaan omaansa, rekimittaa saadaan myös tartutettua korvaan.

Leikin Riimirinki kehitin tarkoituksena haastaa oppilaita ajattelemaan sanoille riimejä ja keksimään niitä spontaanisti ja leikkimielisesti. Leikin tarkoituksena oli valmistaa oppilaita oman rekilaulusäkeistön tekoon. Oppilaat ovat piirimuodostelmassa. Yksi keksii sanan esim. ”matto” ja lähettää sen taputtamalla jollekin piirissä olevalle. Toinen keksii sanalle sopivan rimmaavan parin esim. ”katto”. Tämän jälkeen oppilas keksii uuden sanan ja lähettää sen taas eteenpäin seuraavalle.

Halusin liittää leikkejä opetukseen myös siksi, että ne luovat hyvää yhteishenkeä ja vaikuttavat positiivisesti oppimisilmapiiriin. Luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen keksimistä vaativia työtapoja käyttäessä on tärkeää (Karjalainen-Väkevä ym. 2013, 70). Tunnin alkuun halusin ottaa oppilaita aktivoivan leikin, jonka tarkoituksena on nostattaa tunnelmaa, mutta jossa olisi myös rekilauluihin liittyvää sisältöä. Se siis myös johdattelisi aiheeseen. Kehitin muunnelman leikistä hedelmäsalaatti nimeten sen rekilaulusalaatiksi. Hedelmät vaihdoin rekilauluun liittyviksi sanoiksi: 1800-luku, rekilaulu, luonnonjohdanto ja riimi.

Opetuskokonaisuuden toisen oppitunnin jälkeen suunnittelin toisen alkulämmittelyleikin Tervehdys. Tässä leikissä astellaan tilassa sokin rytmikkään rekilaulun tahdissa. Musiikin pysähtyessä pysähdytään ja etsitään itselle pari. Jos sanon rekilaulu, oppilas tervehtii paria reippaasti ylätivosella sanoen: no moro! Jos sanon 1800-luku, tervehdystapana on hienostunut "aateliskumarrus", jossa otetaan kuvitteellinen hattu pois. Jos sanon riimi, taputetaan omia reisiä ja kaverin kämmeniä ja sanotaan: hei hoi! Myöhemmässä vaiheessa kehitin leikkiin lisäosan, oman tervehdysten. Kun sanon luonnonjohdanto, oppilas etsii parin, jonka kanssa tervehtii itse keksimällään tavalla. Painotin, että tervehdystapa voi olla myös joku hassu ja erikoinen. Viimeisellä oppitunnilla kehitin leikkiä siten, että oppilaat saavat yhdessä keksiä riimisanalle jonkun yhteisen tervehdysten, jota kaikki käyttävät.

Tervehdysleikissä on mielestäni monia hyviä puolia. Leikissä on liikettä musiikin tahtiin, ja siinä syntyy luonnollisesti katsekontakti uuteen pariin, joka vaihtuu koko ajan. Leikki on humoristinen, sillä tervehdystä keksitään itse, eikä niiden tarvitse olla jokapäiväisessä elämässä käytettyjä. Lisäksi oppilas joutuu myös olemaan luova ja keksimään oman tavan tervehtiä kaveria. Eräissä tervehdyksessä tulee kehorytmit käyttöön.

Halusin liittää opetuskokonaisuuteen liikettä kehorytmiikan ja tanssin muodossa. Lauluihin yhdistetään liikettä esimerkiksi askeltamalla. Lisäksi lisäsin laulun päälle mansikkakeittokehorytmin. Samaa rytmiä pystyi tekemään myös ns. beatboxauksena. Kehorytmin kohdalla pyrin huomioimaan eritasoiset oppilaat tarjoten heille kaksi eri vaihtoehtoa. Liikkeen käyttö rekilaulujen opetuksessa on mielestäni tärkeää, sillä monia rekilauluja on alun perin laulettu piirileikkien lomassa. Itselleni liikkeen yhdistäminen laulamiseen on myös luontevaa opetustilanteessa, sillä olen tanssinut paljon. Kun koko keho osallistuu laulamiseen, toimii myös hengitys luontevammin. Liike voi myös helpottaa rytmin omaksumista. Lisäksi kehitin opetuskokonaisuuteen piirileikin, jossa ensin askeletaan kahdeksan askelta oikealle, sitten vasemmalle. Tämän jälkeen pyöritään parin

kanssa käsikynkkää oikealle sekä vasemmalle. Lopuksi askelletaan koko ryhmänä käsi kädessä piirin keskelle ja sitten takaisin omalle paikalle.

Kansanmusiikin opetusfilosofiassa, josta mm. Heikki Laitinen on puhunut, vaikuttaa vahvasti ajatus, että perinne on jatkuvasti uudistuvaa. Kansanmusiikkia voidaan päivittää nykyaikaan, ja vanhan musiikin pohjalta tehdään uutta musiikkia. Lauluja saa muokata tehden niistä täysin ennenkuulumattomia ja omanlaisia versioita ilman rajoitteita. Pyrin muokkaamaan opettamiani rekilauluja uudelaisiksi ja liittämään niihin esim. beatboxausta tai kehorytmejä, jotka elävöittävät melodiana. Omien laulujen teon jälkeen, mikäli aikaa jää, tarkoituksena on, että oppilaat ideoivat ja liittävät kappaleisiin kehorytmin, beatboxingin tai liike-/tanssin.

5.2 Oppituntikuvaukset

Seuraavaksi kuvailen jokaisen peruskoulussa pidetyn oppitunnin kulkua päiväkirjamerkintöjeni ja havaintojeni pohjalta. Lisäksi kuvailen kunkin oppitunnin jälkeen tehdyt muutokset, opetuskokonaisuuteen. Jokainen oppitunti eteni seuraavalla tavalla: ensimmäisellä oppitunnilla tutustutaan rekilauluihin laulamalla ja leikkimällä. Seuraavalla tunnilla kerrattiin edellisen tunnin laulu tai lauluja ja leikittiin. Viimeisenä tehtävänä oli tehdä omat laulut, jotka laulettiin koko ryhmän kanssa.

Ennen jokaista oppituntia tein alustavan tuntisuunnitelman, josta olin valmis poikkeamaan tilanteen vaatiessa. Muokkasin ja kehitin opetuskokonaisuutta tutkimuksen edetessä, jokaisen oppitunnin jälkeen. Parantelin ja tarkensin joitakin harjoitteita sekä muutin joskus harjoitteiden etenemisjärjestystä, riippuen ryhmästä. Lisäksi kehitelin uusia harjoitteita ja leikkejä. Oppitunnin etenemisjärjestys on esillä liitteessä 1, johon olen koonnut myös kultakin oppitunnilta nousseet tärkeimmät havainnot ja muutositteet.

5.2.1 Ryhmä A, ensimmäinen tunti: rekilaulut tutuksi

Aloitin ensimmäisen oppituntini kertomalla ryhmälle hieman itsestäni ja tutkimuksesta. Sen jälkeen ryhdyimme leikkimään alkuleikkiä ja laulamaan. Laulu ja alkuleikki sujuivat toivotusti, ja oppilaat olivat hyvin mukana. Kolmas tunnille suunniteltu aktiviteetti oli piirileikki, jonka ensimmäisessä osassa askelletaan rytmissä ja toisessa osassa pyöritään käsikynkkään parin kanssa. Huomasin osan oppilaista laahustavan flegmaattisesti, joten päätin tuplata koreografian tempon, jotta oppilaisiin saataisiin aktivoitua. Tempon tuplaaminen oli hyvä idea, sillä se selkeästi kohotti tunnelmaa. Olin

ajatellut, että jos oppilaat innostuisivat piirileikistä, voisimme keksiä yhdessä leikkiin lisää liikkeitä. Olin kuitenkin huomannut joidenkin oppilaiden reagoivan hieman oudoksuen piirileikkiin ja kummastelevan sitä, joten päätin siirtyä seuraavaan harjoitteeseen. Ryhdyin myös miettimään, oliko piirileikin opettaminen sittenkään hyvä idea.

Tällä tunnilla opetin eräälle oppilaalle yhden soinnun kitarasäestyksen laulun alle elävöittäkseni sitä hieman. Muut tekivät kehorytmejä ja lauloivat. Kitarasäestyksen ottaminen rekilaulun taustalle oli kyllä hyvä ajatus, mutta opettajalta tuli palautetta, että olisi itse opettanut kitarasäestyksen koko ryhmälle. Ajattelin, että seuraavan ryhmän kanssa voisin kokeilla kitarasäestystä piirileikin tilalle mikäli oppilailla olisi aiempaa kokemusta kitaransoitosta. Koska aihe oli oppilaille vieras, jäin pohtimaan, että rekilaulun opetusta kannattaisi ehkä lähestyä jostain tutusta työtavasta käsin sen sijaan, että kaikki tunnin työtavat ovat oppilaille uusia.

Opettajan kanssa käydystä keskustelusta nousi esille myös muita havaintoja. Sain vahvistusta sille, että olin menossa oikeaan suuntaan, eikä suurempia muutoksia oppituntiin tarvitsisi tehdä. Hän sanoi, että käyttämäni harjoitteet olivat hyviä. Opettaja oli pitänyt tavastani lähteä liikkeelle toiminnallisesti ja minimoida luento-tyyppinen opetus. Alkuleikki sekä kehorytmien ja beatboxauksen liittäminen lauluun sai häneltä tukea. Olin aiemmin miettinyt sitä, jääkö tiedollinen osuus opetuksessani liian vähälle ja pitäisikö sitä lisätä. Opettaja kuitenkin ehdotti, että voisin ehkä näyttää oppilaille pikaisesti avainasioita rekilauluista. Olin aluksi ollut hieman epävarma Etsi säkeelle pari -leikin soveltuvuudesta, sillä en ollut kokeillut sitä aiemmin yliopiston kansanmusiikkiryhmällä. En osannut myöskään oppilaiden reaktioista päätellä millaiseksi leikki koettiin. Palautetta antanut opettaja kuitenkin mainitsi oma-aloitteisesti, että tämä harjoite oli toimiva, joten sain vahvistusta säilyttää harjoite osana opetuskokonaisuuttani.

Yhteenveto:

Tämän oppitunnin perusteella päädyin luomaan lyhyen Power Point -tietoiskun, johon pyrin tiivistämään olennaiset asiat rekilauluihin liittyen. Lisäksi laadin tehtävän, johon liitin Jenni Vartiaisen ja Cheekin rekilauluja muistuttavia säkeistöjä sekä perinteisiä rekilauluja. Tehtävässä oppilaiden tulee arvata, mitkä säkeistöistä ovat nykypop-lyriikkaa ja mitkä rekilauluja. Toinen oppitunnin perusteella tekemäni muutos oli tanssin poistaminen ja kitaransäestyksen opettaminen koko luokalle. Seuraavalle tunnin ryhdyin suunnittelemaan uutta alkuleikkiä, sillä opettaja oli maininnut minulle musiikkiluokan olevan melko pieni, enkä ollut varma voisiko siellä leikkiä Rekilaulusalaattia. Uudesta kehittämästäni leikistä tuli nimeltään Tervehdys. Oli mukavaa saada opettajalta oppitunnista hyvää palautetta, sillä se innoitti minua jatkamaan työskentelyä.

5.2.2 Ryhmä B, ensimmäinen oppitunti: rekilaulut tutuksi

Alkuleikki Tervehdys sai B-ryhmältä positiivisen vastaanoton. Huomasin oppilaiden astelevan musiikin soidessa rytmikkäästi ja hymyillen. Havaitsin myöhemmin videolta, että Kumarrustervehdyksen kohdalla suurin osa kumartaa kaverille hyvin ylväästi ja syvään. No moro ja hei hoi -tervehdyksien kohdalla huudahdukset ja eleet olivat innokkaita. Tähän leikkiin valitsemani musiikki, bändin Ketsurat rekilaulu Huliviliflikka, oli onnistunut valinta, sillä se vastasi tempoltaan reipasta kävelyrytmiä.

Etsi säkeelle pari -leikissä tuli esille, että kaksi oppilasta ei ollut löytänyt paria, sillä he eivät olleet käsittäneet sanojen ”sentään” ja ”lentää” olevan yhteenkuuluvia. Huomasin, että tämän leikin yhteydessä on muistettava antaa esimerkki myös epätäydellisistä riimipareista. On selostettava, että riimien ei tarvitse olla aina ole täydellisiä. Ilokseni oppilaat halusivat ottaa leikin uudestaan, sillä osa oli löytänyt nopeasti parin.

Leikin jälkeen oli luontevaa kertoa oppilaille luonnonjohdannosta. Jälkeenpäin videota katsoessani huomasin, että olisin voinut kysellä oppilailta, että kenen lapussa on luonnonjohdanto ja pyytää heitä lukemaan ne sen sijaan, että vain kerroin esimerkit. Kertoessani, että luonnonjohdannon jälkeen tulee usein joku esim. rakkauteen liittyvä toteamus, oppilaat hieman naureskelivat.

Olin edellisen tunnin perusteella päättänyt sisällyttää tälle oppitunnille tietoiskun, jossa pyrin havainnollistamaan oppilaille perusasioita rekilaulusta. Minusta kuitenkin alkoi tuntua, että on parempi näyttää oppilaille Power Pointilta vain arvaustehtävä. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi,

sillä ajattelin koko tietoiskun näyttämisen tälle luokalle olevan liian pitkäväteistä. Sen sijaan pyrin kertomaan rekilauluista pienissä pätkissä, muutamalla lauseella ja linkittämään tiedon aina johonkin harjoitteeseen. Mielestäni tämä oli ainakin tämän ryhmän kanssa toimiva ratkaisu.

Power Pointille laatimani arvaustehtävän tarkoituksena oli, että oppilaat arvaavat, mikä teksteistä on rekilaulu ja mikä poppiisi. Ryhmästä kuului kikattelua, kun oppilaat lukivat sanoituksia. Näytin vastaukset ja oppilaat kommentoivat toisilleen, mitä saivat oikein ja mitä eivät. Iloisesta puheensorinasta päätellen tehtävä oli ollut mielekäs. Kyselin oppilaita, mitä teksteissä puhutaan, mutta kukaan ei vastannut, vaan kuulin hiljaista puheensorinaa. Opettaja mainitsi viimeisen tunnin jälkeen palautetta antaessaan tämän tehtävän olleen hänen mielestään tosi hyvä. Lisäksi hän ehdotti, että olisin voinut vielä kysellä oppilailta lisää ja haastaa heitä pohtimaan, miksi jokin on heidän mielestään rekilaulu ja mikä ei. Otinkin tämän idean käyttöön pitäessäni opetustuntia viimeiselle ryhmälle.

Oppitunnin puolivälissä opetin Maa on musta -laulun. Jälkikäteen videota katsoessani ihmettelin miksi olin opettanut oppilaille laulumelodian niin nopeassa tempossa. Kenties tunnin hidas eteneminen sai minut huomaamattani kiihdyttämään opetuksen tahtia. Oppilaat kuitenkin oppivat laulumelodian. Opetin oppilaille myös kehorytmin, joka oli yksinkertaisuudessaan "tömistys, taputus". Tästä suoriutuivat kaikki. Seuraavaksi opetin haastavamman "mansikkakeitto-rytmin", jonka oppilaat oppivat yllättävän hyvin. Yksi oppilas kuitenkin näytti turhautuneelta, kun ei oppinut vaikeampaa rytmiä, joten annoin vaihtoehdon valita kahdesta eri rytmistä. Suurimmalle osalle laulamisen ja etenkin vaikeamman kehorytmin yhdistäminen oli mahdotonta, minkä johdosta nousi kysymys: olisiko laulun helpottamiseksi parempi pitäytyä vain helpommassa rytmissä?

Toisessa koulussa pitämäni oppitunnin ja opettajan kanssa käydyn keskustelun perusteella olin tullut tulokseen, että tunnilla on hyvä olla jotain oppilaille tuttua. Tämän koulun opettajan mukaan oppilaat olivat soittaneet kitaraa, joten päätin, että yhdistämme Maa on musta -lauluun kitaransoittoa. Luovuin alkuperäisestä ideastani ottaa rekilaulun yhteyteen piirileikkiä. Olin virittänyt jokaiselle oppilaalle kitaran, joten jokainen pääsisi soittamaan samaan aikaan. Laulua säestettiin D-duurisoinnilla, jonka havainnollistin oppilaille paperille piirtämältäni sointutaulukolta sekä kitaralla. Vaikka kappaleessa oli vain yksi sointu, sen etsiminen vei oppilailta yllättävän paljon aikaa. Kävin jokaisen oppilaan läpi ja tarkistin, että he ovat löytäneet oikean soinnun ennen kuin pääsimme soittamaan. Tarkoitukseni oli, että kitaransoiton jälkeen osa oppilaista tekisi kehorytmejä, osa laulaisi ja osa soittaisi. Kuitenkaan hämmästykseni kukaan ei halunnut siirtyä

laulamaan. Lopulta yksi oppilas myöntyi laulamaan ja rytmittelemään kanssani muiden säestäessä meitä.

Olin suunnitellut teettäväni tämän ryhmän kanssa harjoitteita melko tiiviiseen tahtiin, sillä arvelin että 6. luokkalaiset eivät jaksaisi keskittyä yhteen asiaan kovin pitkää aikaa. Huomasin kuitenkin melko pian oppitunnin alussa, että ryhmä on hidastempoinen. Minun piti muuttaa suunnitelmiani ja jättää useita harjoitteita pois. Ryhmän vaatiessa paljon aikaa ja käynnistyessä hitaasti huomasin itsessäni pienen sisäisen hopun saattaa jokainen tehtävä mahdollisimman nopeasti loppuun, vaikka olisin voinut antaa tilanteille enemmänkin aikaa.

Yhteenveto:

Tämän tunnin perusteella huomasin, että Tervehdys-leikki toimi oppilaiden kanssa tosi hyvin ja päätin kokeilla sitä myöhemmin myös toisen ryhmän kanssa. Ajattelin, että lämmittelyleikki kannattaisi ottaa aina myös toisen tunnin alkuun, sillä se vaikutti mielestäni myönteisesti ilmapiiriin. Etsi säkeelle pari -leikissä huomasin pieniä käytännön ongelmia lappujen sekoituksessa ja ohjeiden annossa. Jatkossa on muistettava selittää, ettei riimien tarvitse olla täydellisiä. Lisäksi huomasin, että Power Pointille luotu rekilaulun arvausosio oli mielestäni hyvä ja halusin säilyttää sen jatkossa osana opetuskokonaisuutta. Arvaustehtävä synnytti iloista puheensorinaa ja arvuuttelua. Sen sijaan "luento-osuuden" pitäminen, oli se sitten vain 5 minuuttia, tuntui huonolta idealta ja tuntui luontevammalta liittää tieto-osuutta harjoitteiden lomaan pienemmissä pätkissä. Laulun opetuksessa huomasin, että kehorytmi oli osalle vaikea oppia. Huomasin opettavani laulun liian nopeassa tempossa. Koska kitaroiden viritykseen ja esilleottoon kului niin paljon aikaa, ajattelin, että jatkossa olisi ehkä ohjeistaa puolet laulamaan ja puolet soittamaan. Yllätys kuitenkin oli, että kukaan ei halunnut siirtyä kitaran soitosta laulamaan.

Tunti tuntui kiireiseltä, koska ryhmä oli hidastempoinen. Koska jouduin monen harjoitteen kohdalla kiirehtimään, on syytä miettiä, voisiko jonkun harjoitteen jättää ehkä pois. Kiireen tuntu vaikutti myös kehorytmien ja laulujen opetukseen, jotka jälkikäteen ajateltuna olisi kannattanut opettaa vähän hitaammin.

5.2.3 Ryhmä A, toinen oppitunti: tehdään oma rekilaulu

Halusin aloittaa tämän tunnin leikillä Tervehdys, sillä olin sen todennut hyväksi edellisen ryhmän kanssa. Ennen leikkiä päätin kuitenkin hieman kysellä, mitä oppilaat muistavat rekilauluista.

Kysytyäni tämän eräs oppilas vastasi: "ne on tylsiä". Eräs oppilas osasi sanoa, että ne liittyvät 1800-lukuun. Lämmittelyleikkiin olin kehittänyt kolme erilaista tapaa tervehtiä paria. Kehittelyvaiheessa pohdin mahdollisuutta liittää leikkiin yksi oppilaan itse keksimä tervehdystapa. Näin jokainen joutuisi antamaan oman pienen luovan panoksensa leikkiin. Jätin tämän idean kuitenkin hautumaan, sillä halusin ensin testata leikin toimivuutta. Tämän ryhmän kanssa leikki vaikutti toimivan sen verran hyvin, että olisin ihan hyvin voinut lisätä siihen itse keksityn tervehdyksen. En kuitenkaan opetustilanteessa jostain syystä hoksannut tätä.

Muistelimme melodian ”Maa on musta”. Selitin oppilaille, että tämä on melodia, joka tulee olemaan heidän omien rekilaulujen taustalla. Laulaminen oli rohkeampaa kuin viimeisellä tunnilla. Kertasimme myös kehorytmin ”mansikkakeitto”. Vaikutti siltä, että oppilaat osasivat ja muistivat rytmin hyvin. Osa ryhtyi oma-aloitteisesti hokemaan "mansikkakeittoa". Laulun ja kehorytmin yhdistäminen kuitenkin ilmeisesti tuotti vaikeuksia, sillä vain harva oppilas lauloi rytmiä tehdessä.

Halusin näyttää oppilaille Power Pointilta laatimani lauluteksti-arvoituksen, joka antaisi heille kuvan nykypäivän ja entisajan laulun aiheiden samankaltaisuudesta. Tehtävän aikana ja arvoituksen ratkettua ryhmä oli lähinnä hiljaa ja reaktioiden vähyydestä päätellen minun oli vaikea sanoa mitä he miettivät.

Lauluntekoa oli erittäin mielenkiintoista seurata, sillä tämä oli ensimmäinen kerta, kun kokeilin rekilaulukortteja koululaisilla. Osalla ryhmistä vaikutti olevan vaikeuksia oman säkeistön keksimisessä. Kiertäessäni luokassa kuulin hyviä ja hiljaisia ehdotuksia siitä, miten säkeistö voisi alkaa ja yritin rohkaista heitä kirjoittamaan niitä ylös. Kuitenkin itsekriittisyys vaikutti olevan sen verran suurta, että oma ehdotus saatettiin heti leimata huonoksi. En ollut sanonut ryhmälle, missä ajassa tehtävä pitäisi suorittaa, mutta kun jossain vaiheessa mainitsin: ”kolme minuuttia aikaa”, vaikutti siltä, että sanoituksia alkoi syntyä myös niiltä, jotka eivät saaneet mitään kirjoitettua paperille.

Ryhdyimme laulamaan oppilaiden tekemiä rekilauluja, kun kaikki olivat saaneet ne valmiiksi. Istuimme oppilaiden kanssa rinkiin ja toimin esilaulajana. Jokaisen ryhmän laulu käytiin läpi. Laulettavia säkeistöjä oli yhteensä 20, ja tunnin lopussa oli tarkoitus tehdä oppilaille vielä kysely, joten jouduin nopeuttamaan laulujen tempoa, että kaikki säkeistöt ehdittäisiin laulaa. Huomasin säkeistöjä etukäteen silmäillessäni, että itse keksittyjen säkeistöjen loput kyllä rimmaavat, mutta kaikki eivät ole rekimittaa. Minulla ei ollut ollut käynyt mielessä vaihtoehtoa, että ehkä osa ryhmäläisistä ei osaisi kirjoittaa rekimittaan menevää säkeistöä esimerkkisäkeistöjen perusteella.

Esilaulajana toimiessani jouduin lennosta venyttämään tiettyjä sanoja voidakseni mukauttaa jotkut sanoitukset melodiaan. Onnistuin kuitenkin siinä onneksi hyvin, vaikka silmäillessäni sanoituksia mietin, että mitenköhän siitä selviän. Alkuperäinen ajatukseni koko laulun kirjoittamisesta antamalleni paperille oli huono, sillä aikaa ei olisi siihen millään riittänyt. Niinpä kehotin oppilaita kesken tehtävän kirjoittamaan ylös vain itse tehdyn säkeistön.

Yhteenveto:

Päädyin muuttamaan leikkiä jatkossa sellaiseksi, että oppilaat keksivät oman tavan tervehtiä kaveria. Tämä tapahtuu, kun musiikin pysäyttämisen jälkeen sanotaan sana ”luonnonjohdanto”. Ohjeistuksessa pyrin korostamaan, että tervehdystyyli voi olla myös tosi hassu ja epänormaali. Koska alkuun monella oli vaikeuksia keksiä omaa säkeistöä, ajattelin, että voisin miettiä seuraavalle ryhmälle apukeinoja, mikäli jollain ryhmällä on vaikea edetä. Huomasin myös, että aikarajoituksen antaminen oli hyvä idea, sillä säkeistöjä alkoi syntyä. Aiempi suunnitelmani jokaisen säkeistön kirjoittamisesta paperille ei onnistunut vähäisen ajan takia joten päätin, että jatkossa vain itse keksitty säkeistö kirjoitetaan paperille.

Omien laulamissa tuli yllättäen kiire, joten päätin, että on hyvä varata hieman enemmän aikaa omien laulujen laulamiseen. Huomasin yllätyksekseni, että osan säkeistöt eivät noudattaneet ”täydellistä” rekimittaa, jonka takia jouduin venyttämään joitakin sanoja. Lisäksi pohdin, että viiden minuutin lisäys laulujentekoon ei olisi pahitteeksi.

5.2.4 Ryhmä C, ensimmäinen ja toinen oppitunti: rekilaulut tutuksi ja tehdään oma rekilaulu

Tämä tunti oli ensimmäinen pitämäni kaksoistunti. Valitsin kahdesta alkuleikkivaihtoehdosta tälle ryhmälle alkuleikiksi Tervehdys-leikin, sillä halusin kokeilla tähän leikkiin tehdyn lisäyksen, keksi oma tapa tervehtiä, toimivuutta. Tämä muutos oli hyvä, sillä oppilaat heittäytyivät leikkiin innostuneen oloisina ja keksivät erilaisia tapoja tervehtiä.

Etsi säkeelle pari -leikissä ei ollut sen kummempaa huomauttamista, se toimi kuten ennenkin, mutta aluksi jaoin oppilaille vahingossa parittomia lappuja, jonka takia jouduin ottamaan harjoituksen uudestaan. Seuraavaksi opetin oppilaille laulun ”Maa on musta”. Lisäsin hyväksi havaitut kehorytmit, kuten aiemmilla tunneilla, mutta unohdin opettaa beatboxauksen. Toisessa koulussa pidetyn tunnin perusteella olin päättänyt, että tällä tunnilla puolet soittaisi kitaraa ja puolet laulaisi

tai tekisi kehorytmejä. Tämä järjestely toimi ihan hyvin, sillä oppilaat saivat harjoitella omaa tehtäväänsä sillä aikaa, kun ohjeistin muita.

Laulun ja soiton jälkeen näytin Power-Point tietoisun, jossa tarkastelimme rekilaulusäkeistöjä. Olin liittännyt esitykseen kuvan kyläkeinusta, joka oli aikoinaan nuorison ajanvietepaikka. Oppilaita vaikutti kiinnostavan keinu, sillä oppilaat kommentoivat keinua uteliaina. Yksi oppilas esimerkiksi pohti, miten se toimii.

Riimipari-leikissä osa ryhtyi keksimään tahallaan pitkiä ja tosi vaikeita yhdyssanoja, joihin oli aluksi haastavaa keksiä mitään sopivaa sanaa. Ryhdyimme ryhmän kanssa miettimään saiko leikin sääntöjen mukaan yhdyssanoja käyttää. Leikki vaikutti toimivan, eikä kukaan mielestäni näyttänyt vaivaantuneelta tai siltä, että sanan keksiminen muiden edessä olisi jotenkin epämiellyttävää. Osa oppilaista kuitenkin mietti omia sanojaan melko kauan, eikä meinannut keksiä sanottavaa.

Tällä kertaa aloitimme lauluntekotehtävän aiemmin kuin edellisen ryhmän kanssa. Kuitenkin ohjeistukseni jälkeen näytti, ettei osa ryhtynyt tekemään mitään tehtävän suhteen. Osa oppilaista pyysi lupaa soittamiseen ja meni heti soittimien luo. Kehotuksestani he kuitenkin siirtyivät omiin ryhmiinsä ja aloittivat työskentelyn. Olin jakanut oppilaat ryhmiin siten, että kaverukset pääsivät todennäköisesti samoihin ryhmiin. Vaikka olin omasta mielestäni selittänyt lauluntekotehtävän selkeästi havainnollistaen sen esimerkein, huomasin että kaikki eivät kuitenkaan olleet ymmärtäneet tehtävää oikein, vaan minun piti selittää se uudestaan. Yksi ryhmä esimerkiksi luuli, että itse tehty säkeistö pitää rimmata edellisen säkeistön kanssa, mistä johtuen heillä oli ongelmia keksiä oma säkeistö. Eräs oppilas kommentoi, että säkeistöjä ei hänen mielestään saa sopimaan yhteen juonellisesti. Olin jakanut ryhmille kortit sattumanvaraisesti, enkä ollut valinnut mahdollisesti yhteensopivia kortteja enakkoon. En ollut myöskään ohjeistanut, että laulussa pitäisi olla selkeä juoni, vaan olin kehottanut heitä valitsemaan vain yhteensopivia kortteja.

Kierrellessäni ryhmien luona havaitsin oppilaiden lukevan toisilleen ääneen säkeistöjen tekstejä ja keskustelevan, miten ne kannattaisi järjestää. Jotkut oppilaat naureskelivat rakkaus-aiheisille hieman humoristisille teksteille. Erään ryhmän, joka ei vaikuttanut lähtevän ollenkaan käyntiin, oppilas suunnittelikin yllätyksekseni laulua. Oppilas sanoi: "nääh säkeistöt sopii yhteen, tässä on vähän niinkun juoni", ja järjesteli kortteja. Lauluntekotehtävässä osa vaikutti innokkailta ja aloitteellisilta, teki ehdotuksia säkeistöjen järjestyksestä sekä kehitteli rohkeasti omaa säkeistöä. Osa selvästi myötäili eikä tehnyt yhtä aktiivisia ehdotuksia. Osa puolestaan vaikutti siltä, että työskentely ei kiinnostanut heitä ollenkaan.

Ryhmät olivat valmiita laulujen teossa eri aikoihin, joten yritin keksiä valmiille ryhmille lisäharjoitteita. Saatuaan laulun valmiiksi eräs ryhmä kysyi oma-aloitteisesti voisiko lauluja jotenkin muuttaa ja sovittaa. Olin aiemmin antanut kansanmusiikkiryhmälle tehtävän keksiä laululle liike- tai kehorytmin, joten keksin ehdottaa tälle ryhmälle samaa. He innostuivat ideasta. Kuitenkin jouduin asettamaan tehtävälle tiukan aikarajan, sillä pian tuli siirtyä laulamaan valmiita kappaleita mahdollisimman nopeasti. Kävin myös sanomassa muille ryhmälle, että he saavat keksiä biisille jonkun kompin kehorytmeillä tai rummulla. Yksi ryhmä halusi ottaa cajon-kompin laulun taustalle.

Ajanpuutteen takia kehorytmikompi innostunut ryhmä ei ollut saanut tehtyä suunniteltua komppia, joten omien kappaleiden lauluvaiheeseen siirryttyämme eräs oppilas soitti cajonia heidän laulunsa taustalla. Jokaisen ryhmän laulun taustalle laitettiin lopulta cajon-komppi. Normaalisti olimme laulaneet jokaisen ryhmän tekemän kappaleen ilman soittimia, mutta huomasin kappaleeseen tulleen heti enemmän potkua kompin ollessa taustalla.

Ryhmä oli musiikin valinnainen, joten siellä oli paljon musiikista kiinnostuneita. Oppilaat hakeutuivat tuntia ennen oma-aloitteisesti soittimien ääreen. Opetukseni aikana osa ryhmäläisistä ei kuitenkaan vaikuttanut kovin innokkaalta, vaan suhtautuminen oli välillä hieman negatiivista. Ehkä musiikkityyli ei ollut oppilaille se kaikista mielenkiintoisin, sillä esimerkiksi eräs poika kysyi, voitaisiinko rekilaulujen sijaan kuunnella räppiä.

Yhteenveto:

Tervehdys-leikkiin lisätty oma tervehdys oli mielestäni toimiva, sillä oppilaat olivat hyvin leikissä mukana. Etsi säkeelle parissa ennen lappujen jakoa on muistettava katsoa, että lappuja on parillinen määrä. Huomasin, että oli hyvä ratkaisu laittaa puolet oppilaista soittamaan ja puolet laulamaan, sillä nyt kitaroiden esille ottoon ei mennyt liikaa aikaa, kuten viime tunnilla. Kyläkeinu-kuva herätti kiinnostusta, mikä oli positiivista. Riimipari-leikille voisi varata jatkossa hieman enemmän aikaa, sillä osa oppilaista miettii sanoja aika pitkään. Tässä leikissä osa oppilaista ryhtyi keksimään tahallaan vaikeita sanoja, joka kertoo myös mielestäni siitä, että leikki herätti mielenkiintoa.

Laulujentekotehtävässä osa ei ryhtynyt millään hommiin ja oppilaita meni soittimia soittelemaan. Ohjeita ei myöskään ymmärretty aina oikein. Jäin pohtimaan, pitäisikö minun jatkossa miettiä tarkemmin, mitkä kortit sopivat yhteen parhaiten ja jakaa kortit sen perusteella, koska yksi ryhmäläinen sanoi, ettei kortteja saa sopimaan yhteen. Eräs toinen oppilas kuitenkin huomasi

kortteja järjestellessään, että ne muodostavat juonen. Rakkaus-aiheiset tekstit aiheuttivat naurahتلua. Osa oppilaista oli aktiivisemmin mukana laulun teossa, osaa se ei näyttänyt kiinnostavan. Ylipääntänsä koko oppitunnin ajan jotkut ryhmäläisistä vaikuttivat suhtautuvan opetukseen hieman negatiivisesti. Osa oppilaista kuitenkin oli innoissaan ja ehdotti oma-aloitteisesti biisin sovittamista. Lopulta elävöitimme jokaisen ryhmän tekemää biisiä cajon-kompilla. Pohdin, että ehkä jatkossa ryhmien omat kappaleet voitaisiin laulaa rumpu- tai kitarasäestyksellä.

5.2.5 Ryhmä B, toinen oppitunti: tehdään oma rekilaulu

Tunnin alkuun otin rekilaulusalaatti-leikin, vaikka tila oli pieni, halusin kokeilla sitä, koska olin huomannut tämän ryhmän todella pitävän leikeistä. Leikin jälkeen kyselin oppilailta mitä he muistavat rekilauluista, ja esimerkiksi miksi rekilaulusalaatissa tuli esille sana ”riimi”. Muistutin, että rekilauluissa on riimejä. Tästä oli luontevaa jatkaa riimipari-leikkiin.

Riimirinki-leikki tuntui käynnistyvän hitaasti, vaikka oppilaat olivatkin motivoituneen oloisia. Alkuun meni kauan aikaa, jotta kaikki ymmärsivät mistä oli kyse. Leikin käynnistyttyä osa oppilaista jäi miettimään melko pitkäksi aikaa omia sanojaan ja jouduin kehottamaan kavereita auttamaan näitä oppilaita. Tässä vaiheessa tiedostin ajan kuluvan nopeasti ja olin huolestunut, että ehtisimmekö edes tehdä omia lauluja. Onneksi kuitenkin leikki saatiin loppuun ja selostin laulutekotehtävän. Olin jo leikin aikana jakanut oppilaat mielessäni viiden ja kuuden hengen ryhmiin, sillä tiesin ettei pienemmissä ryhmissä olisi aikaa laulaa kaikkien tekemiä lauluja loppuun. Tarkoituksena tämän leikin jälkeen oli kerrata laulu ”Maa on musta”, mutta ajanpuutteen vuoksi emme ehtineet tehdä tätäkään, vaan siirryimme suoraan laulutekoon. Onneksi melodiaa oli kuitenkin laulettu edellisellä tunnilla, joten se oli oppilaille tuttu.

Myös laulutekotehtävässä aika kului yllättävän nopeasti. Olin suunnitellut antavani oppilaille jotain apukeinoja rekilauluntekotehtävään pienellä lapulla, mutta en lopulta jakanut lappuja vaan kävin kiertelemässä ryhmissä ja auttamassa niitä, jotka apua tarvitsivat. Osalle oppilaista laulun keksiminen oli hankalampaa, ja osalle lauluja syntyi melko nopeasti. Siirryttäessä laulamaan itse tehtyjä lauluja jouduin ottamaan nopean tempon, jotta kaikkien laulut saataisiin laulettua läpi.

Yhteenveto:

Tällä ryhmällä leikit toimivat erityisen hyvin, sillä olin havainnut oppilaiden pitävän niistä. Tämän ryhmän kanssa haasteena oli kuitenkin ajankäyttö, sillä vaikka ryhmä oli innokas, se oli melko

hitaasti käynnistyvä ja aikaa vaativa. Vaikka olin pitänyt tälle ryhmälle yhden oppitunnin jo aiemmin, en osannut ottaa ryhmän hitautta tarpeeksi huomioon vielä tälläkään tunnilla. Laulut saatiin tehtyä, mutta osa ryhmistä kaipasi siihen enemmän apua kuin toiset.

5.2.6 Ryhmä D, ensimmäinen ja toinen oppitunti: rekilaulut tutuksi ja tehdään oma rekilaulu

Havainnoin Ryhmä D:n osalta leikkien toimivan hyvin alussa, sillä oppilaat suhtautuivat niihin innokkaasti. Kuulin kikatusta ja näin hymyileviä kasvoja. Tein Tervehdys-leikkiin taas pienen lisäyksen: oppilaat saivat keksiä oman yhteisen tervehdystavan, minkä arvioin toimivan hyvin.

Halusin näyttää oppilaille jälleen kuvia Power Pointilta, sillä aiemmassa 8.luokkalaisten ryhmässä oppilaat olivat kiinnostuneet kyläkeinusta. Tällä kertaa eräs oppilas huudahti "hei, mä oon ollut tollasessa"! Kerroin, että rekilauluja on laulettu siellä, missä nuoret kokoontuvat, ja että kyläkeinu on ollut perinteisesti nuorten kohtaamispaikka. Tässä yhteydessä selitin piirileikin idean, jonka jälkeen kerroin, että pian leikkisimme sitä. Olin jättänyt piirileikin ensimmäisen ryhmän jälkeen pois ja ottanut sen tilalle kitaran soittoa. Halusin kuitenkin kokeilla, miten piirileikki toimisi tällä ryhmällä ja miten oppilaat siihen suhtautuisivat, sillä toisen ryhmän kanssa olin kokenut piirileikin joidenkin kohdalla hieman vaivaannuttavaksi. Ohjeistaessani piirileikin liikkeitä osa oppilaista puhui keskenään, eikä opetus vaikuttanut kiinnostavan heitä. Laulu oli melko hiljaista, mutta kaikki tekivät liikkeet kuitenkin asianmukaisesti. Osa jopa hymyili.

Koska tämän ryhmän kanssa kitaran soitto jäi piirileikin takia väliin, ehdin opettaa oppilaille kaksi laulua. Ensimmäisenä laulun, johon liitin kehorytmejä ja toisena laulun, jota leikimme piirileikin tahtiin. Tällä tunnilla olin vuorovaikutteisempi rekilaulu-poplaulu -tehtävässä ja huomasin kysellä oppilaita, miksi he arvelivat jonkun tietyn olevan rekilaulu. Eräs oppilas sanoi, että "laulu 2., koska siinä on toi luontojuttu alussa".

Rekilaulujen tekoon siirryttäessä yhden ryhmän tytöt naureskelevat ja vitsailevat keksivänsä tupakka-aiheisia riimejä. Tämä ryhmä vaikuttaa päässeen vauhtiin tehtävän suorittamisessa, sillä jokainen teki ryhmässä ehdotuksia säkeestä huumorin kautta. Ideoita vaikutti syntyvän, sillä yksi oppilaista sanoi: "Mä keksin ainakin vielä tosi paljon, mulla on hyviä ideoita". Toinen oppilas kommentoi: "häntä kaipaam, ja minun päätäni sillä vaivaan." Kolmas sanoi: "oi, se sattuu" (oppilaat nauravat)".

Tällä tunnilla tuli vastaan tilanne, että ryhmä ei meinannut saada millään omaa säkeistöä aikaan neuvoistani huolimatta. Ryhmä istui vain hiljaa, eikä kukaan ehdottanut mitään. Yksi ryhmän oppilaista kommentoikin, että hänelle ei tule yhtään mitään mieleen. Lopulta yksi oppilas sanoi arasti yhden ehdotuksen, jonka rohkaisin kirjoittamaan ylös, ja niin laulu saatiin tehtyä.

Yhteenvedo:

Alkuleikki Tervehdys oli tämänkin ryhmän kanssa onnistunut valinta. Tunnilla tähän leikkiin keksittiin lisäys, ”ryhmän oma tervehdys”. Rekilaulun arvaustehtävässä esitetty kuva kyläkeinusta herätti mielenkiintoa. Tuntiin ja harjoitteisiin suhtautuminen vaihtelevaa, päällisin puolin kuitenkin positiivisen oloista. Jäin tämän ryhmän kohdalla pohtimaan, olisiko kannattanut ottaa vain yksi laulu ja liittää oppitunnille enemmän soittoa. Yhdellä ryhmällä oli vaikeuksia keksiä omaa tekstiä.

5.3 Tutkimustulokset osa-alueittain

5.3.1 Rekilaulukortit

Laulujen tekoon ja itse tehtyjen laulujen laulamiseen käytettiin aikaa yhteensä 20–30 minuuttia, ryhmästä riippuen. Oli ilo huomata, että oppilaat kykenivät tekemään omat kappaleet niinkin lyhyessä ajassa jo yhdellä oppitunnilla, kuten olin tehtävää laadittaessa toivonut. Laulujen teko onnistui kaikilla ryhmillä odotetusti. Tehtävän tuloksena syntyi hienoja lauluja. Huomasin, että monilla oppilailla itse kirjoitetut säkeistöt liittyivät lauluun valittuihin muihin säkeistöihin muodostaen jonkunlaisen juonen. Kortteja ei valittu sattumanvaraisesti, vaan harkiten, kuten seuraava oppilaan kommentti osoitti: ”nääh säkeistöt sopii yhteen, tässä on vähän niinkun juoni”. Toisaalta yksi oppilaista kommentoi, säkeistöjen olevan yhteensopimattomia. Jäinkin pohtimaan, pitäisikö jatkossa miettiä, mitkä kortit oppilaalle jakaa. Muut oppilaat eivät kuitenkaan eivät huomauttaneet tästä ongelmasta. Vaikka osan itse tekemä säkeistö ei aina noudatakaan täydellisesti rekimittaa, kaikissa itse tehdyssä säkeistöissä oli kuitenkin riimiparit.

Itse keksityssä säkeistössä luontokuvausta oli käytetty usein, johon olinkin oppilaita ohjeistanut. Kuvassa on kahdeksaluokkalaisten tekemä laulu. Lisäksi alla on esimerkkejä oppilaiden tekemistä omista säkeistöistä. Unohdin kysyä kahdelta ryhmältä saiko laulut julkaista, joten heidän tekemiään lauluja en tuo tässä esille.

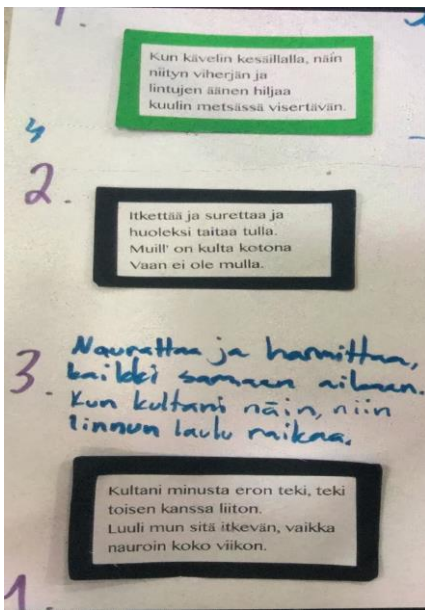
”Kaikki on nyt paremmin, koska poika lähti.
Ja nyt elämä on kuin kirkas tähti.” (Ryhmä A)

”Ei se ollukkaan niin kaunis miltä se näytti,
koska se rumia vaatteita käytti.” (Ryhmä A)

”Kuljin yksin metsän laitaa,
eikä tämä suru paljon minua haittaa.” (Ryhmä D)

”Naurattaa ja harmittaa kaikki samaan aikaan
Kun kultani näin, niin linnun laulu raikaa.” (Ryhmä D)

”Vaajakosken metsässä on jänis juossut.
Sinä heila tielleni olet noussut.” (Ryhmä D)

KUVA 1. Oppilaiden tekemä rekilaulu (ryhmä A)

Korttien suunnitteluvaiheessa tehty värijako osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä kuulin oppilaiden valitsevan säkeistöjä lauluunsa värien perusteella. "Tehdään punainen säkeistö!", yksi oppilas tokaisi. Eräät oppilaat puolestaan keskustelivat haluavansa käyttää pelkästään mustia kortteja, johon toinen sanoi: "eiku lopuksi sen pitää olla punanen".

Valitsin tutkimukseni kohderyhmäksi alun perin nimenomaan yläkoululaiset, sillä ajattelin laulun tekstien saattavan kiinnostaa sen ikäisiä nuoria. Oli ilo huomata, että rekilaulujen rakkausaiheiset tekstit herättivät reaktioita, sillä niille naurettiin ja niitä kommentoitiin. Kuulin kuudesluokkalaisten

ryhmän oppilaan tokaisevan lauluja tehdessä toiselle oppilaalle, että vihreät kortit ovat ”vähiten imeliä”. He päätyivätkin käyttämään omassa laulussaan vain vihreitä kortteja.

Vaikka kaikki suoriutuivat laulunteosta ja saivat aikaan laulun, osa oppilaiden muodostamista ryhmistä vaikutti selkeästi tarvitsevan enemmän apua etenkin oman säkeistön keksimisessä. Jäinkin pohtimaan millaisia lisäapuja ja apukysymyksiä tehtävään voisi jatkossa antaa. Toisaalta osa oppilaista saattaa olla ensimmäisellä kerralla vain ujoja tuomaan omia ideoitaan esille, mutta rohkaistuvat, jos vastaavanlaista työskentelyä jatkettaisiin pidemmän aikaa. Ehkä mieleen tulleita säkeitä ei aina uskallettu sanoa ryhmässä ääneen, vaikka niitä olisi saattanut ollakin. Kuulin esimerkiksi erään oppilaan vähättelevän omaa ideaansa. Hän ei halunnut sitä kirjoitettavan paperille ennen kuin rohkaisin häntä ja sanoin idean olevan hyvä.

Huomasin, että aikarajan asettaminen lauluntekotehtävälle sai oppilaat työskentelemään tehokkaammin. Kun aikarajaa ei ollut, oppilaat saattoivat jäädä pitkäksi aikaa miettimään saamatta aikaan mitään konkreettista. Työskentely ei aina ollut keskittynyttä. Pienessä kiireessä saattoi syntyä hyviäkin ideoita, sillä liian miettimisen sijaan antaa ideoiden vain tulla jättäen turhan itsekritiikin pois, joten aikarajan asettaminen on tällaisessa tehtävässä hyödyllistä.

Toisilla oppilailla laulu näytti sen sijaan syntyvän helposti ja nopeasti ilman apua. Oppilaiden kyselylomakkeessa (ks. Liite 4) esitetty kysymys rekilaulutehtävän vaikeustasosta tukee myös omia havaintojani, sillä vastauksissa ilmeni vaihtelevuutta sen suhteen, kuinka vaikeaksi tai helpoksi laulujenteko miellettiin. Positiivista on kuitenkin se, että vain harva koki rekilaulutehtävän vaikeaksi.

Ryhmäjakoakin on syytä miettiä. Lauluntekotehtävässä oppilaat työskentelivät 3–5 hengen pienryhmissä. Joillain tunneilla annoin oppilaiden valita itse omat ryhmänsä, joillain tunneilla puolestaan minä tein jaon. Mielestäni parhaiten toimivat ryhmät olivat sattumanvaraisesti jaettuja sekaryhmiä, joissa parhaat kaverit eivät välttämättä olleet samassa. Toisaalta joissakin kaveriryhmissäkin saatiin aikaan hyviä kappaleita, mutta välillä työskentely meni kikatteluksi. Karjalainen-Väkevä ym. (2013) huomauttavatkin, että ryhmässä sävelletäessä kaikkien on osallistuttava aktiivisesti työskentelyyn. Tehtävän teko voi vaikeutua koko ryhmällä, jos yksi oppilas ei ole tehtävässä mukana. Toisaalta on myös annettava oppilaalle mahdollisuus seurata aluksi sivusta, sillä hän voi olla seuraavalla kerralla aktiivisempi. (Karjalainen-Väkevä ym. 2013, 80.)

Kortteja kehitellessäni olin pohtinut, kuinka monta omaa säkeistöä tunneilla olisi hyvä luoda. Oppituntien perusteella huomasin, että yhden oman säkeistön tekeminen oli aikaan nähden riittävä. Useampien säkeistöjen keksiminen vaatisi enemmän aikaa, mutta mikäli oppilaat tekisivät vastaavalla systeemillä rekilauluja useamman kerran, vaikeustasoa voisi pikkuhiljaa nostaa niin, että lopulta kaikki säkeistöt kirjoitetaan itse.

Rekilaulutehtävän yhteydessä nousi esille mielenkiintoinen seikka:, kaksi eri ryhmän oppilasta mainitsi minulle tehneensä rap-riimejä. Eräs oppilas sanoi, että yksi säkeistö on aivan kuten hänen tekemänsä rap-säkeistö. Toinen oppilas halusi laulun teon yhteydessä kertoa minulle, että hän tekee itse räppiä. Vaikka rekilaulut ja rap kuulostavatkin toisistaan kaukaisilta musiikkityyleiltä, yhteistä niille on esimerkiksi laulujen keksiminen hetkessä eli improvisaatio, joka räpissä tunnetaan nimellä freestyle-rap. Alun perin olin suunnitellut opetuskokonaisuuteen rekilaulu-kaanonin, jossa hoetaan rekilauluja laulamisen sijaan. Nämä kommentit kuultuani jäin hieman harmittelemaan, miksi en kokeillut tätä ideaa oppitunneilla. Ehkä rapista tykkäävät olisivat voineet tästä innostua.

5.3.2 Alkuleikit: Rekilaulusalaatti ja Tervehdys

Alkuleikit toimivat mielestäni yllättävän hyvin jokaisella ryhmällä. Oppitunti oppitunnilta leikkien merkitys ja tärkeys ryhmähengen kannalta vahvistui. Ajoittain tuntui jopa siltä, alkuleikeissä tunnelma kohosi, mutta siirryttyämme laulamaan se latistui hieman. Useimmat oppilaista heittäytyivät leikkeihin hienosti mukaan, ja yleisilmapiiri oli positiivinen. Näin useita iloisia ja hymyileviä kasvoja erityisesti alkuleikkien kohdalla.

Tutkimusprosessin aikana kehitin mm. tervehdysleikin, sillä tila yhdessä koulussa oli sen verran pieni, etten tiennyt voiko rekilaulusalaattia leikkiä. Oli hauska huomata, että vaikka en aluksi meinannut keksiä uutta leikkiä, lopulta syntynyt idea kehittyi matkan varrella erittäin toimivaksi ja hyväksi alkuleikiksi, jota mielelläni käytän jatkossa. Lisäsin leikkiin tutkimuksen kuluessa enemmän luovaa keksimistä. Luovan keksimisen lisäksi leikissä on muitakin hyviä puolia: sosiaalinen vuorovaikutus ja musiikkiliikunta. Leikkiä voidaan kehittää edelleen esimerkiksi tekemällä tervehdyksissä parin kanssa pidempi kehorytmi. Tämän leikin aikana seitsemäsluokkalaisten ryhmä vaikutti heräävän eloon. Olenkin kirjoittanut päiväkirjani seuraavia huomioita:

”Vaikka tämä seiskaluokkalaisten ryhmä oli aluksi hieman flegmaattisen oloinen ja ei astellut musiikin tahtiin yhtä rytmikkäästi kuin kutosten ryhmä, tervehdysten tekemisen yhteydessä monet hymyilivät, ja ne sanottiin kuuluvalla äänellä. Parin etsintäkin musiikin pysähdytyä suoritettiin vikkellä. Vaikuttivat siltä, että leikin edessä oppilaiden reaktioista tuli nopeampia ja aktiivisempia.” (Ote päiväkirjastani, helmikuu 2017)

”Päätös ottaa leikkiin oma tervehdys oli oikea, sillä oppilaat heittäytyivät leikkiin innostuneen oloisina ja keksivät erilaisia tapoja tervehtiä.” (Ote päiväkirjastani, helmikuu 2017)

Vaikka useimmat heittäytyivät leikkiin hyvin mukaan, huomasin kuitenkin myös oppilaita, jotka jäivät helposti sivuun eivätkä löytäneet paria. Tämän takia yritin pitää huolen siitä, että en laita musiikkia soimaan ennen kuin jokainen on tervehtinyt.

5.3.3 Riimirinki

Riimirinki-tehtävän tarkoituksena oli valmistaa ja helpottaa oppilaita keksimään riimejä lauluntekotehtävässä. On vaikea arvioida, kokivatko oppilaat tehtävästä olevan apua, mutta opettaja oli havainnut, että oppilaat olivat omaa laulua tehdessä keksineet riimillisiä säkeitä helpommin kuin muita säkeitä ja arveli leikin auttaneen tähän.

”...must se oli hyvä, et se tavallaan orientoi et ajatellaan nää asiat riimeinä. Et huomasin, et monella ryhmällä se autto aika paljon... et ne riimiparit tuli niinku sieltä sitte, oliki helpompi tehdä ku ne muut.” (Jaakko)

Leikin yhteys omien laulujen tekoon oli ymmärretty myös oppilaiden puolelta, sillä kysyessäni yhdeltä ryhmältä leikin jälkeen, että arvaako kukaan, miksi leikimme tätä leikkiä? Sain vastaukseksi, että ”koska eiks me tehdä niitä omii biisejä?”

Ryhmissä oli vaihtelua sen suhteen, miten leikkiin suhtauduttiin. Yleisilmapiiri tässä leikissä ei ollut enää yhtä vapautunut kuin alkuleikeissä, kenties siitä syystä, että osalle sanojen keksiminen muiden tuijottaessa vaikutti tuottavan suorituspainetta. Tunnelman vapauttamiseksi on kuitenkin tärkeää, ettei tätä leikkiä ota ihan alkuun, kuten en tehnyt. Kaikesta huolimatta leikki oli onnistunut, sillä se sujui ilman suurempia ongelmia. Kaikki keksivät leikissä riimisanan joko itse tai kavereiden avustuksella. Ryhmä C:ssä osa ryhtyi keksimään toisilleen vaikeita sanoja, joka kertoo mielestäni siitä, että leikki herätti mielenkiintoa. Myös tähän leikkiin saadaan hyvin kehorytmejä mukaan siten, että sanan keksinyt henkilö lähettää sen seuraavalle oppilaalle taputtamalla pidemmän rytmin yhden taputuksen sijaan. Tällaista versiota leikistä olisikin mielenkiintoista kokeilla toisella ryhmällä.

5.3.4 Etsi säkeelle pari

Ensimmäisen oppitunnin lopuksi epäilin leikin toimivuutta, mutta opettajan kertoessa sen olevan hyvä, sain häneltä vahvistuksen säilyttää sen osana opetuskokonaisuutta. Kokeilin leikkiä jokaisella ryhmällä ja opin pikkuhiljaa, miten leikki kannattaa parhaiten toteuttaa. Käytännön kautta huomasin, että säeparilappuja todella pitää olla parillinen määrä, että leikki onnistuu. Pieni, mutta

tärkeä huomio oli myös sekoittaa laput paremmin. Tarkensin myös ohjeistuksessa, mitkä säkeen viimeiset sanat luokitellaan pareiksi. Huomasin tutkimuksen aikana myös, että tämän leikin yhteydessä oli usein helppo kertoa rekilauluista, kuten säepareista sekä luonnonjohdannosta, koska pystyin havainnollistamaan niitä säeparilappujen kautta.

Kuudesluokkalaisten ryhmä (B) suhtautui leikkiin erityisen innokkaasti, mikä oli positiivinen yllätys. Leikki toimi tarkoituksenmukaisesti ja se oli yllättävän nopeasti toteutettavissa. Mikäli leikkiä leikkii esimerkiksi musiikkiluokan kanssa, puhumisen sijaan säkeitä voitaisiin myös laulaa.

Kaiken kaikkiaan huomasin, että leikit kehittyivät paremmiksi ja toimivimmiksi tutkimuksen edetessä. Yksityiskohdat hioutuivat ja ohjeistukseni parantui. Viimeisillä oppitunneilla tiesin jo tarkkaan, mitä käytännön asioita leikeissä tulisi ottaa huomioon ja miten ne olisi hyvä ohjeistaa. Olinkin iloinen, että sain viimeisen tunnin opettajalta, Paulalta, kommenttia: "hyvät tehtävänannot".

Vaikka havaintojeni mukaan leikeistä usein pidettiin ja oppilaiden kyselyssä (ks. liite 2) leikeistä tuli myönteistä palautetta, esimerkiksi Ryhmä C:n yli puolet oppilaista oli vastannut kyselyssä tunnin sisältäneen liian paljon leikkejä. Samalta ryhmältä tuli myös toiveita soittamisesta, kuten edellä toin esille. Tälle ryhmälle sopiva rekilauluja käsittelevä musiikintunti olisi ehkä siis vähemmän leikkejä ja enemmän soittoa sisältävä. Sen sijaan ryhmä B:stä neljäsosa sanoi leikkejä olleen liian vähän (ks. liite, kuvio 4), vaikka tämän ryhmän kanssa tunnista noin puolet käytettiin erilaisiin leikkeihin.

5.3.5 Tieto-osuus

Ensimmäisen oppitunnin jälkeen loin Power Point -tietoiskun, jossa kerroin tiivistettynä perusasiat rekilauluista. Käytännössä kuitenkin havaitsin luontevammaksi kertoa rekilauluista aina laulujen ja harjoitteiden lomassa, sillä halusin suurimman osan oppitunneista olevan toiminnallista. Tämä ratkaisu oli mielestäni oikea, sillä koin, että monet oppilaista eivät olisi jaksaneet keskittyä istumaan ja kuuntelemaan.

Näytin oppilaille Power Pointilta kuitenkin rekilaulu-poplaulu arvaustehtävän sekä muutamia kuvia. Kyläkeinu-kuva herätti kahdessa ryhmässä mielenkiintoa. Näissä tilanteissa olisikin ollut mahtava jäädä keskustelemaan lisää entisajan nuorisokulttuurista, mutta ajanpuutteen vuoksi jouduin siirtymään eteenpäin.

Arvaustehtävän totesin hyväksi ja toimivaksi, joten käytin sitä usealla ryhmällä. Mielestäni tämä tehtävä havainnollisti hyvin, kuinka laulujen aiheet ovat edelleen samoja nykypäivänä ja että rekilaulutyypisiä tekstejä käytetään myös nuorison suosimassa musiikissa. Tässä tehtävässä huomasin viimeisellä oppitunneilla olla vuorovaikutteisempi ja haastaa oppilaita pohtimaan, miksi joku on rekilaulu, sillä opettaja oli minulle sanonut tästä palautteessa.

5.3.6 Soittamista vai laulamista

Tutkimuksen aikana pohdin, kuinka paljon soittamista rekilaulujen opetuskokonaisuus tulisi sisältää. Koin laulamisen rekilaulujen opettelussa todella tärkeäksi, joten halusin sisällyttää tunteihin paljon laulua. Olin kehittänyt laulun taustalle kehorytmikomppia, ja muutamalla tunnilla säestimme laulua kitaralla, jotta lauluista tulisi mielenkiintoisempia. Jäin kuitenkin pohtimaan, olisiko kuitenkin ollut parempi jo alusta asti ottaa lauluun mukaan enemmän soittimia. Aikaa ei tuntunut riittävän soittamiseen, joten useimmiten pitäydyin joko yksinkertaisessa kitarasäestyksessä tai pelkässä laulussa ja kehorytmeissä. Leikkien jälkeen laulamaan siirryttäessä kuitenkin tuntui usein siltä, että tunnelma hieman latistui.

7.luokkalaisten tunnilla opetin yhdelle oppilaalle kitarasäestyksen, jonka laajensin seuraavalla tunnilla opettajan ehdotuksesta koko ryhmän tehtäväksi. Kuudesluokkalaisten ryhmällä soittamisen mielekkyyden huomasi siinä, että kaikki oppilaat halusivat jäädä säestämään, kun annoin vaihtoehdoksi valita soittaako, laulaako vai tekeekö kehorytmiä. Noin neljäosa kuudesluokkalaisten ryhmästä (B) oli myös vastannut kyselyyn, että tunneilla oli soittamista liian vähän (ks. liite 3, kuvio 4).

Ensimmäisessä kahdeksaluokkalaisten ryhmässä (C) oli selvästi soitto-orientoituneita oppilaita, sillä jotkut oppilaat hakeutuivat rekilaulutehtävän teon aikana kokeilemaan soittimia kysellen oliko niiden käyttö mahdollista heidän omissa kappaleissaan. Osa 8.luokkalaisten ryhmästä säestikin ehdotuksestani omaa lauluaan cajonilla, kun jokaisen ryhmän laulu laulettiin tunnin lopuksi. Toive soittaa tuli esille kahden oppilaan palautteessa: ”lisää soittamista”. Soittamisesta tuli toiveita myös tämän ryhmän kyselyn vastauksissa, sillä yli puolet oppilaista oli vastannut leikkejä olleen liian paljon (ks. liite 3, kuvio 5.). Tälle ryhmälle mielekkäämpi rekilaulutunti olisi kenties ollut soittopainotteisempi, johon olisi sisältynyt vähemmän leikkejä. Alkuperäinen ajatukseni opetuspaketin suhteen oli lisätä soittamista opetukseen siinä vaiheessa, kun omat laulut on tehty. Kuitenkin jatkossa voisi olla hyvä ottaa soittimet mukaan jo alkuvaiheessa, mikäli aikaa on

käytettävissä enemmän. Ehkä omat laulut voisi esittää hyvin siten, että oppilaat keksisivät niihin haluamansa säestyksen.

Laulaminen ilman soittimia saatetaan kokea vieraaksi myös sen vuoksi, ettei pelkkään lauluun ilman soittimia ole ehkä totuttu. Vaikka laulaminen oli monilla aluksi hieman arkaa, useiden ryhmien kohdalla huomasin, että loppua kohden oppilaat uskalsivat laulaa varmemmin. Useat oppilaat lauloivat erityisesti tunnin lopussa omia sävellyksiä laulettaessa. Eräs oppilas (A4) oli kirjoittanut tämän myös palautteeseen: ”... Ei ollut helppoa suoraa vain aloittaa (laulamaan), niin alkutunti oli hiljainen..!”.

Hieman alle puolet ryhmästä A oli vastannut beatboxausta olleen liian vähän, kuten kuvioista 3 (ks. liite 3) voidaan havaita. Tunneilla beatboxingin osuus oli tosiaan todella vähäinen, sitä tehtiin lähinnä kehorytmien lisänä ja vain ryhmä A:n kanssa. Jäin vastauksen perusteella miettimään, olisiko oppitunnille ollut hyvä ottaa enemmän beatboxausta.

5.3.7 Muita huomioita

Joillakin tunneilla tuntui, että minulla oli kiire saattaa asioita eteenpäin. Olin suunnitellut tunnille liian paljon ohjelmaa, ja huomasin, etten ollut aina varautunut siihen, kuinka paljon aikaa jokin harjoitus vie. Jouduin joissain tapauksissa jättämään spontaanisti harjoitteita pois. Etenkin kitaransoiton opettaminen, riimirinki-leikki ja loppulaulut veivät hämmästyttävän paljon aikaa. Kuitenkin ajantajuni kehittyi tutkimuksen edetessä, ja etenkin viimeisellä tunnilla osasin jo hyvin varautua siihen, miten kauan kukin harjoitus kestää. On hyvin ryhmäkohtaista, kuinka paljon ohjelmaa oppitunnilla pitäisi olla ja missä tempossa ryhmän kanssa tulisi edetä.

Oppilaiden suhtautuminen oppitunteihin oli vaihtelevaa. Jotkut oppilaista vaikuttivat enemmän kiinnostuneilta kuin toiset. Opetustunteja pitäessäni kohtasin ajoittain myös kyllästymistä ja motivaation puutetta. Havaintojeni mukaan eniten vastustusta herätti ensimmäinen kahdeksaluokkalaisten ryhmä (C). Itse arvelen, että mikäli soittamista olisi ollut tämän ryhmän kanssa enemmän, osa oppilaista olisi voinut suhtautua opetukseen myönteisemmin. Kuitenkin myös ikäkauteen liittyy tietynlainen vastustus, ja aina ryhmässä on joku, joka ei pidä opetuksesta. Seitsemännen luokan opettaja (Ari) toi myös esille, että syynä joidenkin oppilaiden negatiivisiin reaktioihin saattoi olla uusi työskentelytapani, johon oppilaat eivät olleet tottuneet.

5.4 Oppilaiden palaute

Oppilaat antoivat opetuskokonaisuudesta arvion kyselyllä, joka suoritettiin toisen oppitunnin lopuksi. Seuraavaksi tuon esille oppilaiden antamia palautteita. Kaikki oppilaiden kyselylomakkeen vastaukset on esitetty tarkemmin liitteessä 2. Kaikki oppilaat eivät olleet vastanneet avoimeen kysymykseen. Yhtä ryhmä B:n oppilaan kyselylomaketta ei oteta huomioon tuloksissa, sillä lomake oli epäselvästi ja puutteellisesti täytetty.

Kyselylomakkeen ensimmäisen kysymyksen vastaukset

Ensimmäisessä kysymyksessä oppilaita pyydettiin arvioimaan omin sanoin oppitunteja. Vastausten joukkoon, jokaisen ryhmän kohdalla, sisältyy niin negatiivisia kuin positiivisiakin kommentteja. Positiivisia kommentteja olivat mm. "Oli kamalan kivaa!" (C3), "Mukavaa" (C5), "Oli ihan kivaa" (B7), "Pretty good 8/10" (A11), "Pidin tuntien sisällöistä/aktiviteeteista" (A5) Negatiivisia kommentteja: "en pitänyt mistään" (A14), "Arvosana 5-" (A17), "varmaan ihan kiva jos aihe ois kiinnostanut"(C1), "kaikki oli tylsää" (C9). Negatiivisesta palautteesta huolimatta ilahduttavaa kuitenkin on, että positiivisia kommentteja on negatiivisista noin puolet enemmän.

Osa vastaajista erittelee, mistä ei pitänyt: "En tykännyt hirveesti laulaa" (A2), "En pitänyt tansseista" (A12), "En tykännyt rekilauluista" (A15), "leikit ei ollu jees" (C8). Mielekkäistä toiminnoista esille on nostettu muun muassa laulaminen, laulun tekeminen ja leikit: "laulaminen oli kivointa ainaki" (D4) "oltaisiin voitu tehdä enemmän rekilauluja, mutta niitä oli kiva tehdä" (B1) "leikit oli kivoja" (B8). Leikeistä oli kommentoinut pitäneensä yllättävän moni. Joidenkin vastaajien kommenteissa näkyy, että oppitunnit ja laulut ovat olleet erilaisia, mihin oppilaat ehkä ovat tottuneet. "Mielestäni tunnit olivat kivoja, kun oli välillä jotain erilaista" (A1), "Erilaisia toimintoja kuin yleensä" (C5), "Laulut olivat erilaisia, mutta kivoja" (A3).

Omien havaintojeni mukaan oppilaiden suhtautuminen oppitunteihin vaihteli. Sama tulee esille vastauksista. Viidenkymmenen kolmen oppilaan joukkoon mahtuu paljon eri mielipiteitä sen suhteen, millainen työskentely oppilaalle on mielekästä. Vastaukset kuitenkin antavat tukea havainnolleni siitä, että leikeistä pidettiin, sillä moni on vastauksessaan maininnut tykänneensä niistä.

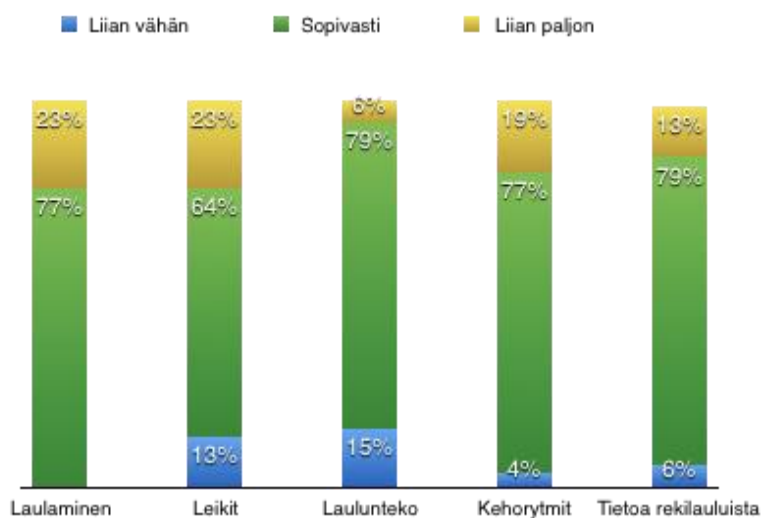

Kyselylomakkeen toisen kysymyksen vastaukset

Oppilaille teetetyt kyselyn toisessa kysymyksessä oppilaita pyydettiin ympyröimään, oliko heidän mielestään oppitunneilla tiettyä osa-aluetta liikaa, sopivasti vai liian vähän. Esitän tässä ryhmien kokonaistuloksen ja tuon esille muutamia ryhmäkohtaisia tuloksia. Ryhmäkohtaisia tuloksia voi tarkastella tarkemmin liitteestä 3. Kaikkien ryhmien tuloksissa jokainen osa-alue ei ole näkyvillä, sillä pyysin oppilaita vastaamaan vain niihin osa-alueisiin, jotka heidän tunneillaan oli käytössä.

Suurin osa oppilaista vastasi tunnin sisältäneen sopivasti laulamista, leikkejä, lauluntekoa, kehorytmejä ja tietoa rekilauluista. Noin neljäsosa vastasi, että leikkejä ja laulua oli tunneilla liian paljon. Kehorytmeistä puolestaan noin viidesosa oli sitä mieltä, että niitä oli tunneilla liian paljon. 13% vastasi oppituntien sisältäneen liikaa tietoa rekilauluista, ja 6% ajatteli lauluntekoa olleen liian paljon. Oppilaista 13 % vastasi leikkejä olleen tunnilla liian vähän. 15% oppilaista piti laulun osuutta liian vähäisenä. Kehorytmien ja tietoa rekilauluista kohdissa vain 4% ja 6% oppilaista vastasivat niitä olleen liian vähän.

Koska suurin osa oppilaista vastasi oppituntien sisältäneen sopivasti kaikkia kuviossa esitettyjä osa-alueita, vastauksista voidaan päätellä, että mitään osa-aluetta ei opetuskokonaisuudessa tarvitsisi erityisesti lisätä tai vähentää. Ryhmäkohtaisia tuloksia tarkastellessa voidaan kuitenkin huomata, että joitakin osa-alueita oli ajateltu olleen liian paljon tai liian vähän.

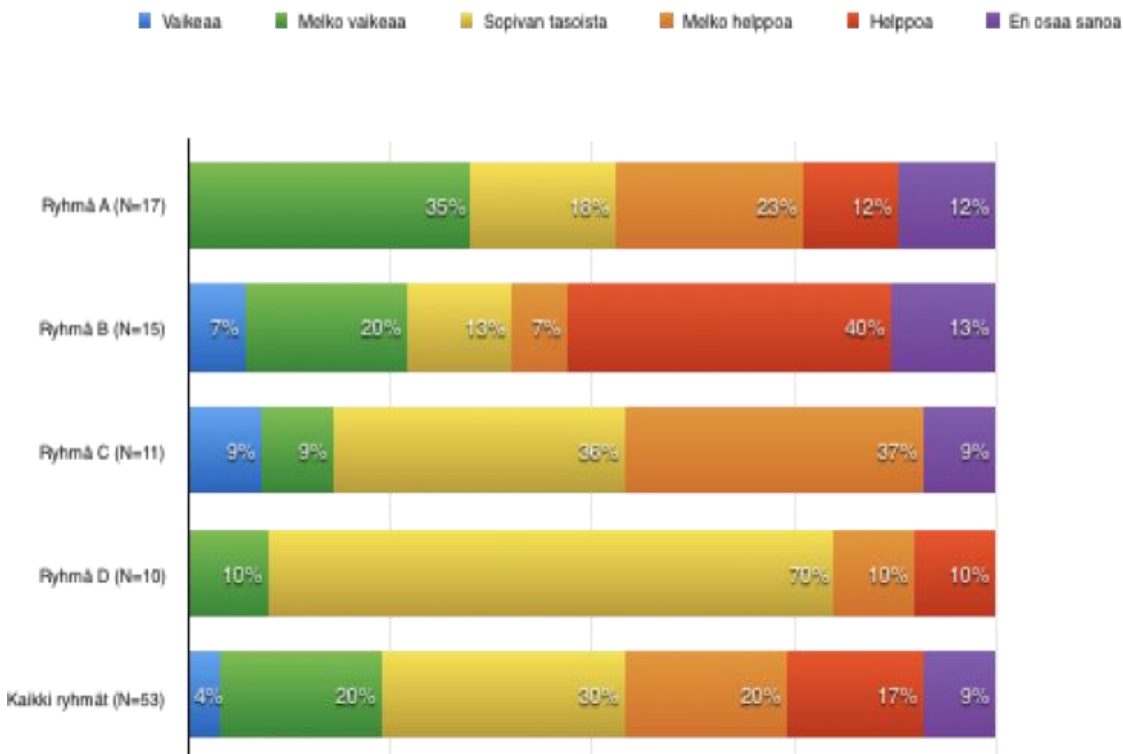

KUVIO 1. Kyselylomakkeen kysymyksen “Oliko oppitunneilla mielestäsi kyseisestä osa-aluetta liian paljon, liian vähän vai sopivasti?” vastausjakauma, kaikki ryhmät (N=53)

Kyselylomakkeen kolmannen kysymyksen vastaukset

Kyselylomakkeen kolmannessa kohdassa oppilaita pyydettiin vastaamaan laulun tekotehtävän vaikeustasoa koskevaan kysymykseen. Kuviosta 2. voidaan havaita, että vaihtelua on sen suhteen, kuinka haastavaksi tehtävä miellettiin. Kaikkien ryhmien vastauksia tarkastellessa voidaan havaita, että vastaukset jakautuvat melko tasaisesti. Lähes kolmasosa koki tehtävän olleen sopivan tasoinen, viidesosa melko vaikeaksi ja viidesosa melko helpoksi. Lähes viidesosa oli vastannut tehtävän olleen helppo. Ilahduttavaa on, että vain 4% oppilaista on vastannut tehtävän olleen vaikea.

Vastaukset ovat samansuuntaisia omien havaintojeni kanssa, sillä kuten aiemmin mainittu, huomasin osan tarvitsevan enemmän apua kuin toiset. Noin kolmasosa ryhmän A vastaajista koki laulun teon melko haastavaksi, jonka voi selittää antamieni apukeinojen vähäisyys laulun tekoon heidän ollessa ensimmäinen ryhmä. Helpoksi laulun teon on mieltänyt alle puolet ryhmän B oppilaita. Tämä ryhmä olikin mielestäni kaikista motivoitunein ja innokkain, joka varmasti vaikutti positiivisesti siihen, että laulun tekotehtävää ei koettu hankalaksi.

KUVIO 2. Vastaukset kysymykseen rekilaulutehtävän vaikeustasosta

5.5 Opettajien palaute

Sain opetuskokonaisuudesta palautetta kolmelta musiikinopettajilta, jotka olivat seuraamassa oppituntejani. Ari ja Jaakko antoivat palautetta haastatteluna ja Paula lyhyesti paperille kirjoitettuna. Opettajien nimet on muutettu.

Ari oli kiinnittänyt yleisesti huomiota oppitunnin toiminnallisuuteen ja piti hyvänä, että oppilaita laitettiin aktiivisesti osallistumaan. Alkuleikki saa opettajalta positiivista palautetta. Leikin ottaminen osaksi tuntiohjelmaa oli hänen mielestään hyvä kyseistä ikäryhmää ajatellen. Myös Paula kommentoi alkuleikkiä ja leikkejä yleisesti.

”Nii siis musta tosi hyviä juttua. Alussa semmosia juttuja, että tommonen toiminnallinen juttu, että pääsee heti siinä osallistumaan et ne oli siinä piirissä, että tulee tämmöstä sosiaalista vuorovaikutusta. Ja se leikki mitä tehtiin ni oli semmonen, että se vapautti niitä vähän tämmöseen aktiiviseen rooliin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen... Musta se oli tosi hyvä verrattuna siihen, että alkais jollain kuivakalla luennolla aiheesta, et sillain tommoselle ryhmälle, tän ikäisille tosi hyvä. Sen takia kysyin, et ootsä tän ikästen kanssa ennenkin tehny, että musta se näytti siltä että ikään kun sä olisit. Ja ylipäättänsä koko tunnin läpi kiinnitin siihen huomiota, että oli sillai toiminnallisia juttuja.” (Ari)

”Hyvä, kun lähdit tutusta alkuleikistä. Selkeät leikit.” (Paula)

Jaakko piti hyvänä Nykypop-rekilaulu -arvaustehtävää. Hänen mukaan sen yhteydessä voisi haastaa oppilaita enemmänkin perustelemaan, miksi joku on rekilaulu.

“Et se oli mun mielestä tosi hyvä juttu se missä oli nykypoplyriikkaa ja sitte, se oli ihan mielettömän hyvä juttu se. Itenkään ei arvannut todellakaan mikä oli ja mikä ei. Ehkä vaan tavallaan enemmän niinku laittaa ne arvuuttelemaan siinä ettei tarviikkaan valmiita vastauksia ihan heti, kaikkiin ainakaan. Et voisko tää olla, ja.siihen voi käyttää vähän enemmänkin aikaa. Ja sit vaikka et oppilaat sanooki perusteluita.” (Jaakko)

Rekilaulukortti-tehtävä sai Arilta todella positiivista palautetta. Tehtävä oli hänen mielestään sopivasti ja riittävästi rajattu, jotta oppilas pystyi tekemään oman rekilaulun. Myös Paula antoi tehtävästä positiivista palautetta.

”Siinä oli just tosi hyvin ja sopivasti apua tossa tehtävässä, must toi tehtävä oli tosi hyvä. Että sulla oli noi kolme valmista säkeistöä ja sit pitää yks keksii ite. Ja se oli tosi hyvä. Helposti tulis semmonen, että nyt on käyty jotenkin vähä rekilauluja ja sitä miten niitä tehdään ja sit vaan annetaan tyhjä paperi et pitäs niinku itte kirjottaa, ni se ei onnistuis.. .toi oli oikeesti, vielä kerran sanon, että toi oli hyvä toi tehtävä, miten sä olit sen miettinyt.” (Ari)

“Kortit toimivat hyvin.”(Paula)

Jaakko toi esille, että vaikka ryhmällä oli rekilauluntehtävässä hieman alkuvaikeuksia, lopulta työskentely alkoi sujumaan. Hänen mielestään tehtävä toimi hyvin. Hän myös korosti, että opettajan kannattaa antaa apuja, jotta tehtävässä päästään käytiin.

”Mut tota.. sit tota ku pääsi alkuun ja ne oli orientoitunu niihin riimeihin, niin sithän se lähti kulkee ihan hyvin ja sielt tuli.. mun mielestä kaikilla ryhmillä tuli et ihan niinku ajatus oli oikee, et ihan hyviä juttuja. Et mun mielestä toimi hyvin... Siinä open täytyy olla aika aktiivinen siinä alulle laittamisessa. Et miettikää nyt ensimmäinen fraasi, et mistä tää vois kertoa, mitä ulkona tapahtuu. Ni must tuntuu, et harva ryhmä ei saanu sitä ensimmäistä fraasia alkuun, mut sitku ne oli sen saanu, ni saatto tulla toinen ja kolmas fraasi ihan helposti.” (Jaakko)

Jaakko piti hyvänä myös Keksi riimille pari -leikkiä, sillä hän näki sen helpottaneen riimien keksintää.

”Must se oli hyvä, et se tavallaan orientoi et ajatellaan nää asiat riimeinä. Et huomasin et monella ryhmällä se autto aika paljon.” (Jaakko)

Oppituntien ajankäyttö oli Arin mielestä hyvä ja tunnin rytmitys onnistunut. Materiaalia hän sanoo olleen sopivasti ja oikeissa kohdissa.

”Musta vaikutti tosi rea.. tai jotenkin hyvältä ylipäätänsä sun ajankäyttö nyt tällä että edellisellä kerralla. Musta noilla tunteilla on ihan sopiva vauhti ja sopiva rytmi, että ei tuu semmonen olo, että koko ajan painostetaan että nyt pitäis tehdä jo seuraavaa. Eikä myöskään semmonen, että siellä ois kauheesti tyhjäkäyntii. Sopiva määrä matskuu ja sopivissa kohissa.” (Ari)

Asiasisältöä Jaakko arvelee opetuskokonaisuudessa olleen tarpeeksi, vaikka aluksi pohtiikin, mitä oppilaat muistavat tiettyjen faktojen lisäksi. Opetuspaketti sai kuitenkin häneltä kehuja, vaikka hän antoikin kritiikkiä ajankäytöstä. Tiedon ja tekemisen osuus oli opetuskokonaisuudessa hänen mielestään sopiva.

”Vähän mietin sitä, että oppilaat muistaa ne tietyt faktat, että 1800-luku ja tietty luontointro ja sit puhutaan näit tyttöpoikajuttua, et jäikö niille mitään muuta mieleen. Et kylhän tossa tulee se hyvä melodia ja et se liittyy tällaseen nuorten kohtaamiseen ja tallasiin asioihin, et kyl mä luulen et tossa on sitä asiasisältöä ihan riittävästi.” (Jaakko)

”Must opetuspaketti oli tosi hyvä. Aika paljon asiaa siinä oli niinku kaksoistunnille. Niinku varmaan itekki huomasi, ni joutu jossain kohtaa vähä sillee hoputtaa, et mennäas eteenpäin ja näin.” (Jaakko)

”Nii must sul tuli kuitenkin se fakta mitä tarjosit ni se oli aika ytimekästä ja se tuli aika tiiviissä paketissa. Ja sit melkein loppuaika oli semmosta tekemistä. Must se oli ihan hyvässä suhteessa.” (Jaakko)

Opetuskokonaisuuden suunnittelussa olin pyrkinyt ottamaan huomioon perusopetuksen musiikin opetussuunnitelman tavoitteet ja sisällöt. Ari toikin esille sen, että opetuskokonaisuuteni on hyvin linjassa opetussuunnitelman kanssa.

”Tossa tulee luovaa työskentelyä ja sitten siinä tulee ku tehään ryhmissä, erilaisissa ryhmissä, niin siinä tulee tota yhdessä tekemisen opiskelua. Sitten..te ootte tehnyt noita bodyperkkoja niin siinä tulee tämmöstä rytmijun kehittämistä ja musiikkiliikunnaksi katottavaa juttua... niin siinä ihan tosi hyvin tulee ihan niitä opsin ydinjuttuja.” (Ari)

Asiat, jotka eivät Jaakon mielestä toimineet, liittyvät hänen mielestään siihen, että en ollut ryhmälle tuttu. Hän oli myös huomannut, että kuudesluokkaisten ryhmä suhtautui opetukseen paremmin kuin kahdeksannen luokan ryhmä ja pohdiskeli syitä siihen.

”Emmä tiä onks mul.. ei mul mitään sellasta oo mitä en ois ite tehnyt tos. Et kaikki asiat mitkä tos ei toiminu ni liitty siihen tavallaan oppilastuntemukseen ja sit semmoseen ryhmädynamiikkaan, mikä nyt missään tapauksessa ei voi olla vielä sun tapauksessa muodostunut tässä näin tämmösessä ajassa.” (Jaakko)

”Oon sitä mieltä et ainakin näiden kutosten kanssa homma toimi tosi hyvin, et ne on aika innokkaita... Kasit oli sit ehkä enemmän vähän teinejä, että tuli vähän enemmän ei sanaa...Mä mietin et mistä se johtuu, et saatto vaan olla huono päivä.”(Jaakko)

Paula arveli oppilaiden toivoneen enemmän soittoa. Hänen tunnillaan emme soittaneet ollenkaan.

”Soittimet mukaan? Tätä oppilaat ehkä kaipasivat” (Paula)

Ari ilmaisi, että opetuskokonaisuutta voitaisiin tosi hyvin jatkaa ja kehittää eteenpäin laajentaen myös pidemmäksi kokonaisuudeksi. Sekä Ari että Jaakko tuovat myös esille, että jatkossa omat kappaleet voitaisiin äänittää tietokoneella tai iPadilla.

”Mut että tämmösenä projektina, mitä just nyt tässä pistit vähän alulle, ja mitä vois hyvin jatkaa vaikka kymmenen tunnin mittaseks.” (Ari)

”Täst ois ihan älyttömän hyvä jatkaa, et nyt ne on tehnyt yhet laulut tällasella tavalla missä niitten luovuutta on tuettu ja rajattu riittävästi. Seuraavalla kerralla jos ne tekis jonkun samantyyppisen jutun ja nyt antas niille lisäohjeen et niiden pitää vaikka itte kokeilla se äänittää jollain iPadilla..Tosta olis kyllä tosi hyvä jatkaa.” (Ari)

”Tost vaan et sit ku aikaa on enemmän niin soitattaa ja laulattaa niitä omia biisejä ja tekee niitä vaikka tietokoneella niistä biisejä.” (Jaakko)

5.6 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden pohdintaa

Tutkimuksessa luotettavuuden arviointi on tärkeää. Reliaabelius ja validius ovat usein määrälliseen tutkimukseen liitettäviä käsitteitä, joita käytetään tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa. Reliabiliteetillä tarkoitetaan, että tutkimustulokset ovat toistettavia, eivätkä siis sattumanvaraisia. Tutkimustuloksen voidaan sanoa olevan reliaabeli, mikäli esimerkiksi kaksi tutkijaa saa tutkimuksesta samanlaisia tuloksia. Hyvä validius puolestaan merkitsee, että tutkimusmenetelmällä mitataan sitä, mitä on haluttu mitata. Mikäli kyselyssä vastaajat ymmärtävät kysymykset eri tavoin kuin tutkija, mutta tutkija ei ota tätä huomioon, tuloksissa esiintyy virheitä ja tuloksen validiteetti kärsii. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231–232.)

Laadullisen tutkimuksen ongelmana on pidetty, että tutkimuksen validiteettia on vaikea osoittaa (Grönfors 2011, 103). Koska tutkimuksen luotettavuutta olisi kuitenkin jollain lailla arvioitava, sitä voidaan parantaa kertomalla yksityiskohtaisesti ja totuudenmukaisesti joka vaiheen osalta, miten tutkimus on toteutettu (Hirsjärvi ym. 2009, 233). Mitä paremmin tutkimusraportti kuvaa todellista tilannetta, sen validimpaa tutkimus on (Grönfors 2011, 106).

Tutkimuksesta raportoidessa olen yrittänyt kuvata tutkimuksen kulun ja tutkimusolosuhteet mahdollisimman tarkasti ja kaunistelematta sekä pyrkinyt perustelemaan päätelmiäni. Olen tietoinen siitä, että kaikki havainnot ja tulkinnat on tehty omasta näkökulmastani, ja ennakkokäsitykseni ja taustani ovat vaikuttaneet siihen, miten olen tulkinnut ja havainnoinut aineistoa. Olenkin pohtinut, ovatko tulkintani aineistosta luotettavia. Kokemattomuuteni tutkijana voi näkyä tutkimuksessani.

Hirsjärven ym. mukaan tutkimuksen luotettavuus paranee, jos tutkimuksessa käytetään useita eri menetelmiä eli triangulaatiota (Hirsjärvi ym. 2009, 233). Luotettavuuden parantamiseksi keräsin aineistoa käyttämällä useita eri menetelmiä. Kirjoitin päiväkirjaani ylös havainnot oppitunneista tunnin jälkeen saman päivän aikana. Oppituntien videointi oli tärkeää, jotta pystyin jälkikäteen katsomaan tunteja videolta ja myös tarkistamaan havaintojani. Usein videota katsoessa paljastuikin yllättäviä asioita, joita en olisi pannut merkille ilman kuvausta. Toisaalta oppituntien videointi teki opetustilanteesta epäluonnollisen, ja oppilaat saattoivat reagoida tilanteeseen eri tavoin kuin normaalisti.

Videoinnin kanssa tuli myös ongelmia. Videoidusta materiaalista oli tallentunut joiltakin oppitunneilta jostain tuntemattomasta syystä vain puolet, enkä ollut kuvannut tunteja varmuuden

vuoksi toisella kameralla. Tästä syystä tunnin loppuosaan ei voinut joidenkin tuntien osalta palata jälkikäteen. Sain kuitenkin onneksi riittävästi aineistoa kasaan, ja heti tunnin jälkeen kirjoitetut päiväkirjat auttoivat minua muistamaan, mitä tunteilla oli tapahtunut. Tämä on kuitenkin otettava huomioon tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa.

Pyrin lisäämään tutkimuksen luotettavuutta keräämällä myös oppilaiden ja opettajien palautetta opetuskokonaisuudesta. Opettajien palautteet litteroin haastattelun jälkeisenä päivänä ja luin ne useaan otteeseen välttääkseni virhetulkinnat. Oliko oppilaiden kysely hyvin laadittu ja sainko vastauksia niihin kysymyksiin, mitä halusin? Sain kyselyistä tukea omille havainnoilleni. Oppilaat vastasivat kyselyyn toisen oppitunnin päätteeksi, mutta niillä oppilailla, joilla opetustunnit pidettiin kahdessa osassa ei välttämättä ollut tarkkaa muistikuvaa ensimmäisestä tunnista. Kyselyssä on aina mahdollisuus, että oppilaat ovat vastanneet huolimattomasti ja virheellisesti. Kuitenkin uskon saaneeni totuudenmukaista tietoa, etenkin avoimella kysymyksellä, sillä oppilaat saivat päättää itse mitä sanovat, ja koska kysely suoritettiin nimettömänä. Vastauksissa tuli myös ilmi sekä positiivista että negatiivista palautetta. Oppilaiden kyselyiden vastaamisen yhteydessä kannustin oppilaita rehelliseen palautteenantoon ja korostin sekä positiivisen että negatiivisen palautteen olevan minulle tärkeää. Kyselyn laatiminen oli hankalaa, ja liitin lomakkeeseen yhden kysymyksen, joka ei vastannut lopulta tutkimustehtävääni, joten jätin sen analyysistä pois. Jälkikäteen ajateltuna olisin saattanut saada ryhmähaastattelulla myös hyviä mielipiteitä, sillä huomasin ryhmien olevan sen verran avoimia, että ehkä myös negatiivista palautetta olisi uskallettu antaa.

Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on otettava huomioon se, etten tuntenut oppilaita entuudestaan. Mikäli olisin työskennellyt heidän kanssaan aiemmin, olisin osannut tulkita oppilaiden reaktioita ja tilanteita paremmin, ja oppilaiden suhtautuminen olisi voinut olla myös erilaista. Oppilaiden reaktioista ei myöskään voi tehdä suoria johtopäätöksiä siitä, pitikö oppilas jostakin harjoitteesta vai ei. Suhtautuminen harjoitteeseen tai ylipäättänsä oppituntiin ei välttämättä näy ulospäin eikä tule ehkä kyselyssäkään esille. Ryhmien valikoituminen ennakkoon on myös luotettavuutta heikentävä tekijä. Esimerkiksi toinen opettaja oli etukäteen miettinyt mitkä ryhmät mahdollisesti voisivat sopia opetettavakseni. Itse valitsin ryhmät sen perusteella, kuka sattui vastaamaan sähköpostitse lähettämäni yhteydenottoon.

Oppilaiden ennakkokäsitykset kansanmusiikista saattoivat vaikuttaa siihen, että opetuskokonaisuutta arvioitiin musiikkityylin perusteella. Olisi mielenkiintoista tietää olisiko vastaanotto ollut erilainen niiden kohdalla, jotka eivät pitäneet tunteista mikäli tunti olisi toteutettu samankaltaisesti mutta musiikkityyli olisi ollut nuorten mielimusiikkia.

Pyrin toteuttamaan tutkimuksen hyvän tutkimusetiikan mukaisesti. Koska työskentelin alaikäisten kanssa, ennen opetustunteja pyysin tutkimusluvut koulujen rehtoreilta, jotka toimittivat luvat eteenpäin oppilaiden vanhemmille. Nuorilla oli oikeus valita, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Oppituntien alussa selostin jokaiselle ryhmälle tutkimukseni tarkoituksen mahdollisimman ymmärrettävästi ja kerroin, miksi kuvaan oppitunnit videokameralla. Tutkimuksessani esiintyvät kohderyhmät eivätkä henkilöt ole tutkimusraportissani tunnistettavissa.

Vaikka tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä, eikä tutkimusta voida toistaa koskaan täysin samalla tavalla, voitaneen sen perusteella muodostaa kuitenkin suuntaa antava ammatillinen arvio, jonka mukaisesti opetuskokonaisuus toimii. Olisikin mielenkiintoista tietää, millaisia tuloksia joku toinen opettaja saisi kokeiltaessa samaa opetuskokonaisuutta muille ryhmille.

6 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimustehtävänäni oli luoda peruskoululaisille suunnattu rekilaulujen opetuskokonaisuus, jota kokeiltiin neljällä eri koululaisryhmällä. Onnistuin tehtävässä, ja loin opetuskokonaisuuden, jota mielelläni hyödynnän jatkossa musiikinopettajan tehtävissä. Mikään kehittämäni harjoite tai leikki ei osoittautunut sellaiseksi, jota en myöhemmin käyttäisi opetuksessa.

Rekilaulukortit toimivat omien havaintojeni ja opettajilta saadun palautteen mukaan hyvin. Oppilaiden kyselyssä kävi ilmi, että suurin osa oli kokenut tehtävän sopivan tasoiseksi. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella rekilaulukortit ovat yksi hyvä keino rekilaulujen tekemiseen oppitunneilla, sillä laulunteko onnistuu lyhyessä ajassa ja suhteellisen vaivattomasti. Lauluntekomenetelmää kuitenkin pitää mielestäni vielä kehittää. Tehtävään on mietittävä lisää apukeinoja sellaisille oppilaille, jotka kokevat laulujenteon hankalaksi. Kun laulut on tehty, niitä voidaan sovittaa ja äänittää vaikkapa iPadella, kuten opettajienkin palautteessa tuli esille. Tätä vaihetta en tutkimuksen rajauksen vuoksi voinut toteuttaa, vaikka se olisikin ollut mielenkiintoista. Rekilaulukorttien lisäksi laatimani leikit osoittautuivat toimiviksi, ja tunti tunnilta ne kehittivät paremmiksi. Joihinkin leikkeihin olen opetusperiodin jälkeen lisännyt muutamia ideoita, jotka olen liittänyt leikkien lisäohjeiksi liitteeseen 6.

Olin tyytyväinen opetuskokonaisuudesta saamaani palautteeseen. Opettajilta tuli hyvää palautetta sekä muutamia kehitysideoita ja huomioita, joista on minulle hyötyä tulevaisuudessa. Oppilaiden kokemukset oppitunneista vaihtelivat. Osalle oppilaista pitämäni oppitunnit olivat kyselyn ja havaintojeni mukaan mielekkäitä, osalle tylsiä ja huonoja. Tärkeintä tietenkin on, että opetus olisi oppilaille motivoivaa. Mielestäni opetuksessa ei kuitenkaan pidä kaihtaa oppilaille ennalta vieraita työtapoja, vaan kokeilla rohkeasti myös kaikkea uutta.

Jos nyt pitäisin rekilauluja käsittelevän oppitunnin, tekisinkö jotain toisin? Oman arvioni mukaan suurin kehitystarve lienee opetusmateriaalin hienosäätäminen, joka onnistuu työskennellessä pidempään saman ryhmän kanssa. On hyvin ryhmäkohtaista, millainen rekilaulutunti on kullekin ryhmälle sopiva ja minkälaisia työtapoja tunnin on hyvä sisältää. Opettajan on mukauduttava kunkin ryhmän tarpeisiin. Soittamisen osuutta kuitenkin ehkä lisäisin, sillä sekä opettaja että jotkin oppilaat toivoivat sitä palautteessaan. Olisi mielenkiintoista kokeilla

tekisikö soittaminen rekilaulutunneista parempia myös niiden oppilaiden osalta, jotka kokivat tunnit tylsiksi tai huonoiksi.

Opetuskokonaisuuttani voi ja kannattaa jatkokehittää. Rekilaulukortti-idea voitaisiin soveltaa muuhunkin suomalaiseen kansanmusiikkiin, esimerkiksi kalevalamittaiseen lauluun. Toinen mielenkiintoinen kokeilu olisi laittaa rekilaulusäkeistöjä Jyväskylän yliopistossa kehitettyyn Musiikkimattoon. Musiikkimatto on matto, jossa on kaksitoista kosketuksen tunnistavaa sensoria. Nämä ovat yhteydessä tietokoneohjelmaan, joka muuttaa signaalin midisäveleksi tai käynnistää sämplen. Sämplet voisivat olla esimerkiksi rekilaulun säkeitä tai osia. Oppilaat voisivat kuunnella ja yhdistellä säkeitä kuulemansa perusteella ja koota niistä oman rekilaulun. Mielestäni tällainen "rekilaulumatto" olisi mainio tapa tehdä lauluja, sillä se palvelisi myös sellaisia oppilaita, jotka eivät pysty hahmottamaan lukemaansa nopeasti. Lisäksi tällaisella tavalla toteutetussa sävellystehtävässä toteutuisi ehkä paremmin kansanmusiikille ominainen kuulonvaraisuus, jota ei rekilaulukorteilla sävellettäessä ole kuin valmiin melodian opetteluvaiheessa.

Rekilaulujen opetuskokonaisuuden luominen ja sen testaus maisterintutkielmani aiheena oli kokonaisuudessaan mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Vaikka matkan varrelle sattui vaikeita hetkiä ja turhautumista, tutkielman parissa työskentely oli kuitenkin suurimmalta osin mielekästä. Tutkimuksen aikana innostuin leikkien ja harjoitteiden kehittelystä. Oli mukavaa saada oivalluksia ja huomata, että ideoita syntyy, kun niitä lähtee miettimään. Erityisesti kirjoittamalla reflektointi auttoi minua synnyttämään uusia ideoita.

Vaikka rekilaulut kiinnostivat minua ja minulla oli ennakkotietoa niistä jo ennen tutkielman aiheen valintaa, tutkimuksen aikana opin paljon uutta rekilauluista, kansanmusiikista ja sen opettamisesta. Lisäksi mielenkiintoni 1800-luvun kansanmusiikkia kohtaan kasvoi. Toivon, että rekilauluja ja ylipäättänsä kansanmusiikkia tuotaisiin esille musiikin tunneilla luovalla ja mielenkiintoisella tavalla, ettei sen opettaminen rajoittuisi vain muutaman kansanlaulun laulamiseen.

LÄHTEET

- Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) (2001). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ahola, A., Partti, H. (2016). *Säveltäjäyyden jäljillä - musiikintekijät tulevaisuuden koulussa*. Sibelius-Akatemian julkaisu 15. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino.
- Anttila, M & Juvonen, A. (2002). *Kohti kolmannen vuosituhanen musiikkikasvatusta*. Joensuu: Joensuu University Press Oy.
- Anttila, M & Juvonen, A. (2006). *Musiikki koulussa ja nuoren elämässä. Kohti kolmannen vuosituhanen musiikkikasvatusta, osa 3*. Joensuu: Joensuu University Press Oy.
- Asplund, A. (1976). Fonografista nauhuriin. Teoksessa H. Laitinen & S. Westerholm (toim.), *Paimensoittimista Kisällilauluun - Tutkielmia kansanmusiikista 1* (s. 26). Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.
- Asplund, A. (1981a). Kansanmusiikki nyky-Suomessa. Teoksessa A. Asplund & M. Hako (toim.), *Kansanmusiikki*. (s. 234). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Asplund, A. (1981b). Riimilliset kansanlaulut. Teoksessa A. Asplund & M. Hako (toim.), *Kansanmusiikki* (s. 67–96). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Asplund, A. (2006). Runolaulusta rekilauluun. Kansanmusiikin paluu. Teoksessa P. Kerola-Innola, L. Lönnroth, K. Maasalo, E. Valkama, R. Wessman (toim.), *Suomen musiikin historia (8) Kansanmusiikki* (s. 137–257, 507–513). Helsinki: WSOY.
- Asplund, A. (1976). Fonografista nauhuriin. Teoksessa H. Laitinen & S. Westerholm (toim.), *Paimensoittimista Kisällilauluun - Tutkielmia kansanmusiikista 1* (s. 26). Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.
- Ala-Könni, E. (1977). Suomen kansanmusiikki. Teoksessa A. Sonninen, E. Polas, P. Kiiski, U. Jokinen (toim.), *Kansanmusiikki 1 – laulusävelmiä* (s. 9–17). Helsinki: Suomen kunnallisliitto.
- Ala-Könni, E. (1986). *Suomen kansanmusiikki: Tutkielmia neljältä vuosikymmeneltä*. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti,
- Berkley, R. (2001). Why is teaching composing so challenging? *A survey of classroom observation and teacher's opinions*. *British Journal of music education*. Cambridge: Cambridge university press.
- Burke, P. (2009). *Popular culture in early modern Europe*. London: Temple Smith.
- Blomster, R. (2006). Suomen romanien perinnelaulujen melodiikka. Teoksessa K. Åberg, R. Blomster (toim.), *Suomen romanien musiikki* (s. 97–129). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Eerola, T. & Toiviainen, P. (2004) Suomen kansan e-sävelmät. Jyväskylän yliopisto. Haettu 31.3.2017 osoitteesta <http://esavelmat.jyu.fi/>
- Eriksson-Karlsson, B. (1981). Kansanmusiikki suomenruotsalaisena kulttuuritekijänä. Teoksessa A. Asplund & M. Hako (toim.), *Kansanmusiikki* (s. 172). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Forrai, K. (1989). Musiikinopetus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: M. Vainio & J. Ojalainen. (toim.), *Vuosikirja 1989. Suomen Kodaly – keskus* (s.32–34). Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen tutkimuksia ja raportteja sarja A/ 4. Jyväskylän yliopisto.
- Gronow, P. (1981). Suomalainen kansanmusiikki osana maailman musiikkia. Teoksessa A. Asplund & M. Hako (toim.), *Kansanmusiikki* (s. 12–14). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Grönfors, M. (2011). Laadullisen tutkimuksen kenttätyömenetelmät. Haettu 29.3.2017 osoitteesta http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf
- Helsingin Yliopisto. (2006). Keisarillinen yliopisto. *Yliopiston historia*. Haettu 11.2.2017 osoitteesta <http://www.helsinki.fi/yliopistonhistoria/aleksanteri/nostot/kansallinen.htm>
- Hako, M. (1967). *Suomalaisia kansanlauluja*. Forssa: SKS.
- Hill, J. (2005). *From Ancient to Avant-Garde to Global: Creative Processes and Institutionalization in Finnish Contemporary Folk Music*. University of California. Doctoral thesis.
- Hill, J. (2009). Rebellious pedagogy, Ideological transformation, and Creative freedom in Finnish Contemporary Folk Music. *Ethnomusicology* (53)1, 87–101.
- Hill, J. (2012). Improvisation, Exploration, Imagination: Techniques for Composing Music Orally. *Revue de Musicologie* 98(1), 85–106.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita (15. painos)*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Huttunen, R. (2001). *Kainuun laulukirja*. Kuhmo: Juminkeko-säätiö.
- Hyyppä, K., Kangas, P & Suomela, M. (2009). *Musiikin mestarit 7* (4. painos) Helsinki: Otava
- Hyyppä, K., Kangas, P & Suomela, M. (2011). *Musiikin mestarit 8-9* (6. painos) Helsinki: Otava
- JaSeSoi ry. (2017). JaSeSoi ry:n nettisivusto. Haettu 12.3.2017 osoitteesta <http://www.jasesoi.org/>
- Jalkanen, P. (1981). Murroskauden soitinmusiikki. Teoksessa A. Asplund & M. Hako (toim.), *Kansanmusiikki* (s. 221–233). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Juntunen, M-L. (2013). Kuuntele, liiku, keksi ja kokeile - improvisointi ja säveltäminen musiikkiliikunnan kontekstissa. Teoksessa J. Ojala & L. Väkevä (toim.), *Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen* (s.43–45, 66). Helsinki: Opetushallitus
- Juutilainen & Kukkula (2010). *Musa soi 7* (1.–2. painos) Helsinki: WSOYpro Oy

- Juutilainen & Kukkula (2014). *Musa soi 8-9* (1.–3. painos) Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Karjalainen-Väkevä, M., Nikkanen, H. (2013). Opettajan roolit säveltämisen ohjaajana ala- ja yläkoulussa. Teoksessa J. Ojala & L. Väkevä (toim.) *Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen* (s. 66–74). Helsinki: Opetushallitus
- Kekkonen, R. (1991). Kansanmusiikki peruskoulun musiikin oppikirjoissa 1970–1985. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen osasto. Lopputyö.
- Kansakoulun opetussuunnitelmakomitean mietintö II. Varsinaisen kansakoulun opetussuunnitelma. 1952. Komiteamietintö 1952:3. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino.
- Kansanmusiikin keskusliitto ry. (1991). *Kansanmusiikki 2000. Suomalaisen kansanmusiikkitoiminnan tavoiteohjelma*. Hämeenkyrö: Hämeenkyrön Kirjapaino Veljekset Eloranta.
- Kansanmusiikin ja tanssin edistämiskeskus. (2013). *Visio 2025. Kansanmusiikin ja kansantanssin kulttuuripoliittinen tavoiteohjelman luonnos*. Haettu 25.3.2017 osoitteesta <https://kansanmusiikkijakansantanssi.wordpress.com/>
- Kennedy, M. (1997). *The Oxford Dictionary of music*. New York: Oxford university press.
- Laitinen, H. (1973). Onko kansanmusiikilla tulevaisuutta. Teoksessa H. Tolvanen & R.-L. Joutsenlahti (toim.), *Iski sieluihin salama, kirjoituksia musiikista* (s. 12–13). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Laitinen, H. (1981). Saamelaisten musiikki. Teoksessa A. Asplund & M. Hako (toim.), *Kansanmusiikki* (s. 179). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Laitinen, H. (1982). Talonpoikaismusiikin suuri murros. Teoksessa H. Tolvanen ja R-L Joutsenlahti (toim.) *Iski sieluihin salama, kirjoituksia musiikista* (s. 177–188). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Laitinen, H. (1990). Rock taiteena, taidemusiikki elämänmuotona. Teoksessa H. Tolvanen & R.-L. Joutsenlahti (toim.), *Iski sieluihin salama, kirjoituksia musiikista* (s.230–232). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Laitinen, H. (2003). *Matkoja musiikkiin 1800-luvun Suomessa*. Tampereen yliopisto. Musiikintutkimuksen laitos. Väitöskirja.
- Leisiö, T. (1988). *Kansanmusiikintutkijan perussanasto*. Tampere: Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos.
- Lindström, A. 2010. "Täytyy omalta pieneltä osaltaan estää oman kulttuurin rappio!"- Suomalainen kansanmusiikki perusopetuksessa opettajien kertomana. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatus. Pro Gradu. Haettu 2.2.2016 osoitteesta <http://ethesis.siba.fi/files/nbnfife201012143102.pdf>
- Lord, A. (1960). *Singer of Tales*. Cambridge: Harvard University Press.
- Louhivuori, J. (1988) *Veisuun vaihtoehdot. Musiikillinen distribuutio ja kognitiiviset toiminnot*. Helsinki: Suomen musiikkitieteellinen seura.

- Maalaiskansakoulun opetussuunnitelma: komiteamietintö 1925. Helsinki: Opetusministeriö.
- Metsämuuronen, J. (2006). Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.), *Laadullisen tutkimuksen käsikirja* (s. 102). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Muhonen, S. (2013). Lasten musiikillisen luomisprosessin tukeminen alakoulussa - esimerkkinä sävellyttäminen. Teoksessa J. Ojala & L. Väkevä (toim.), *Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen* (s. 95–97). Helsinki: Opetushallitus.
- Mustakallio, M. (1986). Tyyppikansanlaulu - valistuksen väline. Teoksessa *Etnomusikologian vuosikirja 1986*. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Nevalainen, K. (2001). *Värtingä, korkeelta ja kovvoo: historia, musiikki ja nuotit*. Helsinki: Like.
- Nieminen, H. (2005). Matka uniaikaan. Toimintatutkimus Australian Aboriginaalien musiikin käytöstä 8.-9.-luokilla. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos. Pro gradu.
- Näppärit. (2017). Näppäripedagogiikan internet-sivusto. Haettu 25.3.2017 osoitteesta <http://www.kansanmusiikki-instituutti.fi/napparit/napparipedagogiikka/>
- Odena, O. (2012) Creativity in the Secondary music classroom. *The Oxford handbook of music education volume 1*. New York: Oxford University press.
- Ojala, J., Väkevä, L. (2013). Säveltäjäksi kasvattaminen. Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Helsinki: Opetushallitus
- Pajamo, R. (1999). *Lehti puusta variseepi. Suomalainen koululauluperinne*. Porvoo: WSOY.
- Partti, H. (2014). Musiikin luova tuottaminen -kyselytutkimus. Valtakunnallinen selvitys musiikinopetuksen tilasta. Haettu 11.11.2016 osoitteesta https://www.researchgate.net/profile/Heidi_Partti/publication/313420564_Muuttuva_muusikkous_koulun_musiikinopetuksessa_Changing_musicianship_in_music_education_at_school/links/5899d63692851c8bb681d0d5/Muuttuva-muusikkous-koulun-musiikinopetuksessa-Changing-musicianship-in-music-education-at-school.pdf
- Perkiö, P. (2006). Kansanmusiikissa kaikki tekevät kaikkea. Heikki Laitinen luottaa yhdessä tekemiseen. *Selvis-lehti*, (4/2006). Haettu 25.3. osoitteesta <http://www.elvisry.fi/artikkeli/kansanmusiikissa-kaikki-tekevät-kaikkea-heikki-laitinen-luottaa-yhdessä-tekemiseen>
- Peruskoulun opetussuunnitelmakomitean mietintö II. (1970). Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet. (1985). Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS). (2014). Helsinki: Opetushallitus. Haettu 29.12.2016 osoitteesta http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Riihimäki, H. Laulusta laajaan musisointiin. Musiikin oppikirjojen muutokset 1920-luvulta 2000-luvulle. Tampereen yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro-gradu.

- Ruodemäki, R.-J., Ruoho, E & Salminen, S. (2010). *Soi 5-6* (1.–2. painos) Helsinki: WSOYpro Oy
- Saaastamoinen, I. (1990). *Keiteleen oudompi nuottikirja eli johdatus luovaan musiikinopetukseen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Saha, H. (1996). *Kansanmusiikin tyyli ja muuntelu*. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.
- Sibelius-Akatemia. (N.d). Kansanmusiikkipedagogiikan oppimateriaalia. Haettu osoitteesta 25.3. osoitteesta: <http://etno.net/kansanmusiikkipedagogiikka>
- Toivanen, P. (2001). *The pencerdd's toolkit: Cognitive and musical hierarchies in medieval Welsh harp music*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in the Arts 78. Väitöskirja..
- Virtanen, L. (1999). *Suomalainen kansanperinne*. Porvoo: Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia.
- Ward, M. *The extent to which American children`s folk songs are taught by general music teachers throughout the United States*. Floridan yliopisto. Väitöskirja. Haettu 30.3.2017 osoitteesta http://etd.fcla.edu/UF/UFE0000820/ward_m.pdf

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksen vaiheet

Syyskuu-lokakuu 2016 *Rekilaulukorttien kehittäminen: säkeistöjen valinta, ulkoasun muokkaaminen, korttien "käyttöohjeiden" suunnittelu, laulujen valinta*

	Tuntisuunnitelma	Keskeisimmät muutokset ja havainnot
Lokakuu 2016 Rekilaulukortit testauksessa ensimmäisellä kansanmusiikin ryhmällä	Rekilaulujen kuuntelu, laulujen opettelu, rekilaulun teko	<ul style="list-style-type: none"> • Kortteja vähemmän omien laulujen tekoon. • Vähennä opetettavien laulujen määrää. • Kehitä leikkejä ja harjoitteita.
Marraskuu 2016 Rekilaulukortit ja leikit testauksessa toisella kansanmusiikin ryhmällä	Leikkien testausta, laulujen opettelu, rekilaulun teko.	<ul style="list-style-type: none"> • Ota kaksi leikeistä opetuskokonaisuuteen. • Omaan lauluun vain yksi melodiavaihtoehto. • Omaan lauluun voi keksiä liikkeen tai kehorytmitaustan.
Marraskuu-tammikuu 2016–2017 <i>Opetustuntien sopiminen koulujen kanssa, tutkimuslupien hankinta, opetuskokonaisuuden hahmottelu ja suunnittelu</i>		
	Tuntisuunnitelma	Keskeisimmät muutokset ja havainnot
Tammikuu 2017 Ryhmä A, ensimmäinen oppitunti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rekilaulusalaatti 2. Laulun opettelu ja piirileikki 3. Etsi säkeelle pari 4. Toisen laulun opettelu, lisänä kehorytmi ja beatbox 	<ul style="list-style-type: none"> • Kehittele tietoisuutta rekilauluista. • Liitä oppitunnille mukaan jotain oppilaille ennestään tuttua. Piirileikki pois, kitara tilalle. • Kehitä toinen lämmittelyleikki.
Helmikuu 2017 Ryhmä B,	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tervehdys 2. Etsi säkeelle pari 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisää lämmittelyleikki myös opetuskokonaisuuden toiselle puoliskolle.

ensimmäinen oppitunti	<ol style="list-style-type: none"> 3. Vertaillaan nykypop- ja rekilaulutekstejä 4. Laulun opettelu, lisätään kehorytmi ja kitara 	<ul style="list-style-type: none"> • Laita puolet ryhmästä laulamaan ja puolet soittamaan. • Tunnilla liikaa toimintaa, opetus tuntui kiireiseltä. • Kerro rekilauluista pienissä osissa. • Oppilaat tykkäsivät soittaa kitaraa.
Helmikuu 2017 Ryhmä A, toinen oppitunti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tervehdys 2. Laulumelodian kertausta 3. Riimirinki 4. Oman laulun teko 5. Omien laulujen laulaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Alkuleikkiin itse keksitty Tervehdys. • Varaa 5 minuuttia enemmän aikaa lauluntekoon. Vain itse keksitty säkeistö kirjoitetaan ylös. • Joillakin vaikeuksia säkeistöjen keksimisessä, mieltä tehtävää varten apukeinoja. • Lisää aikaa omien laulujen laululle.
Helmikuu 2017 Ryhmä C, ensimmäinen ja toinen oppitunti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tervehdys 2. Avainasioita rekilaulusta 3. Etsi säkeelle pari 4. Laulun opettelu, lisätään kehorytmi ja kitara 5. Riimirinki 6. Vertaillaan nykypop- ja rekilaulutekstejä 7. Oman laulun teko 8. Omien laulujen laulaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tervehdys-leikki toimi hyvin, oppilaat hyvin mukana. • Kuva kyläkeinusta herätti keskustelua. • Laulunteko joillakin ryhmällä aluksi hankalaa. Osa ei ymmärtänyt ohjetta oikein. Pitäisikö miettiä korttien yhteensopivuutta etukäteen? • Oppilaiden motivaatio vaihtelevaa. • Cajon tai kitara mukaan omien kappaleiden esitystilanteeseen. • Lauluntekstit herättivät hilpeyttä.
Helmikuu Ryhmä B, toinen oppitunti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rekilaulusalaatti 2. Riimirinki 3. Oman laulun teko 4. Omien laulujen laulaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Riimipari-leikkiin kului paljon aikaa, muutenkin tuli kiire. • Osalla vaikeuksia keksiä omia säkeistöjä.
Helmikuu Ryhmä D, ensimmäinen ja toinen oppitunti	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alkuleikkejä 2. Etsi säkeelle pari 3. Laulun opettelu ja kehorytmit 4. Vertaillaan nykypop- ja rekilaulutekstejä 5. Toinen laulu ja piirileikki 6. Riimirinki 7. Oman laulun teko ja laulaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhdellä ryhmällä vaikeuksia oman laulun keksinnässä • Pitäisikö soittoa olla enemmän? • Leikit toimivat hyvin. Tervehdysleikkiin keksittiin ”ryhmän oma” tervehdys. • Kyläkeinukuvasta kiinnostuttiin.

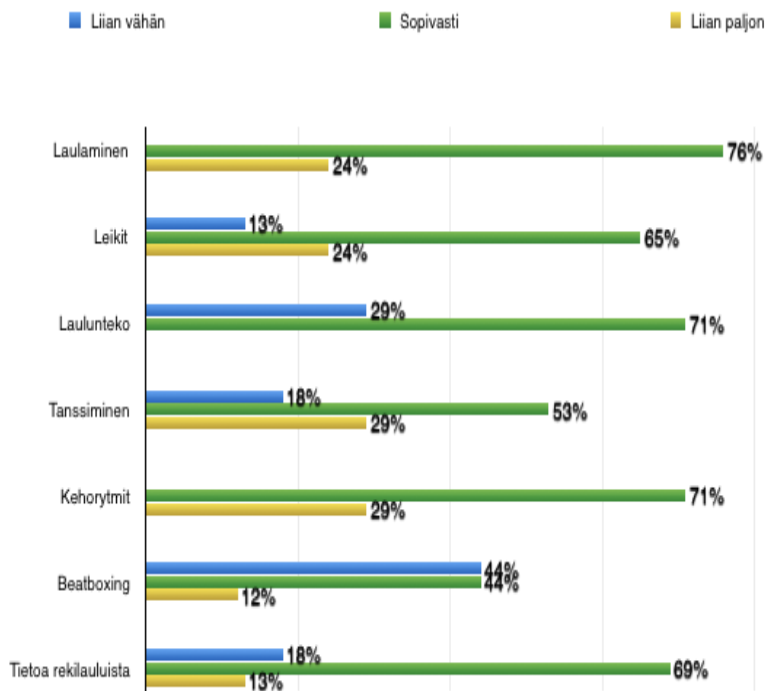
Liite 2. Oppilaiden vastaukset kyselylomakkeen ensimmäiseen kohtaan: “Arvio omin sanoin oppitunteja”

	RYHMÄ A (vastanneita 17)	RYHMÄ B (vastanneita 12)	RYHMÄ C (vastanneita 10)	Ryhmä D (vastanneita 6)
Positiivisia arvioita: (N=15)	Oli ihan kivaa (A9) Kaikki oli kivaa...(A8) Pretty good 8/10 (A11) Mielestäni tunnit olivat kivoja, kun oli välillä jotain erilaista. (A1)	Mulla oli hauskaa (B3) Ihan kiva (B4) Oli ihan kivaa (B7) Oli kivaa (B11) Oli kivaa, kivoja tunteja. En olisi kaivannut mitään lisää (B6)	Oli kamalan kivaa! (C3) Oli hassu :) (C4) Mukavaa (C5) Tunti oli ihan kiva (C6)	Kaikki oli ihan hauskaa (D1) Se oli hyvä tunti (D2)
Pidettiin: Leikit (N=8) Laulaminen ja laulut (N=4) Laulunteko (N=3) Tanssiminen (N=1) Tunnin aktiviteeteista (N=1)	Tykkäsin alkuleikeistä (A6) Pidin leikeistä (A11) Tykkäsin laulaa ja mielestäni se peli oli kiva, jossa piti etsiä itselleen istumapaikka. (A1) Laulun tekeminen oli hauskaa (A7) Laulun tekeminen oli hauskaa (A10) Laulut olivat erilaisia, mutta kivoja (A3) ...mutta pidän siitä kuinka	Oltaisiin voitu tehdä enemmän omia rekilauluja, mutta niitä oli kiva tehdä =) (B1) Leikit oli kivoja (B2) Leikit oli kivoja (B7) Leikit oli kivoja (B8)	Tykkäsin leikeistä ja rekilauluihin liittyvistä dioista (C6)	Leikit olivat tosi kivoja (D3) Laulaminen oli kivointa ainaki (D4)

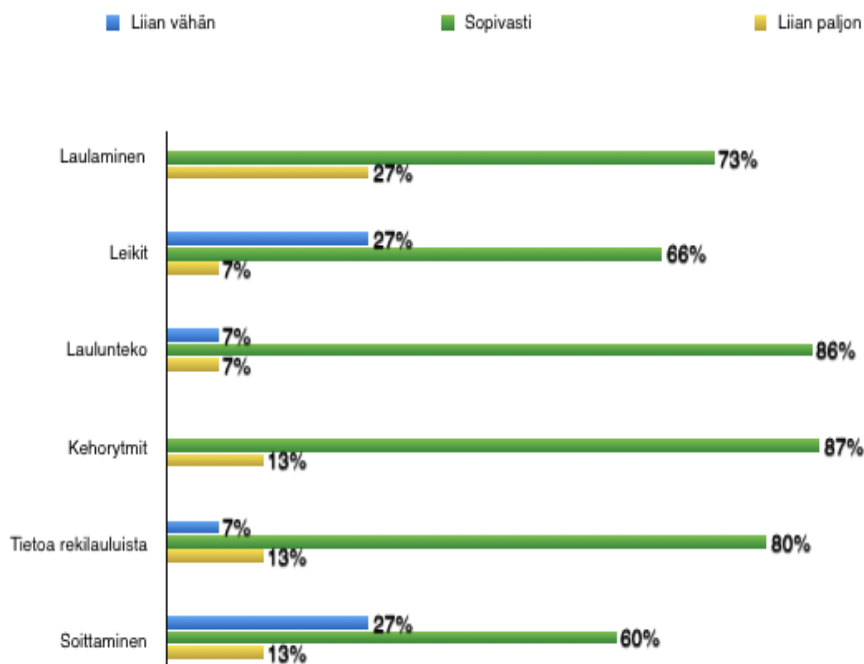
Tieto-osuus (N=1)	<p>laulut olivat hauskoja ja niitä oli hauska kuunnella (A12)</p> <p>Pidin siitä kun ns. tanssittiin eli mentiin piirissä ja sitten piti ottaa pari. (A2)</p> <p>Pidin tuntien sisällöistä/aktiiviteeteista. (A5)</p>			
<p>Ei pidetty tai olisi kaivattu vähemmän:</p> <p>Leikit (N=1)</p> <p>Laulaminen ja laulut (N=6)</p> <p>Tanssiminen (N=2)</p>	<p>En tykännyt hirveesti laulaa... (A2)</p> <p>En tykännyt rekilauluista (A15)</p> <p>En pitänyt tansseista (A12)</p> <p>Lauluu oli liikaa (A11)</p> <p>Rekilauluja vähemmän (A8)</p>		<p>Leikit ei ollu jees (C8)</p> <p>Tanssia ja laulua vähemmän (C7)</p>	
<p>Enemmän olisi kaivattu:</p> <p>Soittaminen (N=3)</p> <p>Tanssiminen (N=1)</p>	<p>Olisin kaivannut enemmän tansseja. (A2)</p>	<p>Vois soittaa enemmän. (B10)</p>	<p>Soittamista enemmän (C7)</p> <p>Lisää soittamista (C10)</p>	
<p>Negatiivisia arvioita:</p> <p>(N=8)</p>	<p>En pitänyt mistään (A14)</p> <p>Minusta oli vähän tylsää (A13)</p> <p>Arvosana 5 – (A17)</p> <p>Oli aika hassua laulaa ja</p>	<p>Kaikki oli tylsää (C9)</p> <p>Liian yksitoikkoisia (C10)</p>	<p>Varmaan ihan kiva jos aihe ois kiinnostanut (C1)</p> <p>Paskaa (C9)</p>	

	tanssia ja oli myös vähän tylsää (A16)			
Muita kommentteja: (N=5)	Nopea laulamisen aloittaminen. Ei ollut helppoa suoraa vain aloittaa, niin alkutunti oli hiljainen. Tsemppiä! (A4) Laulaa olisi voinut kuuluvammalla äänellä (A5)	Erilaisia toimintoja kuin yleensä (C5) Pidin vapaudesta mutta en pitänyt ällöttävistä asioista (B12)	Ole rennompi, muuten varmaan mainio tuleva musiikinopettaja, tsemppiä! (C2)	Laulamisesta (D5) (huom. Vastaaja ei määritellyt pitikö vai ei)

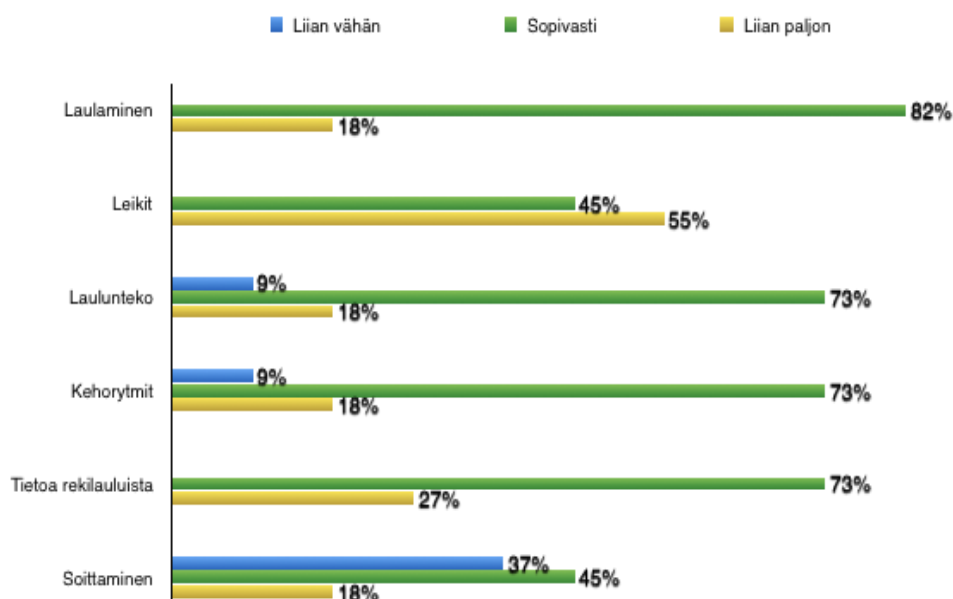
Liite 3. Oppilaiden vastaukset kyselylomakkeen toiseen kohtaan: “Oliko oppitunneilla mielestäsi kyseisestä osa-alueesta liian paljon, liian vähän vai sopivasti?”

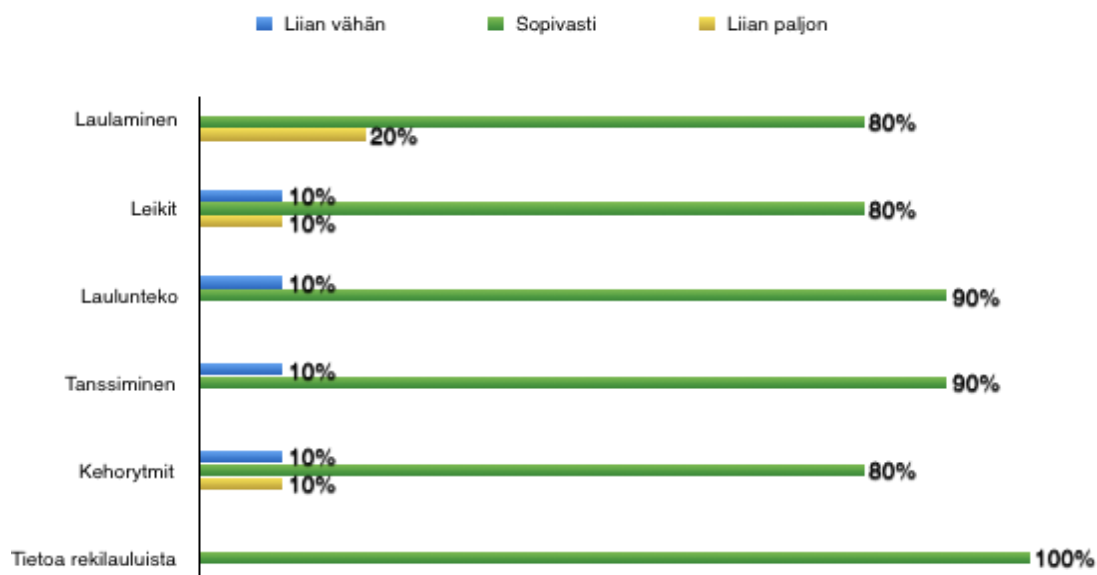
KUVIO 3. Kyselylomakkeen kysymyksen “Oliko oppitunneilla mielestäsi kyseisestä osa-alueesta liian paljon, liian vähän vai sopivasti?” vastausjakauma, ryhmä A (N=17)

KUVIO 4. Kyselylomakkeen kysymyksen “Oliko oppitunneilla mielestäsi kyseisestä osa-alueesta liian paljon, liian vähän vai sopivasti?” vastausjakauma, ryhmä B (N=15)

KUVIO 5. Kyselylomakkeen kysymyksen “Oliko oppitunneilla mielestäsi kyseisestä osa-alueetta liian paljon, liian vähän vai sopivasti?” vastausjakauma, ryhmä C (N=11)

KUVIO 6. Kyselylomakkeen kysymyksen “Oliko oppitunneilla mielestäsi kyseisestä osa-alueetta liian paljon, liian vähän vai sopivasti?” vastausjakauma, ryhmä D (N=10)

Liite 4. Kyselylomake oppilaille

KYSELY REKILAULU-AIHEISISTA TUNNEISTA

Koulu: _____

Luokka-aste: _____

Arvioi omin sanoin oppitunteja (mistä pidit tai et pitänyt, mitä olisit kaivannut lisää tms.)

Oliko rekilaulu-oppitunneilla seuraavia osa-alueita mielestäsi:
(ympyröi jokaiselta riviltä sopivin vaihtoehto)

	1 = liian vähän	2 = sopivasti	3 = liian paljon
Laulaminen	1	2	3
Leikit	1	2	3
Laulunteko	1	2	3
Tanssiminen	1	2	3
Kehorytmit	1	2	3
Beatboxing (suulla tehty rumpukomppi)	1	2	3
Tietoa rekilauluista	1	2	3

Rekilaulun tekeminen oli mielestäsi (alleviivaa)

1. vaikeaa 2. melko vaikeaa 3. sopivan tasoista 4. melko helppoa 5. helppoa 6. en osaa sanoa

Alleviivaa rekilauluihin liittyvät asiat (3kpl)

1. rekimatkoilla laulettu musiikkityyli 2. riimi 3. eläinaiheet
4. 1800-luvulla suosittu nuorten musiikkityyli 5. luonnonjohdanto

Liite 5. Tutkimuslupa oppilaiden huoltajille

Tutkimuslupa huoltajille

Olen Nina Halkola, Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen opiskelija. Teen maisterintutkielmaa rekilaulujen opettamisesta musiikintunneilla, ja kerään tutkielmaani tarvittavaa aineistoa ----- ryhmältä tammi-helmikuun aikana.

Tutkimuksessani testataan, miten omien kansanlaulujen tekoon suunniteltu rekilaulukorttimenetelmä toimii koulun musiikinopetuksessa. Tarkoitus on, että nuori osallistuu tutkimukseen kahdella musiikintunnilla. Tutkimusaineisto kerätään videoimalla ja kyselyin. Tutkimustulokset raportoidaan maisterintutkielmassa, joka valmistuu kevään 2017 aikana. Tutkimusaineistoa käsittelee vain tutkija, eivätkä oppilaat tule tutkimusraportissa tunnistetuiksi.

Pyydän suostumusta nuoren osallistumisesta tutkimukseen. Mikäli ette halua hänen osallistuvan tutkimukseen, olkaa yhteydessä musiikin opettaja -----.

Lisätietoja voi kysyä minulta sähköpostitse osoitteesta: -----

Ystävällisin terveisin

Nina Halkola

Liite 6. Rekilaulujen opetuskokonaisuuden harjoitteet

REKILAULUSALAATTI

Tämä leikki on sovellus monille tutusta tuolileikistä Hedelmäsalaatti.

Tavoite: Luoda myönteistä ilmapiiriä ja hyvää yhteishenkeä. Johdattelua aiheeseen. Rekilauluun liittyvät sanat jäävät mieleen, jolloin niitä voidaan avata myöhemmin oppitunnin kuluessa.

Ohje: Leikissä istutaan piirissä tuoleilla, yksi seisoo piirin keskellä. Oppilaat jaetaan kolmeen ryhmään: luonnonjohdanto, riimi ja 1800-luku. Kun keskellä oleva huutaa jonkun sanoista esim. riimi, niin kyseisen ryhmän edustajat vaihtavat paikkaa. Keskellä oleva yrittää päästä mahdollisimman nopeasti vapaalle tuolille. Ilman paikkaa jäänyt jää keskelle. Kun huudetaan "rekilaulu", kaikki vaihtavat paikkaa.

TERVEHDYS

Tavoite: Luoda myönteistä ilmapiiriä ja ottaa kontaktia pariin. Johdattelua aiheeseen. Rekilauluun liittyvät sanat jäävät mieleen, jolloin niitä voidaan avata myöhemmin oppitunnin kuluessa. Perusrhythmin löytäminen musiikin tahtiin askellettaessa. Luovaa ilmaisua.

Ohje: Leikissä astellaan tilassa rekilaulun tahdissa. Opettaja pysäyttää musiikin ja sanoo jonkun seuraavista: rekilaulu, 1800-luku, riimi tai luonnonjohdanto. Oppilas etsii itselleen nopeasti parin ja tervehtii paria kunkin sanan mukaisesti. Joka kerta tervehditään eri henkilöä.

Tervehdystavat:

1800-luku = hienostunut "aateliskumarrus", jossa otetaan kuvitteellinen hattu pois.

Riimi = taputetaan omia reisiä (1x) ja kaverin kämmeniä (1x) ja sanotaan: hei hoi!

Luonnonjohdanto = tervehditään itse keksityllä tavalla.

Rekilaulu = ylävitonen ja sanotaan: no moro!

Vinkki: Tervehdystapoja voidaan keksiä lisää koko ryhmän kanssa. Kehorytmiikkaa saa lisättyä leikkiin enemmän siten, että esimerkiksi sanan riimi kohdalla tehdään pidempi kehorytmikuvio.

ETSI SÄKEELLE PARI

Tavoite: Havainnollistaa toiminnallisesti, että rekilaulu muodostuu kahdesta riimillisestä säeparista.

Ohje: Jokainen oppilas saa lapun, jossa lukee yksi rekilaulun säe esim. ”meri on niin sininen ja taivas on kuin taulu”. Opettaja voi myös kuiskata jokaiselle oppilaalle oman säkeen. Oppilas kiertää luokassa ja etsii omalle säkeelleen paria (ameriikasta asti kuuluu oman kultan laulu). Parit lausuvat toisilleen omissa lapuissa olevat säkeet. Mikäli säkeet eivät rimmaa, jatketaan säeparin etsintää. Valmiita säkeitä tätä leikkiä varten on koottu viimeiselle sivulle.

Vinkkejä: Säkeet voidaan puhumisen sijaan myös laulaa. Jokaisen säeparit voidaan laulaa aiemmin opetellulla melodialla.

RIIMIRINKI

Tavoite: Rimmaavien sanojen keksintä valmistaa omien rekilaulusäkeistöjen tekoon.

Ohje: Tässä leikissä ollaan piirimuodostelmassa. Yksi oppilas keksii sanan (esim. talo), jonka lähettää taputtamalla jollekin toiselle oppilaalle. Toinen oppilas keksii tälle sanalle rimmaavan parin esim. palo. Tämän jälkeen hän keksii uuden sanan ja lähettää sen eteenpäin valitsemaalleen oppilaalle.

Riimiparin ei tarvitse olla ns. puhdas, vaan esimerkiksi riittävästi yhteensointuvat sanat, kuten haittaa - lainkaan, ovat tässä yhteydessä hyväksytyjä.

Vinkki: Lyhyen taputuksen tilalla voidaan tehdä pidempi kehorytmin.

LAULAMINEN

Tavoite: Laulujen oppiminen, opeteltua laulumelodiaa käytetään rekilaulukorteilla tehtyjen laulujen melodioina.

Ohje: Opetellaan vuorolauluna laulut Maa on musta mun jalkaini alla ja Kullalleni minä kahvia keitän. Jälkimmäinen laulu lauletaan Taivas on sininen ja valkoinen -sanoilla. Lauluihin yhdistetään kehorytmi, piirileikki tai yhden soinnun kitarasäestys alla olevan ohjeen mukaisesti.

"Maa on musta mun jalkaini alla, ja taivas on sinertäväinen. Se poika, jota minä rakastan, on vallan ihanainen.

Maailmalla kulkiessani kirjoittelin puihin, varoituksia heilalleni, että älä, älä suostu muihin.

Kyllähän se liinukkavarsa meidätkin vihille veisi. Jos ne nuo tämän kylän juoruämmät meidät yhteen soisi."

- **Kullalleni minä kahvia keitän -laulu lauletaan seuraavilla sanoilla:**

"Taivas on sininen ja valkoinen ja tähtösiä täynnä. Niin on nuori sydämeni ajatuksia täynnä.

Meri on niin sininen ja taivas on kuin taulu. Ameriikasta asti kuulu oman kullan laulu."

Kehorytmit

Vaihtoehto 1. tömistys-taputus-tömistys-taputus rytmissä: taa-taa-taa-taa. Vaihtoehto 2. on "mansikkakeitto"-rytmi tömistys-taputus tömistys-tömistys-taputus rytmissä: taa-ti ti-taa-taa. Mansikkakeitto-rytmin voi tehdä myös beatboksaamalla.

Piirileikki

Ohje: Oppilaat ovat piirimuodostelmassa. 1. Kävellään käsi kädessä kahdeksan askelta oikealle ja vasemmalle. 2. Otetaan pari, jonka kanssa pyöritään käsikynkkää kahdeksan askelta toiseen suuntaan, sitten toiseen. 3. Kolmannessa liikkeessä ollaan taas piirissä. Kävellään piirin keskelle kahdeksan askelta ja sama takaisin.

Kitarasäestys

Molempiin lauluihin käy kitarasäestykseksi esimerkiksi yhden soinnun takapotkukomppi. Kitaralla voidaan soittaa myös pelkkää rytmiä, jos kielet dempataan.

POP-LYRIIKKAA JA REKILAULUJA

Tavoite: Havainnollistaa vanhojen rekilaulujen ja nykypoplyriikan samankaltaisuutta.

Ohje: Oppilaat arvaavat, mitkä seuraavista säkeistöistä voisivat olla rekilauluja.

Vastaukset: 1=Jenni Vartiainen, 3=Cheek 6=Jenni Vartiainen. Muut ovat vanhoja rekilauluja

1. Kun sua tervehdin, se myös hyvästin sisältää Vaik' tyyni oon kuin aamu, mun mieli myrskyää.	JENNI VARTIAINEN	4. En tiedä, mitä toivon, vaan toivon kuitenkin. Sydämeini on niin tyhjä, vaan täynnä kuitenkin	REKILAULU
2. Mä ikävissäni istun, tähtiä katselen ja pitkät hetket viettäin sun puolees huokailen.	REKILAULU	5. Päivän puoli on pilvessä ja pohjoisess' on ruskoa Enhän minä sinua saa ei tarvis sitä uskoa	REKILAULU
3. Tunteet vaan haaveita on ne kulkee kuin tuiskut ja tuulet Rakkain on tuntematon oman kaipuusi kuulet	CHEEK	6. Tammen lehdet leijailee pitkin tyhjää katu. Näinkö tää nyt loppuu, mä en tahtois antautua	JENNI VARTIAINEN

NYKYAIKAISTA POP-LYRIIKKAA JA REKILAULUJA

1. Kun sua tervehdin, se myös hyvästin sisältää Vaik' tyyni oon kuin aamu, mun mieli myrskyää.		4. En tiedä, mitä toivon, vaan toivon kuitenkin. Sydämeini on niin tyhjä, vaan täynnä kuitenkin	
2. Mä ikävissäni istun, tähtiä katselen ja pitkät hetket viettäin sun puolees huokailen.		5. Päivän puoli on pilvessä ja pohjoisess' on ruskoa Enhän minä sinua saa ei tarvis sitä uskoa	
3. Tunteet vaan haaveita on ne kulkee kuin tuiskut ja tuulet Rakkain on tuntematon oman kaipuusi kuulet		6. Tammen lehdet leijailee pitkin tyhjää katu. Näinkö tää nyt loppuu, mä en tahtois antautua	

TEHDÄÄN OMA REKILAULU

Tavoite: Oman rekilaulun tekeminen ryhmässä, itsetehtyjen rekilaulujen laulaminen

Vaihe 1: Oppilaat jaetaan muutaman oppilaan ryhmiin. Kullekin ryhmälle jaetaan seitsemän rekilaulukorttia. Oppilaat lukevat ryhmissä kortit ja valitsevat niistä kolme, jotka heidän mielestään sopivat yhteen. Kortit asetellaan haluttuun järjestykseen esim. paperin päälle. Säkeistöt voidaan myös kirjoittaa ylös. Yksi säkeistö keksitään itse.

Vaihe 2: Oppilaiden tekemät laulut lauletaan yhdessä. Melodiana on aiemmin opetellun laulun melodia tai joku niistä. Mikäli oppilaat ovat opetelleen ennen lauluntekoa useita melodioita, he voivat päättää, mikä niistä sopii heidän laulutekstiinsä parhaiten. Opettaja tai oppilasryhmä voi toimia esilaulajana. Sanat voidaan tarvittaessa heijastaa dokumenttikameralla

Kuvassa rekilaulukortteja

Vinkkejä: Opettaja voi helpottaa oman säkeistön keksintää esim. seuraavilla apukysymyksillä ja -vinkeillä: Kuinka haluat laulun päättyvän, iloisesti vai surullisesti? Oman säkeistön voi aloittaa esim. luontokuvauksella. Minkälainen sää on tänään? Kuvaile esim. puuta, kasvia, säätä, vuodenaikaa. Oppilaille kannattaa myös sanoa, että sanoja voi muuttaa esim. tyttö - poika.

Lauluun voidaan kehittää esimerkiksi kehorytmi- tai liikesäestys. Mukaan voidaan halutessa liittää myös soittimia. Laulua esitettäessä oppilaat voi laittaa miettimään, mikä on laululle sopiva tempo (esim. hidas vai nopea), tai millainen melodia sopii parhaiten omaan lauluun (esim. duuri vai molli). Lisäksi oppilaat voivat miettiä, millä voimakkuudella he haluavat laulunsa laulettavan.

Rekilaulujen säkeistöjä rekilaulukortteja varten. Lisää säkeistöjä osoitteesta:

<http://esavelmat.jyu.fi/tarkennettuhaku.php>

Minun kultani kaunis on,
se on kuin auran kukka.
Siniset silmät sillä on
ja keltanen sen tukka.

Raita kasvaa rannalla
se on yli muita puita.
Minun kultani kaunis on,
se on kaunihimpi muita.

Viherjäiselle niitylle on
kasvanut kaunis kukka.
Eikä se poika punaposki
mielestä unohdukaan.

Kaksipa tähteä taivahalla
kahden puolen kuuta!
Toisen kullalle kättä annan,
omalleni suuta.

Kyllä kuu ja tähdet kirkkaita
on, vaan aurinko
kirkkaahampi. Kyllä pappa ja
mamma rakkaita on, vaan
heili on rakkaahampi.

Oman kullan kainalossa
on niin lysti olla.
Siell' ei pane pakkanen
eikä syksyn halla.

Tule, tule, nätti tyttö
meille emännäksi!
Ellet tule emännäksi,
niin mene edemmäksi!

Koivumetsän siimeksess' on
lintu lauleskellut.
Sua olen, nätti poika,
aina ajatellut!

Talvella laulaa lintu puissa,
kesällä sammalissa.
Likka se istuu yksinensä
pienessä kamarissa.

Taivas on sininen ja
valkoinen ja tähtösiä täynnä.
Niin on nuori sydämeni
ajatuksia täynnä.

Harmajan linnun siiven alla
suruni ilmassa lentää. Vaikka
olet toisen oma, laulelen sulle
sentään.

Tuopa tyttö, kaunis tyttö
kanteletta soittaa,
monen miehen miellyttää ja
puolehensa voittaa.

Raita se kasvoi rannalla ja
kasvoi yli lepän.
Kaikkein kanssa tanssia saa,
suutarin ja sepän!

Kahvia siellä keiteltiin ja
sulateltiin voita.
Silkkitäkillä peiteltiin tuo
punaposki poika.

Keitä, kultani, kahvia ja
keitä kattilalla!
Viimeisen kerran kävelen sun
kamaris lattialla.

Kun sinä kulta meille tuut
niin tule illalla hiljaa.
Tule naapurin pellon poikki
vaan älä tallaa viljaa.

Meri on niin sininen ja
taivas on kuin taulu.
Ameriikasta asti kuuluu
oman kullan laulu.

Kun kävelin kesäillalla, näin
niityn viherjän, ja lintujen
äänen hiljaa
kuulin metsässä visertävän.

Tuuli, tuuli, tuuli, joka
puhaltaa, niin tammen oksat
heiluu! Toisella puolen virran
vettä kultani ääni kaikuu.

Heilani kammarin ikkunan
alle seulon minä santaa.
Siihen minä istutan
omenapuun, jos
heilani luvan antaa.

Käteni minä poika sulle
rakkaudesta annan.
Kaikista kauneimman
ruusunkukan sylihäsi kannan.

Niin minä olen kuin taivahan
lintu, ei ole mulla majaa.
Ei ole mulla ystävää,
ei ole lohduttajaa.

Norolammen rannalla kasvoi
tasalatva kuusi.
Hyvästi nyt vanha kulta,
mulla on jo uusi kuusi.

Tyttö oli hoikka kun
merenruoko, tuulelta
häilytetty. Kammarissa
kasvatettu ja
pojilta säilytetty.

Istun rannan kivellet ja
itken ikävääni.
Voi, kun se poika on
kaukana, jonka
soisin näkeväni!

Kultani minusta eron teki,
teki toisen kanssa liiton.
Luuli mun sitä itkevän,
vaikka nauroin koko viiko

Etsi säkeelle pari -leikin säkeitä

Minun kultani kaunis on, se on kuin auran kukka.	Siniset silmät sillä on ja keltanen sen tukka.
Raita kasvaa rannalla se on yli muita puita.	Minun kultani kaunis on, se on kaunihimpi muita.
Kaksipa tähteä taivahalla kahden puolen kuuta!	Toisen kullalle kättä annan, omalleni suuta.
Kyllä kuu ja tähdet kirkkaita on, vaan aurinko kirkkaahampi	Kyllä pappa ja mamma rakkaita on, vaan heili on rakkaahampi.
Talvella laulaa lintu puissa, kesällä sammalissa.	Likka se istuu yksinänsä pienessä kamarissa
Harmajan linnun siiven alla suruni ilmassa lentää.	Vaikka olet toisen oma, laulelen sulle sentään.
Tuopa tyttö, kaunis tyttö kanteletta soittaa,	Monen miehen miellyttää ja puolehensa voittaa.
Raita se kasvoi rannalla ja kasvoi yli lepän.	Kaikkein kanssa tanssia saa, suutarin ja sepän!
Kahvia siellä keiteltiin ja sulateltiin voita.	Silkkitäkillä peiteltiin tuo punaposki poika.

Keitä, kultani, kahvia ja keitä kattilalla!	Viimeisen kerran kävelen sun kammaris lattialla.
Kultani minusta eron teki, teki toisen kanssa liiton.	Luuli mun sitä itkevän, vaikka nauroin koko viikon.
Istun rannan kivelle ja itken ikävääni.	Voi, kun se poika on kaukana, jonka soisin näkeväni!
Tyttö oli hoikka kun merenruoko, tuulelta häilytetty,	Kammarissa kasvatettu ja pojilta säilytetty.
Norolammen rannalla kasvoi tasalatva kuusi	Hyvästi nyt vanha kulta, mulla on jo uusi kuusi.